

ПОЛИТИКИН

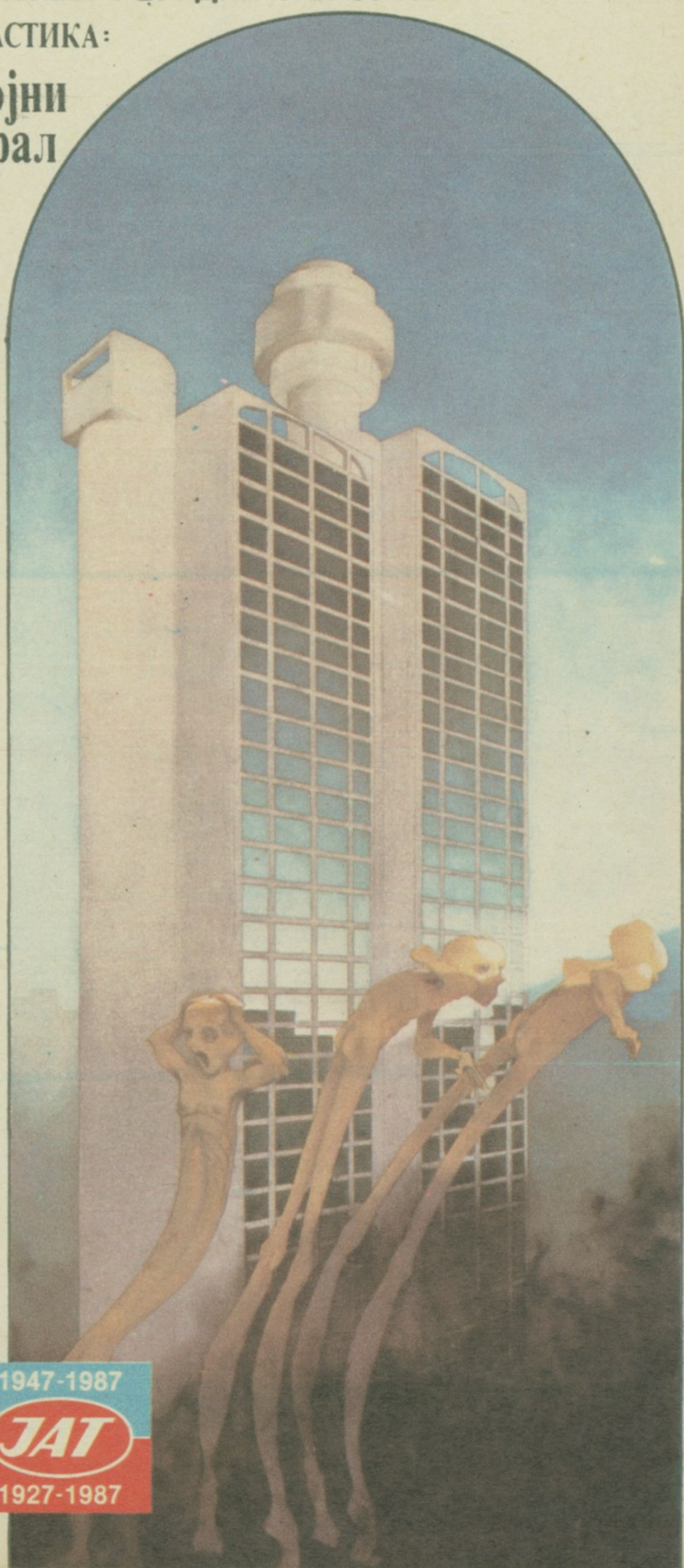
ЗАБАВНИК

13. III 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 200 ДИН • БРОЈ 1837

ФАНТАСТИКА:

Двојни
морал

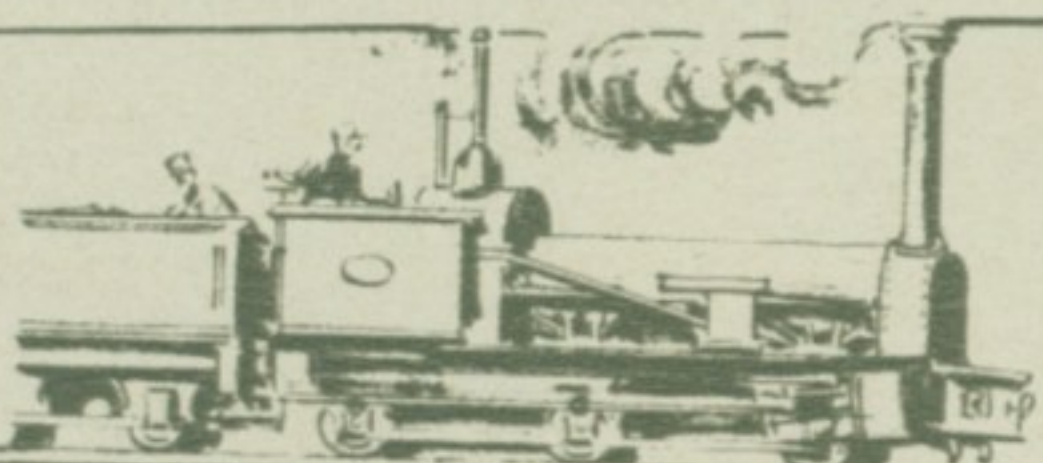

40 1947-1987
60 JAT 1927-1987

МЛАДА И МЛАДОЖЕЊА

ИЗ ПЛЕМЕНА СУЛУ СА ФИЛИПИНА,
ЗА ВРЕМЕ СВАДБЕНЕ ЦЕРЕМОНИЈЕ
СЕДЕ НА РАМЕНИМА ДВА ГОСТА.

ПЕНТИВЕНСКА ЖЕЛЕЗНИЦА

ИЗ Б. БРИТАНИЈЕ САОБРАКАЛА ЈЕ 89
ГОДИНА, А ЗАТО ВРЕМЕ ДОГОДИЛА СЕ САМО
ЈЕДНА НЕСРЕКА. ГОДИНЕ 1829. ЈЕДАН ДЕЧАК
ЈЕ ПОГИНУО НА ПРУЗИ ДВА ДАНА ПРЕ НЕГО
ШТО ЈЕ ЖЕЛЕЗНИЦА ЗВАНИЧНО ПУШТЕНА У РАД.

ВРТНИ СЛЕЗ

ВИСОК 5,20 М.
ИЗРАСТАО ЈЕ У ВРТУ
ЕРНЕСТА ЕКСТЕНА
ИЗ ПОРТ ОРЧАРДА
У ДРЖАВИ
ВАШИНГТОН
(САД).

Јусџис Томас

(1869 - 1960)
ЕНГЛЕСКИ АЛПИНИСТА,
У ПЕРИОДУ ОД ШЕСТ ГОДИНА
ПОПЕО СЕ НА СВАКИ
АЛПСКИ ВРХ ВИШИ ОД
4000 МЕТАРА. ТОМАС
ЈЕ ОСВОЈИО УКУПНО
83 ВРХА.

МОСТ У МОРУ

У БЛИЗИНИ ЈЕДНЕ
ПЛАЖЕ НА МАЈОРЦИ
(ШПАНИЈА), ВАЈАРСКО
ЈЕ ДЕЛО ТАЛАСА.

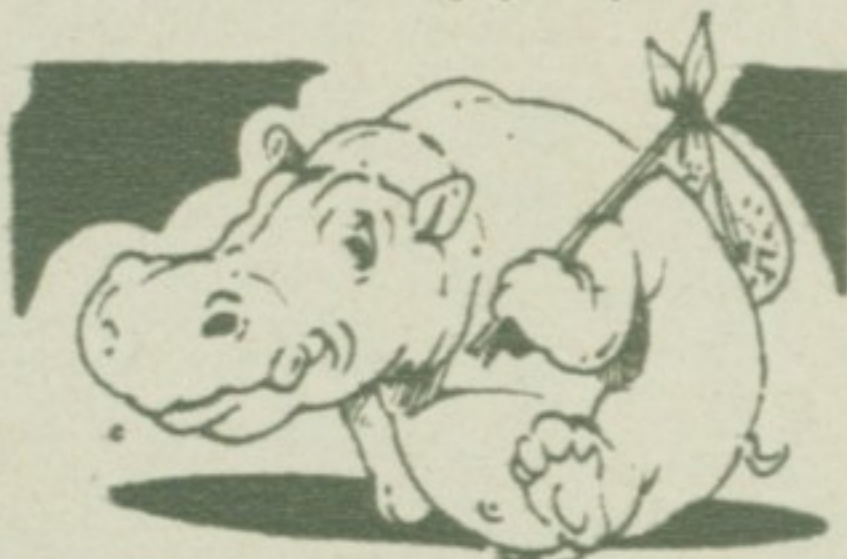

БАКАРНИ ЖЕТОН

УМЕСТО НОВЦА, ИСПЛА-
ЋИВАО СЕ У КАРЦУ, У
НЕМАЧКОЈ, КАО ЈЕД-
НОЧАСОВНА НАДНИ-
ЦА ЗА ГУРАЊЕ
РУДАРСКИХ
КОЛИЦА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● Потп је шестогодишњи
нилски коњ који је доскора „ра-
дио“ у једом циркусу у СР. Не-
мачкој. Али, група чланова
Друштва за заштиту животиња
уочила је да власници циркуса
лоше поступају са Потпијем па су
их пријавили властима. Одлу-
чено је да животиња одмах на-
пусти циркус. Прво се размиш-
љало о томе да јој се уточиште

потражи у неком зоолошком
врту, али је закључено да би јој
ипак најлепше било у њеној по-
стојбини, Кенији. Тако ће Потпи
ускоро отпутовати у један при-
ватни резерват у близини Мом-
басе.

●●● одлазак мушкараца из
наших крајева на рад у друге
области или суседне државе у

прошлости организовали су та-
козвани драгомани. Они су са-
купљали аргате, плаћали им пут
и трошкове које су им радници
враћали кад приме зараду. На
рад се полазило у пролеће, а
враћало у јесен.

●●● у зоолошком врту у Сан
Дијегу у Калифорнији недавно
је свет угледала потпуно бела
коала. За овом симпатичном
албино животињицом, порек-

лом из Аустралије, деца су на-
просто „изгубила главу“.

●●● Фридрих II Велики, прус-
ки краљ, имао је колекцију од
125 табакера. Једна од њих, из-
рађена 1755. године од полудра-
гог камена калцедона с дија-

мантима, продата је неком ен-
глеском трговцу на аукцији у
галерији Кристи у Женеви, за
суму која у динарима износи 51
милион.

●●● у Бриселу је група кува-
ра недавно испекла циновску
кајгану за коју је утрошено
25.000 јаја. Да би је припреми-

ли, био им је потребан тигањ
површине педесет квадратних
метара. Од ове кајгане добијено
је две хиљаде порција.

●●● уочи зиме у Национал-
ном парку Аbruцо, у Италији,
из хеликоптера је бачено преко
две тоне меса и исто толико во-
ћа. Ова храна била је намењена
женкама медведа и њиховим
младунцима пре него што су
утонули у зимски сан.

●●● удате Јапанке које желе
да се запосле морају претходно
да добију писмену сагласност
супруга.

●●● Тибетанци јетија зову,
„ми-го“ или „метчангми“,
што значи прљави човек.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

ЈУНАК

„ЦРНОГОРСКО-
-ЈАПАНСКОГ
РАТА”

ДВОБОЈ У

Две војске ваљале су се једна према другој. И онда утабориле под Јун-цу-аном, у источној Манџурији. Руси спрам Јапанаца, у првој години руско-јапанског рата (1904-1905). По класичној сценографији, битку је ваљало заподенути усред поља. Широког, наравно. И док су руски стратеzi трагали за најбољим планом који би их одвео до победе, после серије неуспеха, из супротнoг табора издвојио се коњаник с белом заставом. Шта ли сад овај хоће?!

Командант јапанских јединица, преко свог изасланика, захтевао је од руског колеге да изабере једног ратника који ће, пре битке, изићи на двобој њиховом – самурају. Руски штаб био је, најблаже речено, запањен. Седе главе с еполетама нису могле да верују да се Јапаници и у 20. веку придржавају свог традиционалног обичаја. Већање је дуго трајало: ако не пошаљу мегданцију, срамота је а ако, пак, одлуче да прихвате јапански изазов, кога послати да се супротстави њиховом вештом и искусном ратнику. Знали су да победа у таквом двобоју представља и те какву психолошку предност пред предстојећу битку.

И одлука је пала: наћи добровољца који ће хтети и смети да се супротстави јапанском самурају. Нашли су га одмах: пред шатор руског команданта стигао је висок и мршав поручник.

– Александар Саичић из Берана, Црна Гора! – оштро је салутирао. – Поданик књаза Николе, сад у служби његовог царског величанства...

Откуд човек из наших крајева тамо далеко?

Чувај дугме испод грла

Тамо далеко се, тада, ишло углавном у потрази за хлебом, авантуром, по служби. Александар Лексо Саичић је у далеку Манџурију стигао пре свега са задатком да војно знање стечено у Пешадијској подофицирској школи у Београду и Војној академији у Цариграду по-

тврди на теренима Далеког истока.

Три године је службовао као ађутант Васојевићке бригаде, а по Црној Гори текла је прича о невероватним вештинама питомца књаза Николе. Као од шале је узјављивао коња у пуном галопу, провлачио се испод њега, јахао наопачке секући сабљом замишљеног противника. На вашарима, кад се искупи, свет, често је прескакао највећег коња. Једном, причају, прелетео је два вола упрегнута у дугачак јарам с ралом. А у планини Турији, поизнад Рожаја, у месту Ластовици и данас чобани показују два камена, границу коју је некад надскочио Лексо Саичић. Преко шест метара.

О вештини којом је бариштао сабљом у народу су остале бајке. Једна каже да је, на пешкање брата од стрица, кренуо штапом против њего-

ве сабље и зачас му избацио оружје из руке. Затим му је, покретом који је мало њих успело да види, сабљом скинуо дугме испод грла. Италијанског учитеља мачевања на Цетињу понизио је у необичном двобоју – после два-три удара метал о метал избацио му је сабљу из руке – и натерао да побегне главом без обзира, као доазано слабом наставник.

И онда се запутио у Русију. У међувремену је букнуо руско-јапански рат и Црна Гора је, под хитно, објавила Јапану – рат. Као и дотад, увек на страни „мајке Русије”. Да тај

чин и није био тек тако, редак ради, показује и податак да је, у августу 1904. књаз Никола руском цару понудио 1000 ратника који би ушли у састав царске армије у јужној Манџурији. Мада је „баћушка” најтоплије захвалио на понуди, неколико стотина

Александар Саичић, човек који је за живота стигао у народну песму

црногорских ратника-добровољаца, са службом или по неком другом послу, обрело

МАНЏУРИЈИ

се у првим борбеним редовима.

Међу њима и Александар Лексо Саичић, мегданџија.

Миирино, па туш

Команданти руских јединица под Јун-џу-аном неповерљиво су посматрали тридесетседмогодишњег добровољца. Знали су да је храбар и окретан официр, али да изиђе самурају на двобој и остане жив, е, у то баш нису много веровали. Ипак, шта је ту је: нека се поручник Саичић припреми за мегдан.

Питомац књаза Николе прописно је салутирао и одмах се дао у потрагу за ко-

њем и сабљом који би му највише одговарали. Сабљу је брзо нашао, од понуђених коња тек трећег изабрао. Оног који је, на команду јачаха, умео да крене лево па десно, да на време избегне напад непријатеља.

У нестварном амбијенту, налик оном из наших епских песама, Саичић је изјахао на сред поља. Уз пратњу музике војничког марша. Из супрот-

ног табора, вели предање, изишао је ратник обучен у црно крзно. Страх бојни. Лексо је касније причао да га је подсећао на какву злокобну црну орлушину. Двобој на живот и смрт.

Гласови војски су утихнули кад су ратници кренули један на другог. Запрштала је земља испод коњских копита. Онда звук челика о челик. Обојица и даље у седлу. Потом понован залет. Намерио се јунак на јунака, рећи ће народна песма која је и ово збитије уврстила у своје благо. Као антички хор, уздаси војске, час с једне час с друге стране.

Жесток бол осетио је Саичић. И нешто топло с чела кренуло спрам очију. Рука-

вом мундира успео је, за тренутак, да отре крв и види злокобно сечиво над главом. У магновењу се сагнуо и замахнуо сабљом. Урлик, поред увета, па онда урнебесно „живео“, на руском. Стравично њиштање натерало га је да се окрене: самурајев коњ је поамно бежао вукући газду на узентији. Испао му је стотинак метара пред првим редовима јапанске војске.

Саичић је одјахао до непомичног тела, поклонио се и галопом назад. Дочекала га је војна музика и команда „миирино“. Потом се, кажу, руском војском разлегао громогласан аплауз.

Међутим, ни та психолошка предност стечена победом у двобоју није донела победу руској војсци под Јун-џу-аном. Историчари је данас проглашавају нерешеном, а руско-јапански рат сврставају у војни пораз Русије, озва-

ничен примирјем у Портсмуту (САД) 5. септембра 1905.

Било како било, тек Александар Лексо Саичић је после победе у двобоју постао кавалер ордена свете Ане, највећег руског одликовања, и власник мноштва других медаља. У далекој Манџурији је три пута рањаван, унапређен у капетана, командовао коњичким ескадроном Амурског драгонског пука.

Историје даље бележе да се после, по Русе, неславног ратовања вратио на Цетиње. Дабоме, овенчан славом. И под Орловим кршем писао песме и преводио с руског. Ко зна колико би још поживео да се 1910. на Цетињу није запалио Двор, сад већ краља Николе. У жељи да спасе драгоцености улетео је у буктињу, спасао многе царске и краљевске дарове и, немајући куд, скочио с горњег спрата.

Пао је на камење и тешко повредио оба бубрега. Боловао је годину дана и умро, на Цетињу, 1911.

Податак за разозналице: мир између Црне Горе и Јапана склопљен је, нормално, кад и примирје у Портсмуту. Међутим, незванично сазнајемо, формално је потписан пре неку годину у Женеви, на интимној вечери неких наших представника с колегама из јапанске амбасале. Кажу да је, тада, било прилично весело!

Припремио:
П. Милатовић

Илустровао: Брана Јовановић

НЕУТОЉИВА ЖЕЉ
ЗА
ЕЛЕКТРИЦИТЕТОМ

ЛОВАЦ НА МУЊЕ

У ОВОМ ТРЕНУТКУ БРУС
ФИШЕР ЈЕ У СТАЊУ
ПРИПРАВНОСТИ У
ИСТРАЖИВАЧКОМ ЦЕНТРУ
ЛЕНГЛИ И НЕСТРПЛИВО
ИСЧЕКУЈЕ ДА ГА ПОГОДИ
МУЊА

Ово лето било је лоше за Фишера. Није било довољно олуја да полети својим сребрним, застарелим пресрећачем F-106B који је у последњих 5 година погодила муња око 700 пута. Фишер, пројектант авиона који се излажу ризику, проучава муње и процењује како се понашају авиони високе технологије у време електричних пражњења. Ова истраживања такође показују како би се они понашали после нуклеарних експлозија.

Све ово важно је због тога што ће летелице будућности бити направљене од сложених материја-

ла и њима ће се управљати дигиталним путем.

Уобичајени авион са металном површином преноси муњу безопасно. Али, сложени материјали не преносе електрицитет тако добро. Авион делује као отпорник и муња производи довољно топлоте да може да „пробије унутра”. „Пет хиљада ампера може да учини ужасне ствари материјалу од стакленог влакна”, каже Фишер.

Метална опна стандардног ваздухоплова има и другу функцију — она штити осетљиве електронске уређаје од електромагнетног удара који ствара муње.

При удару муње електронски

уређаји у летелици начињеној од сложеног материјала могли би да се оштете. Електромагнетни удар производи струју која може да изгори жице а ствара и буку која збуњује микрочип. „То је опрема за ометање самог Бога”, каже Фишер.

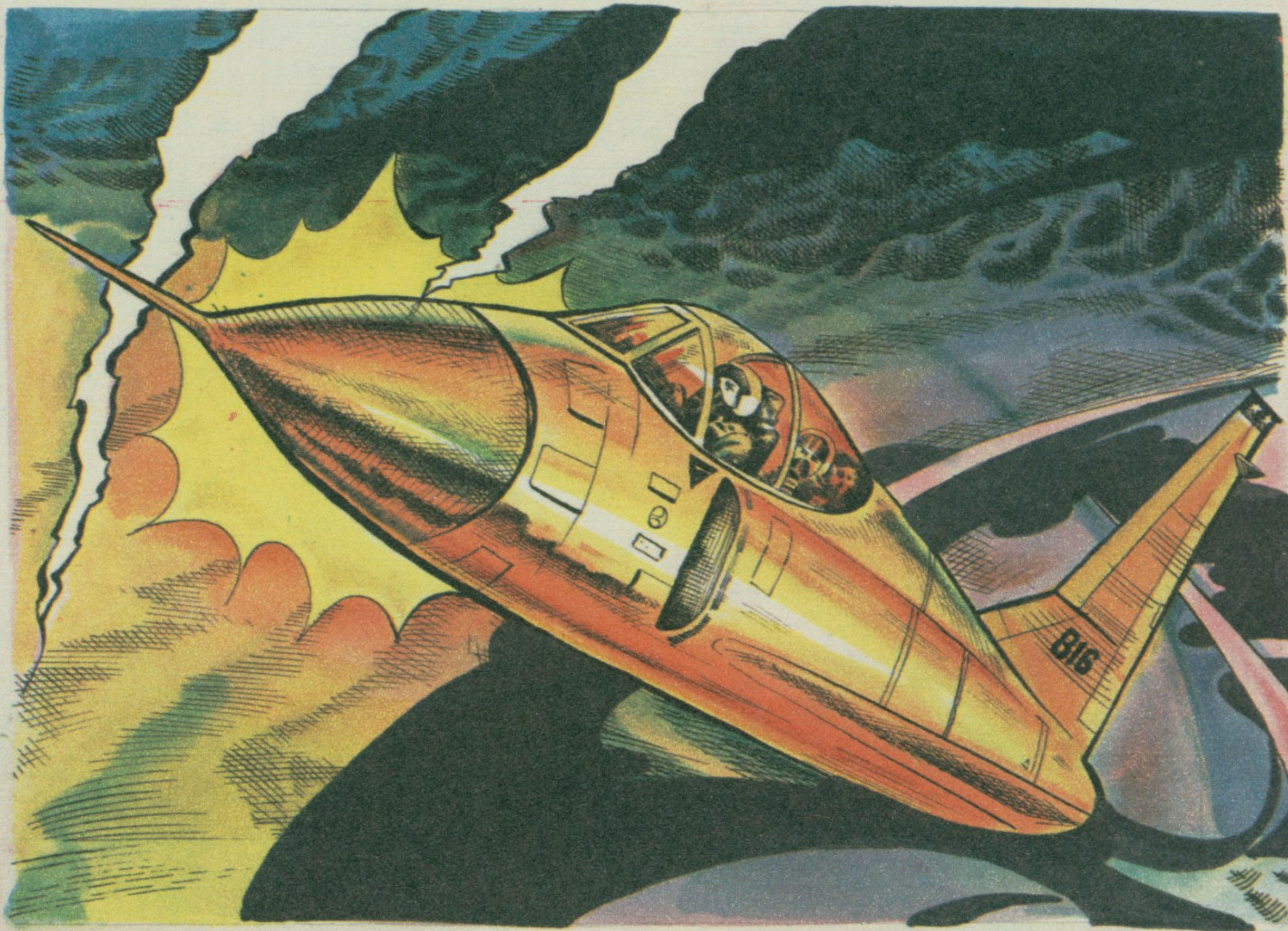
Недостижних 200.000 ампера

Сложени материјали као и електронски уређаји ипак се све више користе. Излишно је и говорити о свим њиховим предностима.

И систем управљања авиона све мање је механички а све више дигитални.

Док се налази у стању приправности, Фишер чека сигнал са радара који тражи олује. Када добије податке о удаљености, правцу и јачини он и његов пилот узлећу у авиону F-106B у лов на муње.

Ово наоко безопасно гоњење заснива се на пажљивим припремама авиона који је „отпоран на муње”. Првобитни модел био је познат по томе што се ослобађао муња уз помоћ свог дебелог омотача од алуминијума и пнеуматских контролних система. Летео је помоћу мање испарљивог горива (као што је оно које користе авиокомпаније). Инсталације су побољшане а боја је скинута. Тесто-

Илустровао: Ненад Милићевић

ви показују да се муња дуже задржава на обојеној површини и да може да проузрокује више штете.

Затим долази тест „изненадног удара“. Пре серије летова авион се подвргава вештачким ударима муње, прво без посаде, затим са пилотом и свим системима у погону, да би се проверило до каквих невоља може да дође.

Када се авион F-106B нађе у ваздуху са тоном терета посебне опреме чији је већи део смештен у одељку за оружје, он бележи муњу, њену енергију и трајање. Пов се обавља само дању јер ноћу бљесак муње може привремено да ослепи пилота.

Највећи удар који је Фишер забележио износи 54.000 ампера, али опржени врх крила наговештава да је био други јачине од око 100.000 ампера.

То су обичне варнице, каже Фишер који жуди за једним великим ударом од око 200.000 ампера – удар за који је авион пројектован да га издржи. Фишер је имао доста прилика за тестирање. У 1984. години авион је забележио шокантна 72 удара за 45 минута лета, што је по Фишеру био „веома глалак“ лет на великој висини.

Опасни врхови облака

Ово истраживање је већ донело нека изненађења. Општеважећа мудрост каже да треба да се лети ниско да би се избегле муње и да је највероватније да муња удари при температури ваздуха од око нула степени. У ствари, ризик је највећи при температури од минус 40 Целзијусових степени, која влада на врховима облака на далеко већим висинама.

Разни сложени материјали тестирали су на авиону F-106B. Ти тестови су показали да је могуће заштитити авион упредањем металног влакна у сложени материјал, фарбањем авиона бојом која проводи електрицитет или прекривањем авиона омотачем од алуминијума, што све заједно доприноси да авион проводи електрицитет и штити уређаје од електромагнетног удара.

Међутим, изложени времену, ови материјали се троше.

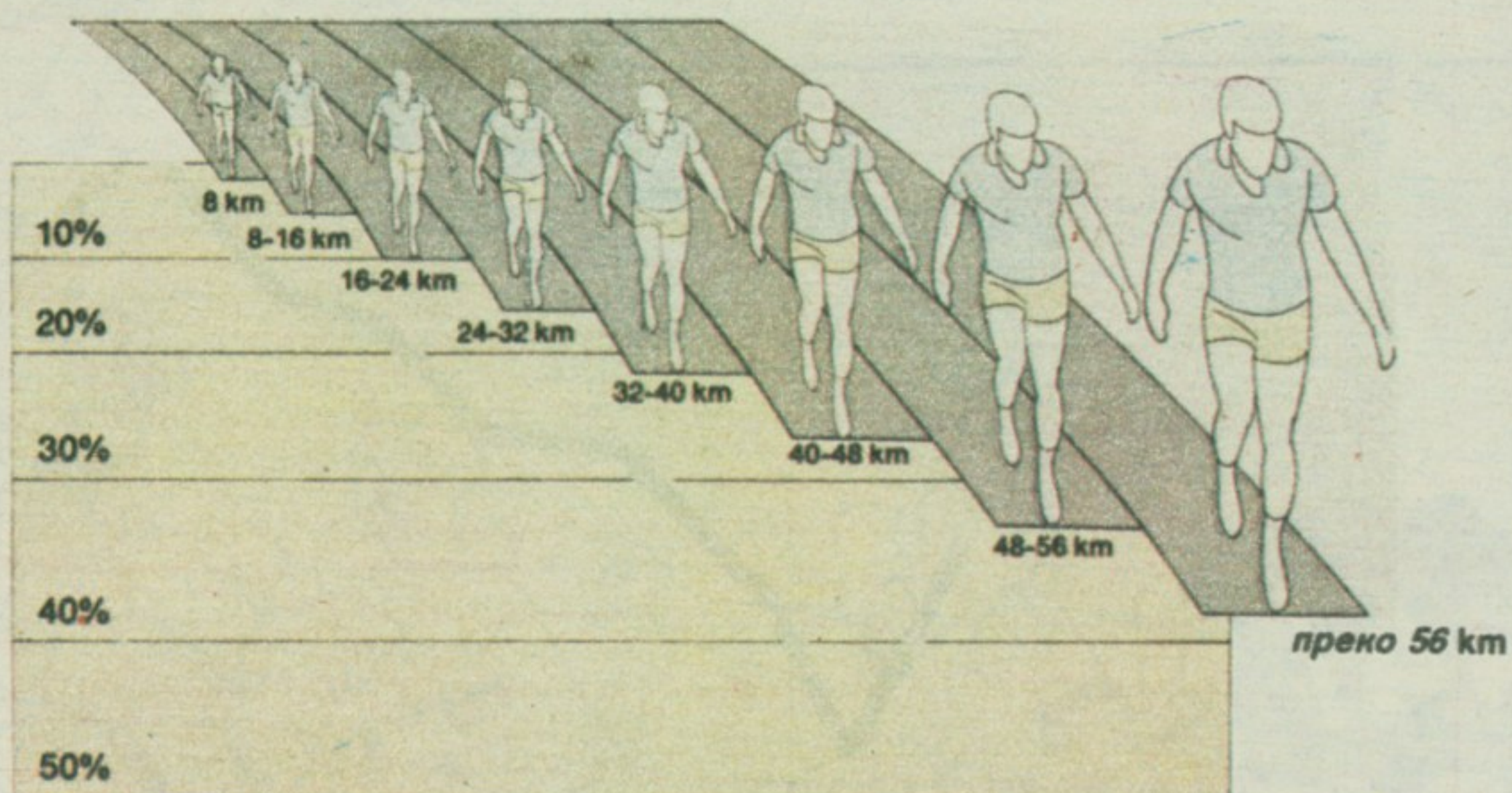
У ваздухопловној бази Китланд Фишеров авион F-106B био је изложен електромагнетном удару типичном за нуклеарне експлозије. Ово истраживање, чији је покровитељ агенција за нуклеарну одбрану САД (Defense Nuclear Agency), показало је да је могуће да летелица отпорна на удар муње не буде отпорна на електромагнетни удар нуклеарног оружја.

Испитивања треба да буду завршена ове године. Ипак, 700 директних удара није угасило Фише-рову жеђ за електрицитетом. Он жели да испитује велике ударе које проузрокују авиони када лете при температури ваздуха од око нула степени.

За то није довољно уобичајено време лета од 90 минута које има авион F-106B. Фишер сада разматра идеју о четворочасовном лову на муње у авиону „Нимрод“ који је отпоран на муње.

А. С.

ДА ЛИ СПОРТ ПРОДУЖУЈЕ ВЕК?

Графикон приказује како, према научницима из Стенфорда, ризик смртности опада са повећањем претрчаних километара

ЖИВОТ ЈЕ

КРАТАК, НЕМОЈТЕ ДА ГА

СВАКИ КИЛОМЕТАР
ВИШЕ, ЈЕДАН
ФАКТОР РИЗИКА
МАЊЕ. СВАКИ САТ
СПОРТА, САТ ВИШЕ
ЖИВОТА. ДО ОВЕ
ЈЕДНАЧИНЕ ДОШЛИ
СУ ЛЕКАРИ
СТЕНФОРДСКОГ
УНИВЕРЗИТЕТА У
АМЕРИЦИ. ЊИХОВЕ
ИТАЛИЈАНСКЕ КОЛЕГЕ
СУ СУМЊИЧАВЕ...

ПРЕТРЧИТЕ!

Да ли се сећате Американца Џејмза Фикса? Он је „отац“ џогинга, он је убедио на милионе људи, са оне и ове стране Атлантика, да се обуку у тренерке, обују патике и сатима трче улицама, трговима и парковима. „То је једини начин да се победи стрес и живи дуже“, проповедао је Фикс.

Умро је од инфаркта

1984. у педесет другој години – док је трчао.

Тако није стигао да види недавно објављене резултате медицинског истраживања једног другог Американца доктора Ралфа Пафенбаргера, професора Стенфорд универзитета. Његова студија обухватила је око седамнаест хиљада бивших студената Харварда који су похађали

овај универзитет између 1916. и 1950. године.

Истраживачи су проучили њихов начин живота, нарочито спортску активност, и добијене податке упоредили са индексом смртности у групи. И извукли су закључак: онај ко се бави спортом може да очекује да ће живети годину или више од особе која води такозвани седећи

ДА ЛИ СПОРТ ПРОДУЖУЈЕ ВЕК?

Илустровао Зоран Петковић — Петко

живот. Сваки сат физичке активности значи, према доктору Пафенбергеру, сат више живота.

Хладан туш из Италије

Животни кредо покојног Џејмза Фикса тријумфовао је добивши потврду угледне медицинске школе, то јест, званичне медицине.

Али, пре него што су загрижени спортисти и фанатици џогинга поскочили од радости, полио их је хладан туш из Италије.

„Да је онако како тврде наше цењене америчке колеге“, огласио се професор Бруно Кару, кардиохирург болнице „Нигуарда“ у Милану, „сви спортисти, нарочито атлетичари, имали би живот дужи од просечног, а према медицинским статистикама није тако. Такође није тачно да их срчана обољења ређе погађају. Слажем се да у медицини не треба изводити закључке на основу једног или неколико случајева, али Фикс ипак може да послужи као речит пример: он се интензивно бавио спортом, а то није помогло да му срчане артерије не нападне и уништи склероза“.

Доктор Кару је видео резултате аутопсије извршене на Фиковом лешу: десна артерија била је

запушена, а лева тешко оштећена.

Амерички истраживачи су, ипак, убеђени да између физичке активности и дуговечности постоји одређени склад и они су га изразили у бројевима.

Људи који сваке седмице претрче најмање 8 километара могу рачунати на смањени ризик смртности од 10 одсто. Трчање од 8 до 16 километара сваке недеље смањује овај ризик на 21 одсто. С претрчаних 20 до 30 километара недељно опасност опада на око 40 процената, а с 48 до 56 километара на више од 50 процената.

Истакнуто је, затим, да овакав ефекат не долази од самог трчања већ је последица сагоревања калорија до чега би дошло и редовним интензивним бављењем било којим спортом. Израчунато је да је идеално сагорети 3.500 калорија недељно, трчањем или на неки други начин.

Ако неко жели да сазна да ли је могуће смањити ризик смртности за 100 одсто, одговор је негативан и не треба се заваравати: уколико се недељно претрчи више од 56 километара, односно сагори више од 3.500 идеалних калорија, прогресија мења ток та-

ко што се ризик одједном повећава.

Тако су израчунали Американци из Стенфорда, универзитета на светском гласу.

Срцу се не додају године

Професор Феруџо Ферарио, доцент спортске медицине Универзитета у Милану, каже: „Кретање не продужује живот, али га, свакако, чини бољим. Ипак, било би погрешно рећи да се човек увек осећа боље ако се више креће. Којим ће се спортом неко бавити и колико сати или километара недељно трчати у тесној је вези са организмом и општим стањем здравља, а то је различито код сваке јединке.“

Доктор Бруно Кару враћа се случају Џејмза Фикса да би подсетио како је отац џогинга и здравог живота кроз трчање до четрдесете године био тежак преко сто килограма и пушио по две пакле цигарета дневно. Осим тога, и његов отац и његов брат умрли су од инфаркта, први у четрдесет трећој, други у четрдесет петој години, а познато је да су коронарна обољења ако не баш наследна, а оно честа у неким породицама.

Он каже још нешто: „Не-

ма начина да се продужи век срцу. Другим речима, срце здраве особе која се уопште не бави спортом не стари ни брже ни теже од срца човека који велики део времена проводи на спортским теренима. Тренинг јача мишиће, али не и срце мада је оно такође мишић. Ово доказује и чињеница да, чим неко престане да се бави спортом, срце се враћа у старо стање“.

Значи ли то да, бавили се спортом или не, нема никакве везе са здрављем?

„И те како има“, каже Кару. „Срце особе која се бави спортом достиже максимум откуцаја спорије од срца особе која не тренира. Ово значи да је спортиста у стању да обави већу количину рада од неспортисте: срце првог ће достићи максимум откуцаја после, рецимо, пењања на четврти спрат, док ће се други задувати већ код другог. Спорт користи срцу индиректно. Ми обично кажемо: годинама може да се дода живот, али животу не могу да се додају године“.

Значи, директних користити срце од спорта нема, или их медицина још није запазила. Али, сви лекари се слажу да спорт смањује факторе ризика: при теш-

ком напору или снажном стресу тренирано срце претрпиће далеко мање оштећења од нетренираног.

Прво код доктора, па на тренинг

Али, добро пазите да се сам спорт не претвори у фактор ризика!

Уколико неко ко је навршио тридесет пет година жели да почне са џогингом или неким другим интензивним спортом, неопходно је да се претходно посаветује с кардиологом! После извесног животног доба вребају скривене опасности, веома подмукле јер се не јављају болом а човека углавном погађају не док спортује већ док се одмара или спава. На жалост, нигде у свету не постоји пропис који би особу која је одлучила да се баци на спорт приморао да се прво обрати лекару.

Врста и интензитет спорта треба да зависе од старости, пола, физичке грађе па чак и психолошких момената. Постоје људи који не мрзе спорт, али им никада не би пало на памет да се њиме баве. Тако је можда и боље јер би им он вероватно шкодио. Или, рецимо, жени у прелазном добу спорт помаже да избегне остеопорозу, неизлечиву болест скелета до које долази услед престанка рада јајника и лучења хормона. Те исте вежбе биле би погубне за четрнаестогодишње и петнаестогодишње дечаке које припремају за разна такмичења јер могу да изазову небактеријска коштана запаљења. Што је за једног добро, за другог може да буде катастрофално“.

Професор Траваини, ортопед и примаријус болнице у Леђану, закључује: „Спориска активност не продужује живот јер је животни век углавном „записан“ у нашем генетском коду. Ако је у нашим генима, добијеним при зачећу, програмирано да живимо осамдесет година, толико ћемо и доживети под условом да водимо уредан и здрав живот, да се не разболимо од рака или погинемо у саобраћајној несрећи“.

И обрнуто, ако смо генетски одређени за живот дуг деведесет година, умрећемо много раније уколико организам бомбардујемо погрешном храном, дуваном и претераним алкохолом“.

Ето, то је цела филозофија спорта с медицинске тачке гледишта. А и живота!

Б. Дожић

АКО ЈЕ МОЈЕ, ПРОДАЈЕМ

На свакој станици у њујоршкој подземној железници постављени су натписи: „Ово је ваш метро. Молимо вас, пазите на чистоћу!“ На Тајмс скверу (једној од станица) неко је испод натписа додао: „Дајем свој део подземне железнице по разумној цени!“ ■

ЗБОГ ЧОКОЛАДЕ У – ПРОФЕСИОНАЛЦЕ

Десетогодишњи Енди Вилијамсон је требало да учествује на атлетском митингу своје школе из Монтроуза у Шкотској. Али, у последњем тренутку забрањено му је учешће јер је, по мишљењу школског одбора, професионалац. Наиме, Енди је на претходном такмичењу, кад је победио у трци на 100 метара, добио чоколаду. С обзиром да је његово учешће плаћено, аутоматски је престао да буде аматер. ■

ЈЕСУ ЛИ СВИ НАШИ?

Преузето из шпанског листа „Ола“:

– Била сам четврти пут у другом стању – пише читатељка Кармен Љоса. – Пошто је некако баш у то време куче наших суседа требало на свет да донесе младе, одлучила сам

да своје троје деце одведем да виде „порођај“. После више од два месеца, док сам још лежала у болници после порођаја, мој супруг је довео децу да виде свог новог брата. Наслоњени на стакло породилишта гледали су бебе у колевкама. Онда је најмлађа Бланка упитала: „Тата, јесу ли сва та деца – наша?“ ■

БОГ ГРАДИ АЛИ НЕ САМ

На једној цркви у Пенсилванији стоји плоча на којој пише: „Ову цркву подигао је Господ Бог“. Испод тога, неки шаловица је руком дописао: „Молерске радове извршио Џон Смит“. ■

КАКО СЕ ХОДА?

Фред Харис је до пре пар година у америчком Сенату заступао државу Оклахому. У његовој служби било је запослено 20 људи. Они су му писали или прављали говоре, заказивали уместо њега састанке, од-

говарали на позиве, организовали му путовања, плаћали рачуне, резервисали места у позоришту, биоскопу, ресторану, чували га од радозналаца, возили га, отварају му врата, одговарали на пошту, чак мислили на рођендане и одабирали поклоне за чланове његове породице.

– Ја сам за то време једноставно заборавио било шта да урадим сам. Нисам знао шта значи стајати у реду, куповати намирнице, ићи код фризера и чекати. Кад сам напустио Сенат учио сам се малтене да ходам. Од једном сам схватио да не знам сам да нађем ни пут до своје куће. ■

КУЋНА БОГИЊА

Када је извесни Серђо Мароти требало да на неком формулару упише занимање своје супруге, ставио је – кућна богиња. ■

НЕКИ ВРЛО ОТМЕНИ ПСИ

У оквиру хотела „Плажа“ у Ници отворен је и ресторан за псе. Ту четвороношци, који су претходно и на време извршили резервацију, могу да уживају у предивном погледу на Медитеран уз одговарајућу храну коју сами бирају (!). Да, нисмо погрешили. Двоношцима је забрањен улаз у ресторан. А како келнери знају шта ће дотични куцов да одабере с менија, тајна је ресторана и шефа кухиње. ■

DICK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

НИЈЕ – НЕГО

НАТЧОВЕК

У СОМИТЕРУ

И зашавши из зграде, с фасциклом у руци, чика Воја се упути пролазом испод стубова, ка месту где су обично постављана обавештења кућног савета. Уз пут прође крај бивше праонице и прекорно одмахну главом. Кроз разбијено стакло, на поду се видела гомила папирића које су ту убацили станари.

Док се спремао да на стуб залепи ново обавештење, на другом улазу појави се професор са осмог спрата.

– Добро јутро, комшија! – довикну му чика Воја. – Кад сте већ ту, погледајте ово што сам написао, да л' имате неку примедбу.

– Да видим – рече професор и узе лист из чика-Војине руке. – Е, богами, имам примедбу. На ово.

– Које? – упита чика Воја, нагињући се да боље види.

– Ово. „Моле се станари да одпатке бацају искључиво у контејнер.“

– Како? Па то је најважније од свега! – узвикну чика Воја и показа на бившу праоницу иза себе. – Видите шта тамо раде. Мрзи их да пређу улицу, него ону просторију претворили у сметлиште.

– То је све тачно – рече професор – али „отпатке“ треба писати са Т, не са Д.

– А, то! – насмеја се чика Воја. – Ја и заборавио да се ви бавите језиком. У реду, исправићемо.

Док је он хемијском оловком исправљао погрешно слово, професор додаде:

– Поправите, молим вас, и ово доле. Ви сте потпредседник кућног савета, а не подпредседник.

Чика Воја унесе и другу исправку, доброћудно гунђајући:

– У моје време писало се и претседник са Т. После дође онај нови правопис, па рекоше – није више претседник него председник. Сад се опет нешто променило...

– Чекајте, комшија! – узвикну професор. – Није се ништа променило. Једначење по звучности важи и даље. То значи да звучно Д из „под“, кад се нађе испред безвучног П... „председник“, прелази у свој безвучни парњак, то јест Т: потпредседник. Изузетак је једино...

Иза њихових леђа прође једна старица, носећи читав нарамак старих новина. Закупљени разговором, они је нису приметили.

– ... изузетак је једино у томе – настави професор – што једначење, по Правопису из 1960, не важи за Д испред С или Ш. Зашто? Зато што би се ТС слило у Ц, а ТШ у Ч, па би испало „прецедник“, „љуцки“, „почишати“ и слично. Да то избегнемо, ми задржавамо Д, дакле председник, људски, подшишати.

– У реду – рече чика Воја и поче да бележи професорове примере, злу не

греше, па задржавају Д и испред других безвучних сугласника. Тако се јавља то „одпаци“ и „подпред-

ребало, на унутрашњу страну корица своје фасцикле. – Значи, то важи само за Д испред С или Ш? – Тако је – рече професор – и још за Ћ у речи вођство. Пазите, многи

седник“, а на плакатима сам видео и „предпродаја“, „предконгресни“ и томе слично. Разуме се да је правилно само отпаци, потпредседник, претпродаја, претконгресни.

Чика Воја забележи и то. Једно дете прође крај њих, носећи канту са жаром који се још пушио. Професор настави:

– Штавише, и у новинама ћете наћи да пишу

„подценити“, „подчињен“, „предходно“, „надчовек“, уместо потценити, потчињен, претходно, натчовек, како се правилно пише и како се и изговара. Охо, комшија, па ви то све записујете, вредније него моји ћаци!... алал вам вера. Мада не могу да замислим да ћете у обавештењима кућног савета имати прилике да употребите реч „натчовек“.

– А ко зна, комшија – са уздахом рече чика Воја. – С овим нашим станарима једино би неки натчовек изишао на крај... Него, извините ме. Да ја ово обавештење окачим, а онда морам хитно у месну заједницу.

– Извините ви мене – рече професор – што сам вас угњадио причањем.

– Таман посла. Добро је што сте ме упозорили. Ја увек кажем: ако већ пишеш, нека буде писмено. Велика је снага писане речи...

Поздравише се и одоше сваки својим путем. Мало

затим, из другог улаза наиђе жена с повеликом кантом у руци. Застаде испред обавештења и дуго га је читала, мичући уснама. Потом оде до бивше праонице и кроз разбијено стакло изручи на под гомилу хартије, костију, хлеба, тетрапака, празних конзерви, разбијених јаја, пепела, коштица, исцеђених лимунова, талога од кафе, згужваних најлон-кеса, љусака од кромпира, окрајака саламе.

Иван Клајн

КАКО ЈЕ РАДИЈАЦИЈА ПОСТАЛА БАУК

Здравствене последице спољашњег озрачења најпре су се манифестовале код пионира и утемељивача науке о радиоактивности. Бекерела, брачног пара Кири и многих других. Била су то запаљења коже и ране које су тешко зарастале, пре свега на рукама („рука радиолога“). Многи познати или мање познати научници, њих 336, платили је животима данак прогресу човечанства.

Иако су стручњаци рано запазили да релативно мала енергија изазива велика оштећења, прилично је по-

доумици због релативно малог броја објективних симптома: блага главобоља, осећај великог замора и малаксалост као у случају грипа али без температуре.

Неколико девојака је у разговору споменуло радијум. Својим нестручним језиком рекле су да је „радијум ушао у крв и да их он трује“. Лекар се на то само надмено насмејао. Наиме, према тадашњим сазнањима и подацима објављеним у стручној литератури, људски организам могао би да поднесе чак дозу од 2 милиграма ради-

ма у целом организму и појединим органима.

И поред негативних резултата, велики број радника који су у разним погонима широм света долазили у блиски сусрет са радиоактивном бојом подвргнут је редовној здравственој контроли. Тако је откривено да је, само у Француској на пример, од 1917. до 1929. године од исте болести која је покосила раднице фабрике сатова оболело чак 800 радника. Многи од њих смртоносно. Слична ситуација утврђена је у многим земљама.

Даља упорна ис-

садржавала су свега неколико милионитих делова грама радијума. Међутим, и та на изглед безначајна количина била је довољна да изазове смрт. Кости умрлих зрачиће у гробовима и у наредних неколико хиљада година.

Популарна опасна вода

Треба, међутим, имати у виду да радијум не испољава своје дејство подједнако на цео организам с обзиром да се у појединим органима акумулира у различитим количинама.

поново враћају у крв (коштана срж, слезина). Органи у којима се сакупљају радиоактивне материје веома су осетљиви на зрачење и оно их умногоме оштећује. Веома често управо у њима почињу процеси који доводе до смрти. Најочљивије су

СМРТОНОСНИ ЧАСОВНИЦИ

трајало док су се откриле опасности које изазивају радиоактивне материје уношене у организам дуго времена, поготово што остају стални извори малих доза зрачења. Наиме, тек су двадесетих година лекари указали на штетне последице унутрашњих извора зрачења и то на основу тајанственог обољења радница фабрике за израду сатова. Ове жене сматрају уједно и првим жртвама радијације из редова обичних смртника.

Жртве сопствене ревности

Раднице о којима је реч, бојиле су бројчанике и казаљке „радиоактивном бојом“, смешом радијумове соли и цинксулфида. Деловањем на цинксулфид радијум изазива светлуцање (сцинтилације) од којег су бројчаник и казаљке били видљиви и у тами.

Младе раднице, тежећи квалитету, врхове четкица умочених у радиоактивну боју формирале су уснама како би је тачно нанели на потребно место. Неке су убрзо почеле да се жале на необичну исцрпљеност. У једном тренутку је чак пет девојака истовремено изгубио свест. Лекар који је стигао да им укаже помоћ нашао се, при постављању дијагнозе, у не-

јума, а у граму „осумњичене“ боје радијум се налазио као хиљадити део милиграма. То је уједно значило да су раднице у организам могле без опасности по здравље да унесу чак 2 килограма боје јер се управо у тој количини налазе дозвољена 2 милиграма, а тешко да је иједна од њих „појела“ више од неколико грама боје.

Међутим, без обзира на то колико је ова рачуница била логична, пет поменутих радница платило је ревност у послу животом. Непосредно затим, с истог радног места, с истим симптомима, смрт је уграбила још 12 младих живота. То је већ изазвало панику. Пажљива обдукција није, међутим, показала ништа што би помогло у тумачењу мистериозне смрти. Због све изразитије сумње на „тровање зрачењем“ поједини органи умрлих послати су у чувену лабораторију „Кири“ у Париз. На жалост, ни резултати добијени у овом угледном центру нису допринели откривању узрока смрти радница и то пре свега због технике мерења радиоактивности која се још увек налазила у повоју. Наравно, није могла да укаже на присуство ниских концентрација радију-

ЗНАМО ДА СУ
ПОСЛЕДЊЕ ЖРТВЕ
РАДИЈАЦИЈЕ ХРАБРИ
ВАТРОГАСЦИ ИЗ
ЧЕРНОБИЛА. ЗНАМО
И ТО ДА СУ
СМРТОНОСНИМ
ДОЗАМА ОЗРАЧЕНИ И
МНОГИ СТАНОВНИЦИ
ХИРОШИМЕ И
НАГАСАКИЈА,
ЈАПАНСКИХ ГРАДОВА
РАЗОРЕНИХ
АТОМСКИМ
БОМБАМА. МЕЋУТИМ,
О ПРВИМ ЖРТВАМА
РАДИЈАЦИЈЕ МАЛО
СЕ ЗНА. МОЖДА СЕ И
ЗАБОРАВИЛО

траживања на основу више стотина узорака различитих органа и ткива умрлих довела су до необичног открића: тела жртава

Исти је случај и са другим радиоактивним изотопима.

Прва темељна истраживања вршена су са полонијумом као чистим алфа извором зрачења. Он је убризган у тело животиња да би се посматрало његово разношење. Резултати истраживања омогућили су да се органи сврстају у две основне групе. У прву спадају они који омогућавају издвајање полонијума из организма (бубрези, јетра) док другу чине они који полонијум издвајају из крви, сакупљају га а затим полако

промене у крви, број белих крвних зрнаца опада а стварање црвених се прекида па стога у појединим ткивима често долази до унутрашњих крварења.

До симптома сличних тровању радиоактивним

бојама долазило је и код особа које су пиле радиоактивну воду и с њом у организам уносиле веће количине радијума. За разлику од штетне, стварно лековита радиоактивна вода

може да садржи само радон а никако растворене или нерастворене соли радијума.

Када се говори о радиоактивности, треба споменути и то да су супружници Кири прве, мале количине радијума добили из руде пехленда ископане у околини чехословачког града Јахимов.

Бечки физичари су још почетком овог века уочили да је вода која извире из јахимовских рудника радиоактивна јер садржи ради-

оактивни гас радон. Ову воду почели су да препоручују за лечење одређених болести као што су ишијас и реума. Охрабрујући резултати терапије радиоактивном водом допринели су изградњи, мада прилично примитивне, прве радиоактивне бање у свету.

Популарност лековитих извора из околине Јахимова побудила је велико занимање за овом врстом терапије. Тако се убрзо дошло до открића да радиоактивна вода може да се произведе вештачким путем. Идеја је била да се нерастворене соли прелију водом, оставе да стоје неколико сати, што је довољно да радон обичну воду

чини лековитом и она може да се пије или користи за припремање лековитих купки.

Поменута идеја је ускоро реализована па је почела производња апарата најпре у чешком граду Колину па затим и у другим

градовима света. Апарат је продаван по цени од 100 долара.

Случај Бајерс

Чињеница је да се радон релативно брзо одстрањује из организма па због тога не испољава штетно дејство. Међутим, произвођачи ових апарата сметнули су с ума да се ни једна со не може сматрати потпуно нерастворљивом у води. Тако је и со радијума коришћена у уређајима за производњу радиоактивне воде, иако готово нерастворена, полако у малим количинама, ипак доспевала у воду. Овако добијена радиоактивна вода коришћена за припрему купке није изазивала оштећења, што, међутим, није случај када се пила с обзиром да се со радијума слично солима полонијума задржава у организму.

Ови апарати за производњу радиоактивне воде продавани су све до такозваног случаја Бајерс. Наиме, амерички сенатор и конгресмен Бајерс је, по савету пријатеља а у жељи да што пре оздрави, свакодневно пио радиоактивну воду коју је сам производио у току ноћи. Међутим, уместо побољшања дошло је до даљег, и то очигледног, погоршања здравља а за неколико месеци је и умро.

Обдукција је показала присуство радијума у костима сенатора Бајерса и то у релативно великим количинама. Како жртва није била обичан смртник, на првој седници америчког конгреса већином гласова усвојен је закон којим се забрањује продаја лекова и уређаја који на било који начин садрже радијум или друге радиоактивне елементе.

Поред поменутих познати су и други случајеви појаве рака плућа код рудара не само рудника Јахимов већ и немачког рудника Шеберг. У овом другом, додуше, нису више копали руду урана али је радон и даље био присутан у великој количини. Прилично је потрајало док појава болести није доведена у везу са зрачењем, пре свега са алфа-зрачењем, fine прашине која је злокобно лебдела у ваздуху.

Сви описани случајеви допринели су да се првобитно одушевљење и поверење у лековита својства радиоактивности нагло спласну и претворе у другу крајност — панични страх од радијације.

Припремио: др Шимон А. Бармати

Добри сапутник Божихни Чај

Два Југословена на
Соломонским острвима

Жељко Малнар са Божићним Чајем (десно)
и врачом Фа'атабуом (лево).

З а разлику од врача из Чајевог села који ни ислам, ни кршћанство, ни атеизам није доживљавао као нешто супротно његову занату, присутни врач био је, речено нашим жаргоном, до зла бога исполитизиран. Од нашег доласка он је хушкао своје „политичке комесаре“ увјеравајући их у нашу „морално-политичку неподобност“. Примијетио је да нисам јео храну. Није му се свидјело што без страха пролазим покрај куће духова, и чињеница да сам пио кокосово млијеко, а да неколико капљица нисам посветио ђаволима, увјерила га је да моја енергија уноси узнемирујућу вибрацију у његово село. Није био неинтелигентан, знао се изражавати и готово сам се уплашио да не заведе Божићног Чаја и окрене га против мене. Наиван и добронамјеран, Божићни Чај ми је испричао ток њихова разговора док сам чекао на аудијенцију.

Кујо Патва или Фа'атабу, тако се звао врач, увјеравао је Божићног Чаја како не поштујем њихове домове, како не признајем њихову власт, те да сам безобразан, својевољан и умишљен. Све ми је то пренио Божићни Чај својим питеорескним језиком.

– Врач каже, ти превише љубиш твог демона, ти бити слијеп за праве демоне.

Узалуд сам слао Божићног Чаја да објасни врачу како вјерујем у све демоне или, ако хоће, да не вјерујем у ниједнога. Врач је говорио да је мој демон зао, а његов јак. Након пола сата измјенљивања порука схватио да ово више није антропологија већ политика. Присилио сам се да не потцењујем свети врачев назор и одлучио да му најискреније и на њему схватљив начин објасним какав је мој демон.

По порукама које сам му слао, као да је осјетио да га донекле схваћам. Одобрно је аудијенцију и позвао ме у колибу на сеансу.

Падала је већ ноћ када сам се у пратњи поглавице и петорице ратника упутно у усамљену колибу на крају села. Колиба налик онима из филмова о Тарзану.

Пред колибом хрпа дрвених томена – два метра високих плоснатих лица с неколико пари очију. Међу њима симболи који ми нису били непознати. Уокло колибе низ колаца с огољеним људским лубањама у боји. Погнувши се, ућох кроз ниски улаз. У тамној, ватром освијетљеној колиби на крзеном сједишту сједио је Фа'атабу, велики врач, у радној одјећи. Умјесто шешира носио је препарирану крокодилску главу с разваљеним чељустима. Кроз своје носнице пробио је већи комад шкољке, а голо тијело било је истетовирано магичним симболима. Пушио је велику лулу налик кларинету и није ме понудио. Заузели смо мјеста. Фа'атабу ме продорно погледао и не скидајући погледа почео говорити Божићном Чају који је преузео улогу симултаног преводиоца.

– Ја, Фа'атабу – започео је врач, – ја причати о времену прије бијели човјек исти човјек, сад заборављен, сви бијели човјек сада заборављен.

Није ми било јасно говори ли врач управо онако како Божићни Чај преводи будући да су све реченице биле нејасне. Ипак, управо сам поглед у врача као да сам све разумио.

– Ја знам тко је мој ђаво а бијели човјек не зна тко његов ђаво. Мој ђаво – говорио је Фа'атабу, – мој ђаво Саали који је дао земљу селу Аото гдје ми живио, сада био добар дух.

Рекао је да сва земља од ријеке Аре Аре до камена Фалусабабуа те од дрвета званог Тасиб до мјеста на обали ријеке Алудафа припада породици Фа'атабу. Божићни Чај је све боље преводио и очито задовољан почетком разговора врач је подргнуо, повукао још јачим дим, пухнуо га мени у лице и наставио.

– Мој ђаво Саали тада умро и покопан, је код мјеста Арестре. Ја сада желим говорити о томе како сам ја постао од ђавола Саали. Ја имам табу мјесто за приношење жртве мојим ђаволима и оно се зове Лаитак и Арди и Лаитан и Сетанга. То значи, Лаитак за прашумске људе и Лаитан за људе који живе покрај слане воде.

Моја грешка је била што сам пио кокосово млеко а ни кап нисам наменио ђаволу. Ту грешку је као погибелъну по мене истакао Кујо Патва, врач из суседног села које ми није било наклоњено

Напета лица слушалаца дала су ми до знања да се све ово озбиљно схваћа и да исход не мора бити безазлен. Врач је осјетио да побуђује пажњу свих присутних и наставио високим пискутавим гласом.

– Док је Саали живио, дао је живот сину којега је назвао Садака. Садака је дао живот сину Наване. Наване је био поглавица осам породица које су живјеле на земљи Аре Аре. Тко год им се приближио, био би убијен, испечен и поједен. Људи бијели не знају убијати како заповиједа ђаво. Бијели човјек бацати камен из бамбуса који пуца кроз тијело. Ђаво Саали не воли то. Ђаво Саали научио Наване како убијати непријатеља.

Осјетио сам да је вријеме да

нешто кажем, окренух се Божићном Чају, дигох руку и рекох:

– Ми знати убијати непријатеља, нас учити наш ђаво.

Чај је преводио, но врач се није више дао прекидати.

– Ја рећи како убијати непријатеља. Ђаво учио Ламија како

прво разбити главу и окренути тијело на леђа. Онда ђаво учити како одрезати руке. Тијело зарезати око трбуха и онда као кору од банане превући коју преко главе. Тада дрвеним чекићем сломити кост у врату и глави, и коју одгурнути једним потезом.

Мозак извадити кроз шупљине у глави и замотати главу и коју од тијела и ставити сушити. Тијело расјећи у осам комада, ставити на вруће камење, испећи и јести.

Веома задовољан тим очито супериорним начином ликвидирања непријатељева тијела, врач одложи лулу, повуче гутљај неке текућине и настави излагање.

– На овај начин наша обитељ Наване јела све странце. Обитељи Наване живјели у осам кућа. Мјесто гдје су јели људе звало се Аноми. Када би појели, бацали би кости у јаму звану Оабу. Онда се једна од сестара Саали удала за човјека званог Баами. Једног дана Такун поједе сина своје сестре. Због тога Нуге га казни да плати пет свиња. Такун даде пет свиња али потом поједе и другог сина своје сестре.

Врач застале, ради већег учинка заокружи погледом по присутнима који су га нијемо слушали, и настави:

– Након што је Такун појео другог сина, Наване се разљути и објави рат људима из породице Такуна. Све их побије, а мртва тијела огули, испече и поједе.

Те задње ријечи пропратио је уздах свих присутних док сам ја држао оштар безизражајан поглед.

– Тада се друга родбина која није била поклана побуну и поједе све из породице Наване. Остао је само један којем нитко ништа не може и тај се зове Тифан који је сада мој ђаво. Сада ја кажем да због свега тога мој ђаво јачи од твога ђавола и мој ђаво ће убити твога ђавола.

Завршивши причу, врач се још интензивније забуљио у мене као да ми погледом жели срушити ауторитет. Знао сам што то значи. На својим путовањима научио сам да у земљама без полиције човјеков живот штити само неки унутрашњи ауторитет. Изгубити тај ауторитет значио је постати ништа – биће што га сватко може убити. По погледу Божићног Чаја увидјех да је ситуација озбиљна. Требало је хитно наћи адекватан одговор.

Нисам смио лупетати што год, а опет нисам могао бити препаметан. Ти људи имали су неки животињски осјећај за лаж. Требало је успоставити снагу идентитета како би се осјетило да иза моје приче стоји конкретна снага, а уједно је ваљало говорити језиком који разумију. Због превелике количине влажних нагомиланих дрва, ватра је полако јењавала, што је погодовало врачу па је и то указивало да ме мој ђаво напушта и да губи идентитет.

Увидјевши то, Божићни Чај ми је додао:

– Ватра, Мастер, ватра!

Огледах се око себе, из торбе извадих неких 50 долара вриједну ролу филма и гурнух је под хрпу влажног грања. Ватра је опет запламсала и све су се очи

упрле у мене. Накашљао сам се, заокружио оштро погледом и започех своју приповијест.

— Ја причати о времену прије бијелог и црног човјека када је постојао само човјек. Ја долази-ти из земље шест породица које су живјеле свака са својим ђаво-лом у одвојеним земљама. Тада је из земље и неукусног воћа и ве-ликих жељезних бамбусових ци-јеви које бацају ватру дошао страшан ђаво који се звао Хит-лер и није волио ни свињетину, ни жене, ни опојно пиће већ само ватру и гром. Тај ђаво одредио је да све земље буду његове — од отока на којем расте трава и који се зове Енглеска, па до дрвета на Црвеном тргу преко шест зема-ља моје браће и преко земаља за-чињеног мяса које се зове кебаб и гулаш те све до земље гдје људи јашу на слоновима.

Бацио сам поглед да видим сумња ли итко у причу. Сви су заинтересирани пијили у Бо-жићног Чаја који се задубио у об-јашњавање појма слон рукама показујући сурлу. Ватра је већ ве-село пуцкета. Чај је завршио преводити и све су се очи опет окренуле према мени.

— У вријеме прије ђавола Хит-лера, мој ђаво није био јак и није могао ништа ђаволу Хитлеру. Тада се нађоше сва моја браћа у колиби на ријеци, попушише лу-лу пријатељства и спојише свих шест ђавола у једног ђавола. Са-да је ђаво мојих предака био то-лико јак да је појео ђавола ватре-них кугла. Послије тога, дошли су и други ђаволи да се удруже с нашим ђаволом и да буду прија-тељи. Но онда је било превише ђавола. Дошао је ђаво човјека с брковима као морж, који се звао Стаљин, но тај ђаво није био прави пријатељ. Тако смо и тог ђавола потјерали натраг у њего-ву земљу. И зато ја кажем, сватко свога ђавола носи, и кажем још и ово, мој ђаво је шест ђавола и за-то може појести ђавола Тафана. Али мој ђаво не жели бити ни ја-чи ни слабији од било којег ђаво-ла и долази Тафановом ђаволу као пријатељ.

Док сам то изговорио загледао сам се дубоко у Фа'атабуа, устао и почео му прилазити. Било је то ризично, нисам знао како ће реа-гирати; дошао сам до њега, ста-вио му руку на раме и покретом затражио лулу која као и у аме-ричких Индијанаца значи мир. Фа'атабу је на трен оклијевао, но онда ми је пружио лулу. Како ју је пружио, лупање ногама о под означило је опће задовољство свих присутних. Врач је дао при-станак за мој боравак у селу и по први пут од када сам дошао у се-ло појавиле су се жене носећи храну и ароматична пића. Од-ахнуо сам с олакшањем и уз снажан напор воље почео јести полусирову свињетину.

Напољу бубњеви најавише по-четак припрема за церемонију што је требало почети кроз два дана.

Из књиге Жељка Малнара и Борне Бебека „У потрази за стакленим гра-дом“, „ИРОС“, Загреб, 1986.

АЛАН ТЈУРИНГ

Једна трагична судбина

Захвал-ност равна смрти

Терапија којој је Алан Тју-ринг подвргнут трајала је ви-ше од годину и по дана. По-следице су биле стравичне.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ ВИШЕ ОД СВИХ ДОПРИНЕО ЗАШТИТИ БРИТАНСКИХ БРОДОВА ОД НЕМАЧКИХ ТОРПЕДА ДОЖИВЕО ЈЕ КРАЈ КАКАВ НИЈЕ ЗАСЛУЖИО

Иако никада није ни крочио ни на једно ратиште, он је у ве-ликој мери заслужан за то што је током другог светског рата бри-танска флота успела да се одуп-ре немачким подморницама. На-оружан неисписаним листовима хартије, оловком и једним ци-новским, електромеханичким рачунаром, он је своје битке во-јевао између четири зида лабо-раторије у Блечи Парку недале-ко од Оксфорда.

Домовина му се одужила тако што се о његовим ратним заслу-гама дуго и упорно ћутало. Звао се Алан Тјуринг, био је математи-чар, вероватно један од најве-ћих кога је Велика Британија имала у овом веку: конструктор прве универзалне рачунске ма-шине, творац теорије универзал-них аутомата и првог пројекта електронског мозга. Рођен је у Лондону 1912, умро 1954. године под трагичним околностима.

„Ултра“ против „Енигме“

Тридесетих година овог века млади британски математичар био је опседнут теоријским проу-чавањем могућности нечега што у пракси још није ни постојало — електронског рачунара. Хоће ли икада машина успети да замени

људски мозак? Низом сложених математичко-логичких операција он је не само формулисао начин на који ће те будуће машине „мислити“, него је теоријски до-казао и како ће се, пре или кас-није, доћи до тачке после које ће се способности машине да „закључује“ неминовно ис-црпсти, чинећи је неспособном да у потпуности репродукује људске мисаоне процесе.

Наведена теорија, преконоћи је прославила Алана Тјуринга у светским научним круговима. Није стога необично што се, ка-да се 1938. године Велика Бри-танија докопала пројекта фамоз-не „Енигме“, апарата који су Не-мци користили за размену шиф-рованих порука, Тјуринг нашао на листи британских научника ко-је је влада ангажовала да „про-вале“ систем њеног рада.

Седећи испред једног модела „Енигме“ „труст највећих британ-ских мозгова“ месецима је у ла-бораторији у Блечи Парку разра-ђивао математичке теорије за одгонетање шифрованих порука Трећег Рајха чије су се комбина-ције емитовале свакодневном рачунском машином названом „Ултра“. Управо је Алану Тјурингу поверен задатак да све те комп-ликоване математичке теорије примени у пракси, односно да полазећи од њих помоћу „Ул-тре“ открије немачке шифре.

У почетку Енглезима је било потребно дванаест дана за одго-нетање тајних немачки инфор-мација, касније је тај рок скра-ћен на седам, па на пет и конач-но на свега неколико сати. Нај-заслужнији за тај успех био је Алан Тјуринг.

„Проваљивање“ немачких шифри омогућило је британским бродовима да успешно избега-

вају немачке подморнице, а бри-танском Генералштабу да унап-ред сазнаје за многа значајна на-ређења и планове Трећег Рајха. Не би, према томе, било прете-рано ако би се рекло да је упра-во захваљујући „трусту мозгова“ из Блечи Парка на челу са Ала-ном Тјурингом и открићу радара Велика Британија успела да зна-чајно смањи своје губитке и ус-пешно се супротстави немачкој ратној машинерији.

Казна је била стравична

Године 1952. Алан Тјуринг је као хомосексуалац изведен пред суд и осуђен на стравичну казну: подвргнут је низу хормон-ских инјекција за које се верова-ло да ће „ублажити трагичну де-вијацију“ његове психе. „Тако се“, написаће касније један од његових биографа, амерички ис-торичар Даглас Хошфатер, „ен-глеско друштво одужило човеку који је више од свих осталих до-принео заштити британских бро-дова од немачких подморница током другог светског рата“.

Иако је могао да се позове на познанства која је током рата склопио са личностима на висо-ким положајима у влади, Тјуринг је драговољно прихватио казну, можда и сам верујући у делот-ворност терапије.

Више од годину дана примао је инјекције које су га на крају го-тово претвориле у женско. Јед-но време покушавао је да се саживи са креатуром коју су од

Фамозна „Енигма“ коју су Немци користили за размену шифрованих порука.

њег створили. Године 1954. из-вршио је самоубиство у својој лабораторији појевши јабуку за-тровану цијанкалијумом. Имао је четрдесет и две године.

Требало је да прођу године па да јавност сазна за пуну истину о његовом трагичном крају, а ен-глеско друштво скупи снаге да му се коначно одужи на прави начин. Име Алана Тјуринга данас носи један од најугледнијих бри-танских института за математику.

М. И.

УБИСТВО ЈЕ МОГЛО ДА СЕ СПРЕЧИ

Петнаестог марта 44. године пре наше ере пред почетак седнице у Сенату група завереника вади ножеве скривене испод тога и масакрира диктатора и живог римског бога – Гаја Јулија Цезара. Чим се на мраморни под стровалило крваво тело великог Римљанина, атенатори преплашени од сопственог чина и беса градске гомиле беже на разне стране. Три роба прилазе, стављају мртвог Цезара на носиљку и носе га кући. Лекар Аутистије, који га је после тога прегледао, изbroјао је 23 ране од којих је само једна – у грудима – била смртоносна.

Изгледа да је судбина, како наводе антички писци, хтела свог миљеника да спасе овакве смрти. Живот му је протекао под срећном звездом, да је прогуро још овај дан

ЦЕЗАР НЕ СЛУША УПОЗОРЕЊА

живео би још подоста година. Упозорења да се чува мартовских ида стижала су са разних страна – од људи и преко необичних знамења. Цезар је преко свега прешао с презиром достојним једног императора.

Једном приликом је врач распорио некакву животињу и унезверен рекао Цезару да у њој нема срца и да му њена утроба прориче несрећу. Диктатор је осорно одвратио да ће се јавити срећнија знамења кад он буде хтео и да не сме да се сматра чудом ако животиња нема срце.

Убрзо је из провинције Капуа стигла вест да су нађени прастари гробови. У оном у коме је био сахрањен Капис, оснивач провинције, лежала је месингана плоча са исписаним упозорењем на грчком: „Кад једном буду откривене кости Каписове, тад ће један Јулов потомак погинути од руке својих сународника, али ће његова смрт ускоро бити освећена великим невољама Италије“. Ни на ово упозорење се Цезар, иначе Јулов потомак, није обазирао.

Сенат не сме да чека

Исти такав тајанствени укус мита садржи и прича да су коњи који су га пренели преко Рубикона и ко-

је је посветио боговима наједном престали да узимају храну и почели обилно да лију сузе. Као добар познавалац Хомера, Цезар се досетио да су у „Илијади“ Ахилови коњи плакали за мртвим господаром. Цезарови су смрт господара оплакали унапред, али њему ни то није било довољно.

Неки савременици су тврдили да су дан пре него што је Цезар убијен видели необичну сцену у Сенату. У Помпејев трем је улеteo царих с лоровом гранчицом у кљуну, а за њим неке грозне птичице. За тили час су га растргле, а перје и крв су пали у подножје Помпејеве статуе. Сцена се до у танчине поновила сутрадан, само што су учесници били Цезар с лоровим венцем на глави и завереници.

Историчар Плутарх наводи да су у ноћима пред овај догађај на небу севале муње, а градом се разлегала потмула тутњава. По улицама су се видели многи огњени људи како насрћу једни на друге. Робу неког војника је из руке сукнуо силан пламен. Ватра се убрзо угасила, а тај човек се, на запрепашћење присутних, мирно окренуо и отишао кући.

Овај догађај су предсказали и снови. У ноћи између 14. и 15. марта Цезар

**СУДБИНА ИЗГЛЕДА
НИЈЕ ХТЕЛА ДА
ЈЕДНОГ МАРТА ПРЕ
2.030 ГОДИНА УБИЈУ
ВЕЛИКОГ
ИМПЕРАТОРА.
ЊЕГОВИ
САВРЕМЕНИЦИ
НАВОДЕ ДА ЈЕ
ПРЕДСКАЗАЊА БИЛО
И ПРЕВИШЕ...**

је сањао да лебди над облацима и да богу Јупитеру пружа руку. Као сасвим извесно стари историчари помињу сан Цезарове жене Калпурније. Она је у својој ноћној мори јасно видела како се на њиховој кући руши забат на којем је био постављен некакав украс као знак достојанства. Пробудила се у грозници, опет је заспала и указао јој се језив приказ – крај ње је сав у крви лежао њен муж.

Ово је мало поколебало Цезара. Знао је да се његова жена не боји празноверница и на њено наваљивање је решио да одложи седницу.

Завереници су рачунали

с тим. Један од њих – Децим Јуније Брут – дошао му је у кућу и рекао да не може да остави угледне сенаторе да чекају. Цезар се нећкао и Брут је избацио последњи адут: „О Цезаре, сенатори су одлучили да ти дају дијадему и да те прогласе за краља покрајина ван Италије. А ти се бојиш снова своје жене и не смеш да изиђеш из куће“.

Цезар се након тога на брзину спремио. Тек што је напустио кућу, ушао је нечији роб и Калпурнији рекао да има важну поруку за њеног мужа. Ова порука никад није стигла до Цезара, али он је имао још једну прилику да тог дана избегне смрт.

Чувај се мартовских ида!

Његовој носиљци која се кретала градом пришао је хеленски научник Артемидор из Книда. Тутнуо је у Цезарову руку поруку уз драматично упозорење: „Ово прочитај насамом, али одмах! Ту су записане врло важне ствари које се тичу тебе!“

Како је била велика гужва, Цезар то није успео да прочита. Мало даље је угледао врача Спурину, који је посматрао поворку. Сетио се његових речи: „Чувај се Мартовских Ида!“

Нагнуо се из носиљке и весело му довикнуо: „Мартовске иде су дошле!“ Овај му је хладно одвратио: „Разуме се, оне су дошле, али још нису прошле!“

Мимо свих ових слутњи, снова, знамења и пророчанстава, до данас остаје невероватна чињеница да Цезар није знао за заверу у коју је било укључено чак шездесет људи. И поред сумњи у Касија и у другог Брута – Марка, које је јавно износио, није ништа учинио да их уклони из своје околине. Несмотрено им је чак дозволио да пред почетак сенатске седнице стоје иза његових леђа.

Цезареву смрт је ожалила цела Италија, а како хроничари наводе – и небо. Седам дана се по овом убиству појављивала велика звезда репатица. Веровало се да је то Цезарева душа, која је била примљена на небо. Сунце је целе године било бледо и испуштало је слабу топлоту.

Била су то знамења нове несреће која се надвила над Италијом. Требало је по Цезаревој смрти да прође пуних 13 година у крвавим грађанским ратовима да би земља коначно осетила шта је то – римски мир.

О. Јаневски

ЖИВОТ

ЈЕ

ПРИЧА,

ПРИЧА

ЈЕ

ЖИВОТ

Радован Ваља Дашић, човек који, борећи се за животе других, никада није закаснио.

ВАЉА НИКАД НЕ КАСНИ

**У ЊЕГОВОЈ ЛИЧНОЈ КАРТИ ВАЉАЛО
БИ ДА ПИШЕ: РАДОВАН ВАЉА
ДАШИЋ, ВОЗАЧ, САМ У АУТУ ПОРОДИО
73 ЖЕНЕ, БЕЖАО ОД МЕТАКА
РАЗЈАРЕНИХ ОСВЕТНИКА, ЗАГЛАВИО У
КАРАНТИНУ ЗА ОБОЛЕЛЕ ОД ВЕЛИКИХ
БОГИЊА...**

Глас је стигао изненада. Такви, обично, и долазе кад им време није. Радован Ваља Дашић је, на-врат-нанос, излетео из куће, упалио прастару „волгу“ и појурио према граници, југословенско-албанској. Глас је стигао с једне од караула и обавештавао да је, „несрећним случајем“, страдао војник. Седам метака је прошло кроз њега.

„Волга“ с црвеним крстом на хауби за трен је превалила макадам од Плава до карауле, петнаестак километара. У ноћи без звезда, у језивој тишини, рањеник је смештен иза возача. Уз њега војни лекар и десетар. Гуме су поново зашкрипале и „волга“ је кренула према седамдесет километара удаљеном Иванграду, најближем медицинском центру.

Једнолично брујање мотора повремено је прекидало хротање рањеника. Ваља Дашић, возач Хитне помоћи, једва је успевао да држи волан. Дланови су се издајнички знојили. Само да стигнемо на време?! А пут се отегао, макадам с рупом до рупе. Не смеш брзо, споро, још мање. У поноћ се „волга“ приближавала Андријевици. Још мало.

И онда је пукла гума, предња. Дашић је једва успео да одржи ауто на друму. Рањеник је болно зајечао, лекар и десетар тихо опсовали. Резервни точак, дизалица и „волга“ је, врло брзо, наставила кроз ноћ. Само три километра. Поново гума. Две резервне не носе ни на релијима. Очекивати да неко наиђе у овом беспућу после пола ноћи била је права лудост.

Није било друге. Дашић је кренуо даље, на три точка и – фелни. Пуних седамнаест километара. Пред болницом у Иванграду од гуме ни трага, фелна ужарена и искривљена. Рањеник на операционом столу, први давалац крви Ваља Дашић. Војник је остао жив. Дашић му није упамтио име, година је била 1977.

Ко и да их све попамти. Од 1962, откад је постао возач Хитне помоћи у Плаву. Ваља Дашић је до данас превезао око 23 хиљаде пацијената (четири пута више него што Плав има становника) и за то време превалио око 6,5 милиона километара. И ниједан му болесник није умро у колима. За то време у колима Хитне помоћи, сам, породило је 73 (и словима: седамдесет три) жене.

– Први пут је то било 1964. – каже данас овај педесетогодишњак. – Жена је била у годинама, прворотка, и плод је тешко носила. Кад је осјетила порођајне болове, с њом сам одмах кренуо за Иванград. Између Мурине и Андријевице наступио је порођај. И ја сам све морао сам да урадим, први пут у животу. Увио сам дијете у своју поткошуљу, прекинуо а онда заве-зао пупчану врпцу... У Иванграду, у болници, послје је су питали која је то бабица урадила...

Недавно је једну жену породило у својој кући. Запутила се из оближњег села фамилија с породиљом у нови и модерно опремљен медицински центар у Плаву, ал' нису стигли до њега. Жена почела да се порађа у „фићи“ и то, игром случаја, баш пред кућом Ваље Дашића. Одмах га позвали, он жену рукама однео у собу и завршио посао. После га звали за кума.

У јануару, пре тачно двадесет година, у Плаву снег навејао до појаса, а Дашић под хитно мора да превезе једну породиљу у Иванград. Без ланца не може ни да мрдне. Смрзло гвожђе лепи се за дланове, ал' човек навикао на то. Наместио ланац на једном точку, код другог нешто запело. Ваља Ваљи испод аута. Тренутак касније попушта дизалица и „125 ПЗ“ притиска човека. На срећу, пролазници су видели невољу и извукли возача.

Дашић осећа жестоке болове на врату, десна страна тела трне. Ништа зато, ланац је већ на другом точку и правац Иванград. Црни колутови пред очима, то га вероватно заслепљује белина снега. Срушио се у холу иванградске болнице. Лекари утврдили озбиљне повреде трећег, четвртог и петог кичменог пршљена.

Шест месеци лежања с оном „крагном“, гипсаном. Предлог за инвалидску пензију...

Други пут, одмахује Дашић, и поново седа у кола Хитне помоћи.

Да и живот возача кола Хитне помоћи понекад зависи од његове хитности, показује и догађај из 1968. У станици милиције у Гусињу лежао је човек, рањен са седамнаест убода ножем у обрачуну у којем је убио човека. Да би имао шансу да преживи мора бити хитно пребачен у болницу. А око Гусиња страже и заседе поставили рођаци убијеног. Закон Леке Дукађи-нија, крв за крв. Ни птица да излети.

Ваља Дашић не мари много, зна само да повређеног мора што пре до најближег лекара. Узалуд су га милиционари саветовали да сачека. Вештим маневром избегао је заседу на главној улици и одјурио утрином. Рафали из аутоматских пушака ипак за њим. Кад је пребацио рањеника, приметио је на колима две рупе од метака.

Један догађај који је с пролећа 1972. потресао Југославију и те како је одјекују и у Плаву. Велике богиње. Открио их Ваља Дашић и прича о томе:

– Покојни др Бранко Зоговић научио све нас како да препознамо обољелог. И 18. марта, добро се сјећам датума, чекаоница препуна народа. Вакцинација. Примјетим човјека у углу, сумњив ми. Савија дуван... Ријеч по ријеч и он ми каже да је скоро био на Косову. Ту смо, помислим. Алармирам лекаре, истјерамо људе из чекаонице а њега одмах у ординацију... Јесу велике богиње... Милиција и војска блокирају град, ја забраним да иједан аутобус пође са станице...

Прича даље тече у карантину. Пуна 42 дана главне личности Рамиз Шабановић, оболели, Ваља Дашић, те лекар, медицински техничар и куварица. Јело су добијали уз помоћ конопца а суђе нису смели да враћају назад. На сва четири ћошка празне болнице стражари у посебним оделима. Плав, затворен град...

После је фамилија излеченог Рамиза Шабановића приредила право славље. Почасни гост – Ваља Дашић.

Мало је хартије да забележи шта је све возач кола Хитне помоћи у Плаву претуррио преко главе, и точкова. Довољан разлог да, 1983. и 1984. уђе у најужи избор за награду АВНОЈ-а. Млад је још Радован Ваља Дашић.

П. Милатовић

Hermann

ДИВЉИ НАСЛЕДНИЦИ

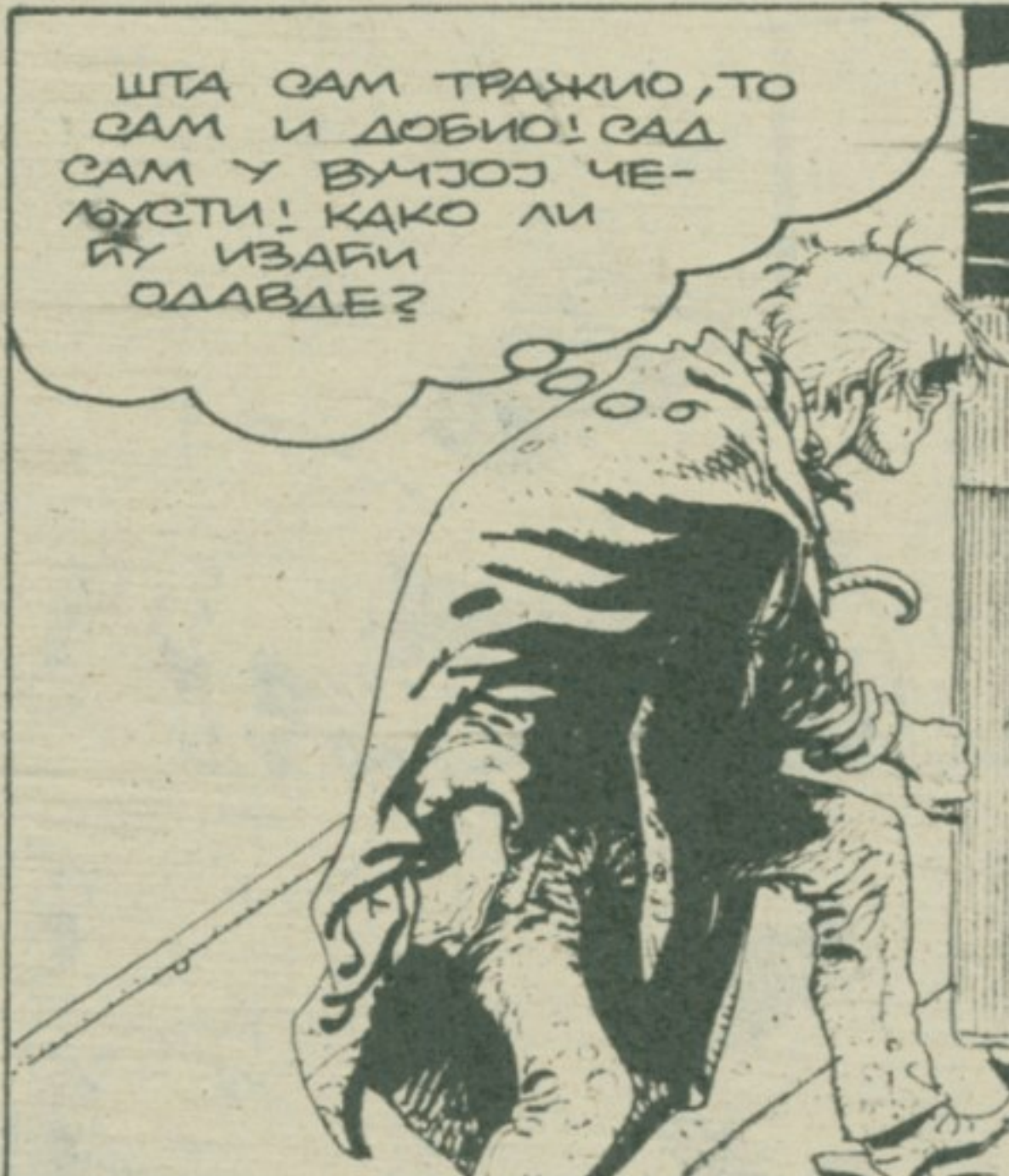
ЦЕРЕМАЈА:

III ДЕО

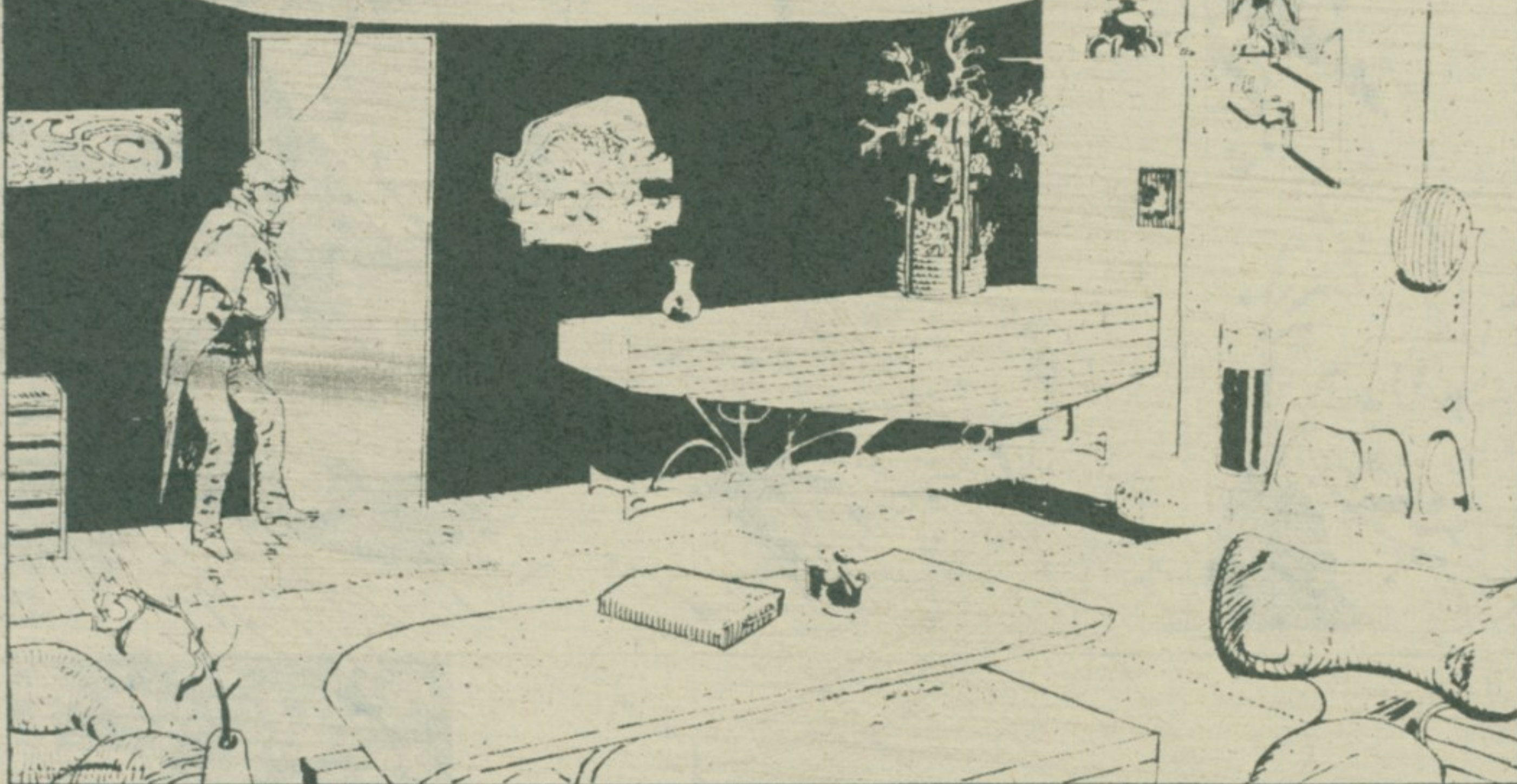
АЛДУС БАНКРОФТ ИСПРИЧАО ЈЕ КУРДИЈУ ИСТИНУ О СВОМ БРАТУ НАТАНУ, ВЛАСНИКУ КОМПАНИЈЕ "БАНКРОФТ" КОЈИ ЈЕ ТЕШКО БОЛЕСТАН И НЕПОКРЕТАН. НАТАН ЈЕ УСВОЈИО ДВОЈЕ ДЕЦЕ, ЏЕСИКУ И ОДИЈА, И ИМЕНОВАО ИХ СВОЈИМ НАСЛЕДНИЦИМА. А ОНДА СЕ ПОЈАВИО АЛВИС ТРЕНТОН КОЈИ ПОКУШАВА ДА СЕ ДОМОГНЕ КОМПАНИЈЕ И БОГАТСТВА...

ШТА САМ ТРАЖИО, ТО САМ И ДОБИО! САД САМ У БУЏОЈ ЧЕЛЮСТИ! КАКО ЛИ ЋУ ИЗАЈИ ОДАВДЕ?

СОБА КОЈА ГЛЕДА НА ТЕРАСУ! ЗНАЧИ, ТУ ЈЕ НЕГДЕ И СТАРИ БАНКРОФТ! ИМАЋУ ШТО-ШТА ДА МУ ИСПРИЧАМ, АКО ГА ПРОНАЂЕМ!

НАПОСЛЕЈ ЈЕ ЈОШ БУРНИЈЕ, АЛИ ЈЕ ЧУДНО ШТО ЈЕ КОД КАПИЈЕ МИРНО!

НИКО НЕ МРДА, КАО ДА ИХ СЕ НИШТА НЕ ТИЧЕ, А МОГЛИ БИ ДА ОКРЕНУ СИТУАЦИЈУ У СВОЈУ КОРИСТ! ПОБЕСНЕЉУ!

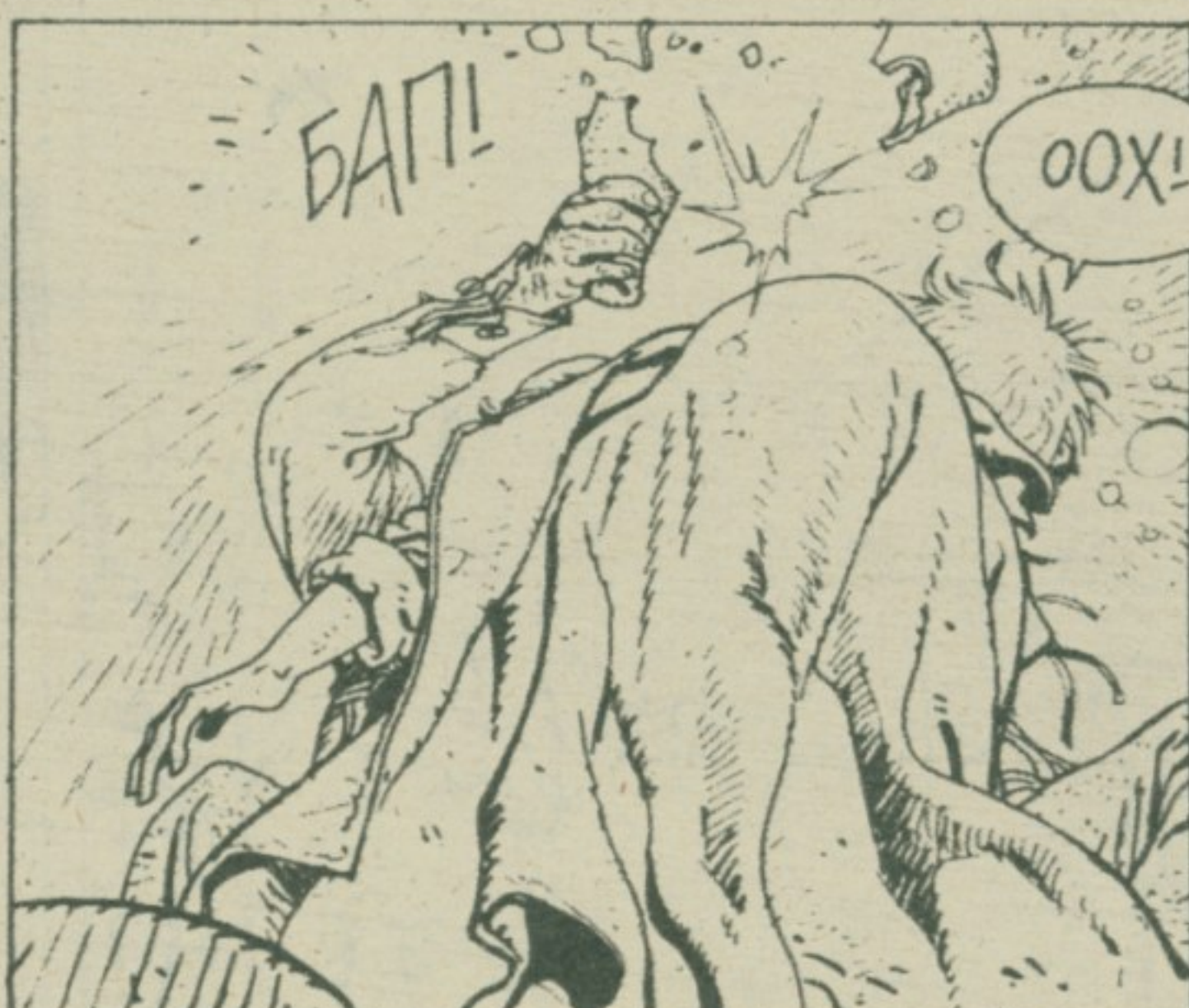

ПАМ!
ПАМ!
ПАМ!

?!
ШТА?

У ИСТО ВРЕМЕ И КУРДИ ЈЕ ИМАО ПРОБЛЕМА...

ЕСРА, СТАНИ! ПОСЛУШАЈ МЕ!
ТАКО СИ ПОНЕКАД ТВРДО-
ГЛАВА!

КАД
ПОМИСЛИМ
ДА САМ ТЕ
ОТХРАНИО
НА ФЛАШИ-
ЦУ!

И ТО СВЕ ЗБОГ ТОГА
ШТО САМ ЏЕРЕМАЈИ
УСКРАТИО ПОМОГ!

АЈДЕ, ДОЂИ, ЕСРА! ИДЕ-
МО ДА ВИДИМО ШТА
РАДИ ЏЕРЕМАЈА! МОЖДА
МУ НЕШТО ТРЕБА!

ОБЕГА-
ВАМ
ТИ!

КУНЕМ
ТИ СЕ ДА
БЕМО
ПОМОГИ!

ПРВОМ
ПРИЛИКОМ БУ
ТЕ ПРОДАТИ НЕ-
КОМ МЕСАРУ И
НАСТАВИТИ
ПЕШКЕ!

ЕЈ,
БРИЏИЗЕ,
ЈОШ УВЕК НИСМО
УХВАТИЛИ ОДИ-
ЈА, АЛИ ГОРЕ
СЕ НЕШТО ДО-
ГАЂА!

ПЕТНАЕСТАК „НУМЕРИСА-НИХ“ СУ У МАГАЦИНУ В! СНАБДЕЛИ СУ СЕ ОРУЖЈЕМ! ТРЕБА НАМ ПОЗАЧАЊЕ!

ШТА? САД ЂЕМО ИМ ПОКАЗАТИ! ПАЗИ ДА ОНИ НАПОЛУ НЕ САЗНАЈУ ЗА ОВО!

ОНИ ЧЕКАЈУ ПРВУ ПРИЛИКУ ДА НАМ СКОЧЕ ЗА ВРАТ! УЗМИ ЉУДЕ И ЗАВРШИ ВЕЋ...

ЦАНГР!

ЈОШ ОВО И ТО ЂЕ БИТИ СВЕ! НИЈЕ ВАМ ЖАО?

ЉУД СИ! ОДАВДЕ НЕЋЕШ ЖИВ ИЗАЋИ! БРИЦИЗ ЂЕ...

МОЖДА, ТРЕНТОНЕ, АЛИ КАД ЉУДИ ВИДЕ МОЈУ ПОРУКУ, НЕЋУ МУ ЈА БИТИ НАЈВЕЋА БРИГА!

НЕ ДОДИ-РУЈ МЕ!

ЦАНК! У ОКНУ! САЊАМ ЛИ?

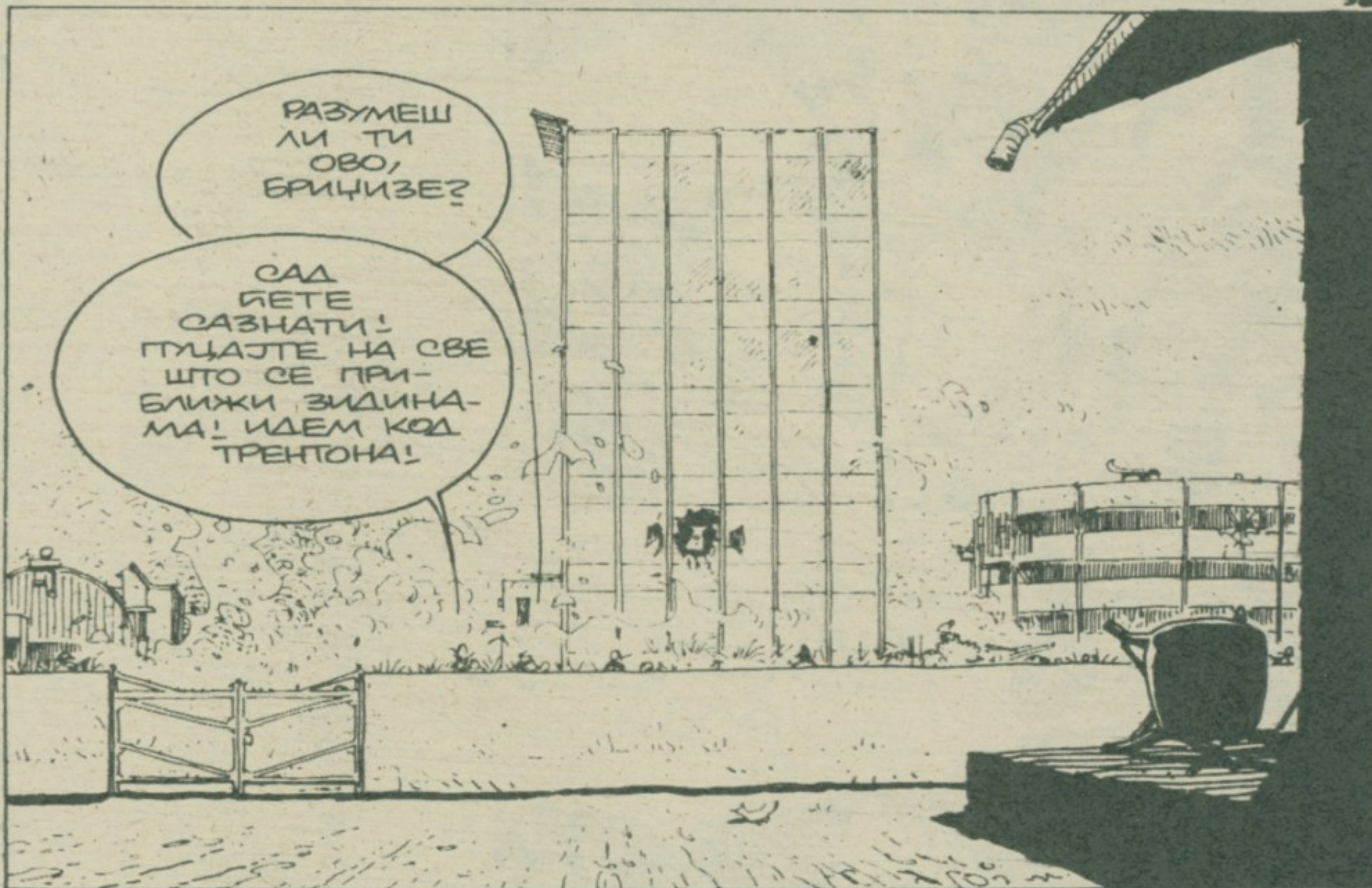
ХМ! СТАРИ ЈЕ БИО МРТАВ! ШТА ТО ЗНАЧИ?

ЈАО!

ГЛЕДАЈТЕ, СВИ СУ ОТИШЛИ!

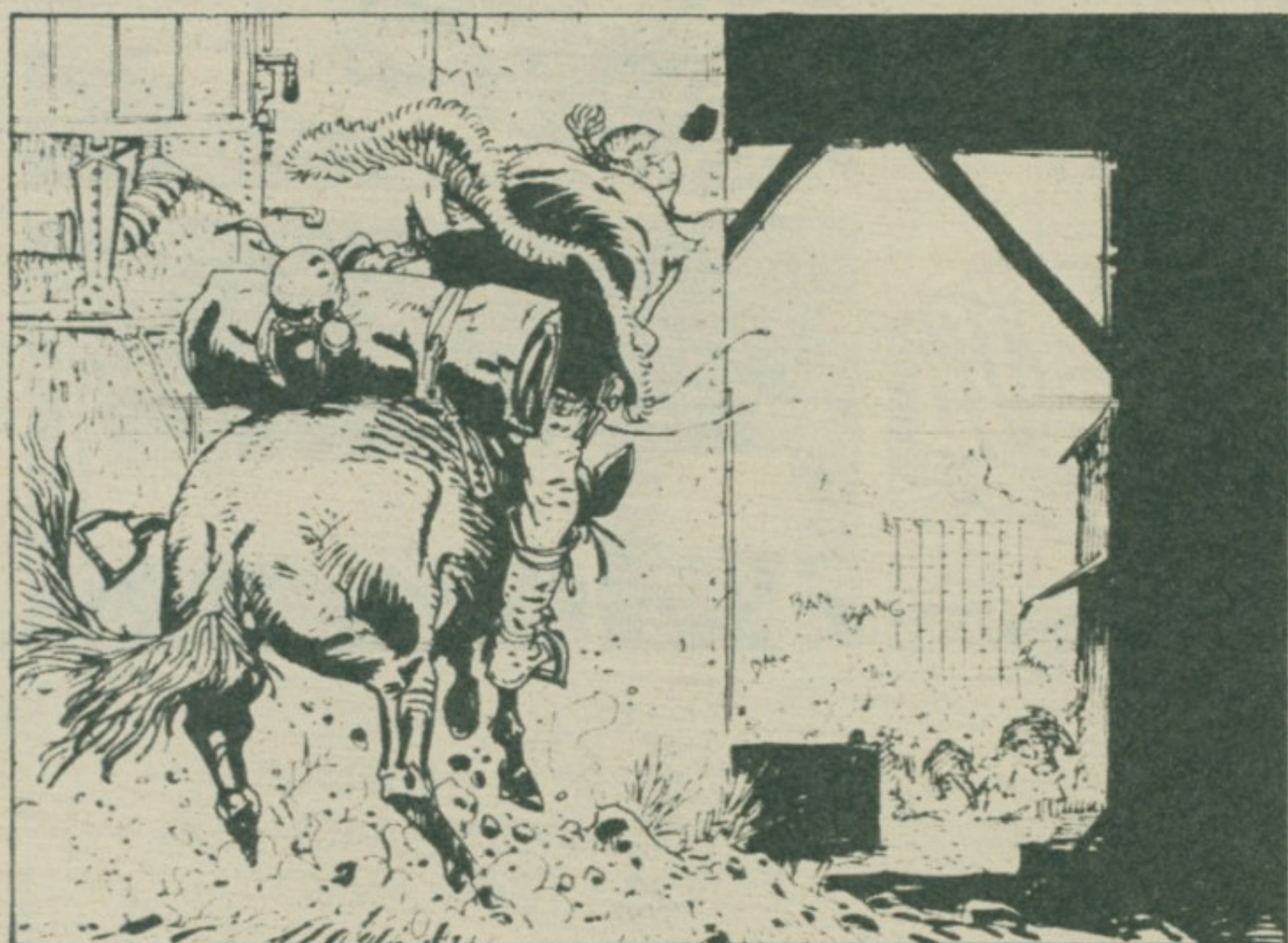
СТАРИ ЈЕ БИО МРТАВ

РАЗУМЕШ ЛИ ТИ ОВО, БРИЦИЗЕ?

САД ЂЕТЕ САЗНАТИ! ГИЦАЈТЕ НА СВЕ ШТО СЕ ПРИБЛИЖИ ЗИДИНАМА! ИДЕМ КОД ТРЕНТОНА!

ЕЈ, ЧЕКАЈ! ЈЕСАМ ТИ ОБЕ-
БАО ДА БЕМО ПОМОГИ ЦЕРЕМАЈИ,
АЛИ ТО НЕ ЗНАЧИ ДА ТРЕБА ДА
УБЕМО НА ГЛАВНА ВРАТА!

ЦЕСИКА! СВУДА
САМ ТЕ ТРАЖИО!
УХВАТИЛИ СУ
ТРЕНТОНА!

ЗНАМ! ЧЕКАЛА САМ
ТЕ! ПОМОЗИ МИ! УЗМИ
КОФЕРЕ И БРИШЕ-
МО!

ОСТАВИЋЕМО ОДИЈА?

ЗАР НИЈЕ ОН СВЕ
ОВО ЗАКУВАО?

НЕК' СЕ
ЧУТА САМ!
ОТКУД СИ
ТИ ТАКО
СЕНТИМЕН-
ТАЛАН?

ДОБРО, А ГДЕ
ЋЕМОЗ ВОЛЕО
БИХ ДА ЗНАМ!

У
СУТЕ-
РЕН!
ЧЕКАЈУ
НАС! НЕ
ГУБИМО
ВРЕМЕ!

БАО,
ЧИПС!

ПРЕТПОСТАВИ-
ЛА САМ ДА
БИ ГА И ТИ ИЗА-
БРАО ЗА ОВАКВУ
СИТУАЦИЈУ!

ЗАРАВО,
БРИЏИЗЕ!
КО БИ РЕ-
КАО ДА ЋЕМО
ЗАЈЕДНО ДА
БЕЖИМО!

КАД ПОСТАНЕМ ГЛАВНИ,
ИМЕНОВАЋУ
ТЕ ЗА НАД-
ЗОРНИКА!

МОЖДА
БУ ЈА
ПРЕ ТЕБЕ
ПОСТАТИ ГЛАВ-
НИ!

ЈИИХАА!

БРИЏИЗЕ!
ФАРМЕРИ НАПАДА-
ЈУ! НЕ МОЖЕМО ДА
СЕ ОДБРАНИМО!

ТВОЈ ПРОБЛЕМ!
ЈА СПАСАВАМ
СВОЈУ КОЖУ!

!!?

БИТАН-
ГЕ!

ЗЕРИСАШЕ,
А НАС СУ
ОСТАВИЛИ НА
МИЛОСТ И
НЕМИЛОСТ!

НЕ ЗНАМ ДА ЛИ САМ
БРЗОГЛЕТО ПОСТУПИО, ДА
ИЗГЛЕДА ДА МИ ЗА САДА
НЕ ПРЕТИ ВЕЛИКА ОПАСНОСТ!

ВРАТИО СИ СЕ!
РЕКАО САМ ТИ ДА
ПОВНА НЕБЕ УСПЕ-
ТИ! ПРЕДАЛИ СУ
СЕ, АЗ НЕ ВРЕДИ
ТИ ДА КРИ-
ЈЕШ!

НЕШТО СЕ ДЕСИМО!
ВИДИ СЕ ПО ТЕБИ!

ВИДЕО САМ НЕ-
КОГ РИЗКОСИМ
КАКО БЕЖИ КО-
ЧИЈОМ! А НА ГРА-
ДИЛИШТУ ЈОШ
УВЕК ТРАЈУ
БОРБЕ!

ЛАЖЕШ!

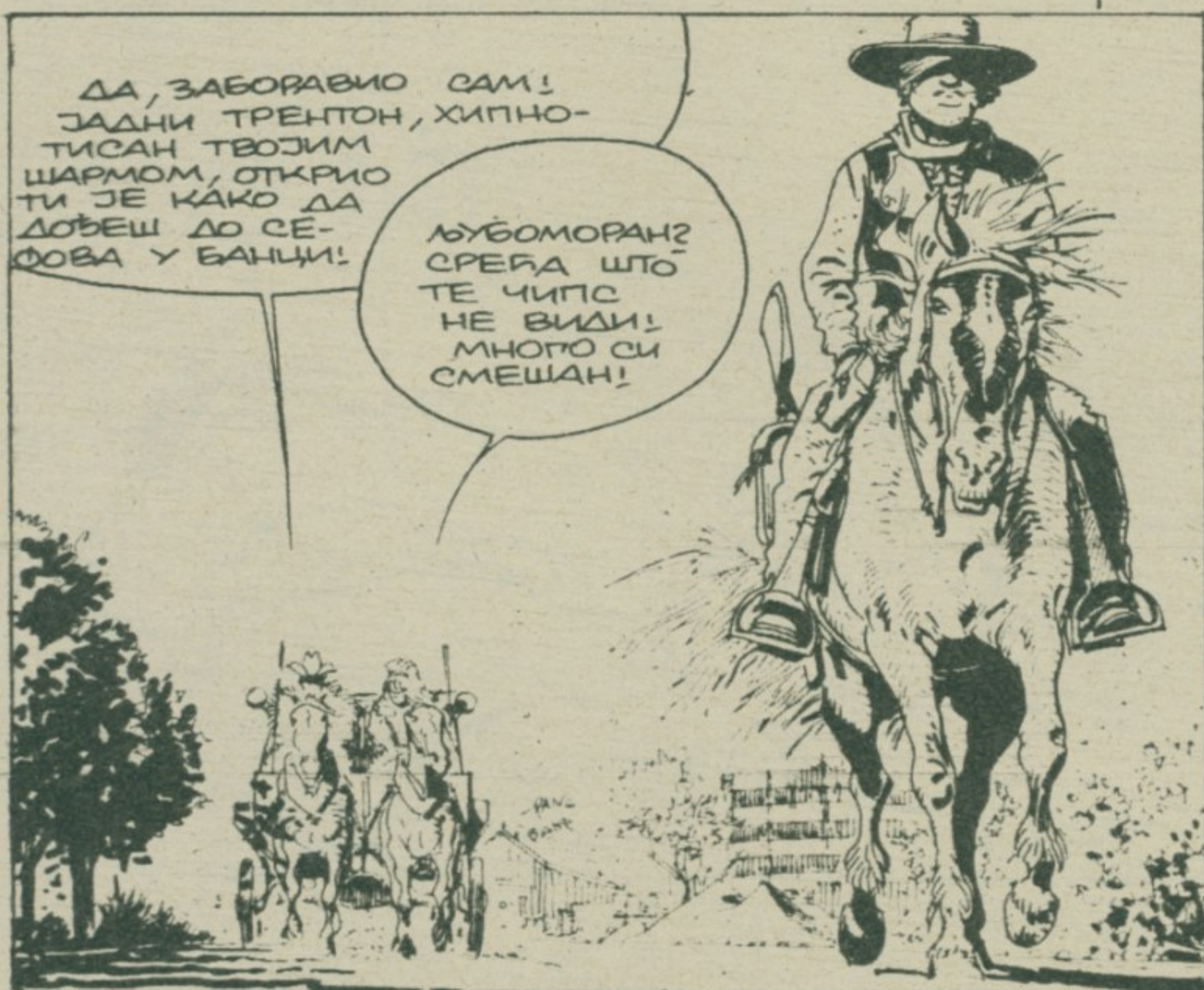

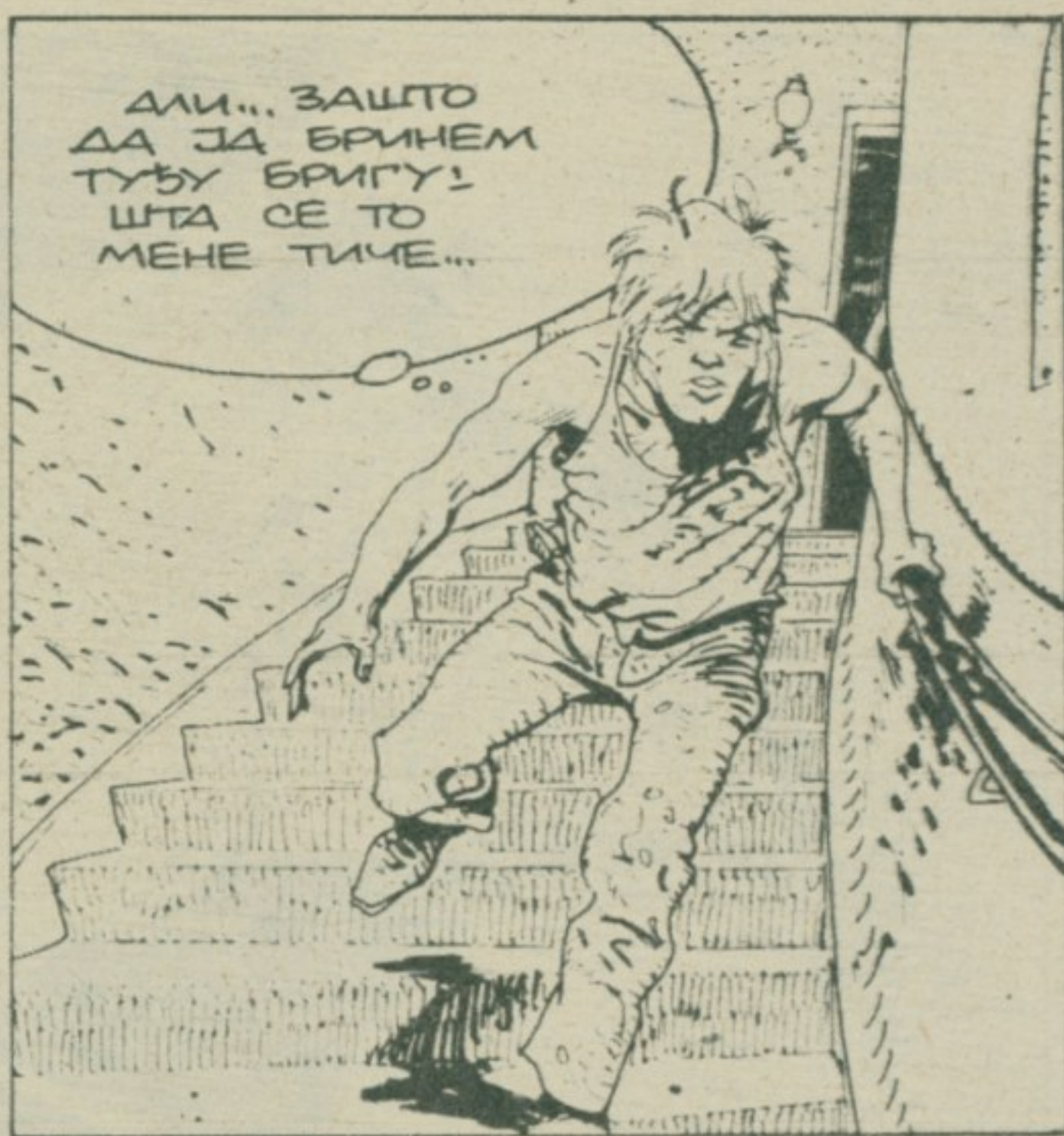
АХ, ЈОШ НЕШТО!
С РИЗКОСИМ ЈЕ
БИЛА И ЈЕДНА
ЖЕНСКА, ПЛА-
ВУША! КАКО
СЕ ОНО
ЗОВЕ?

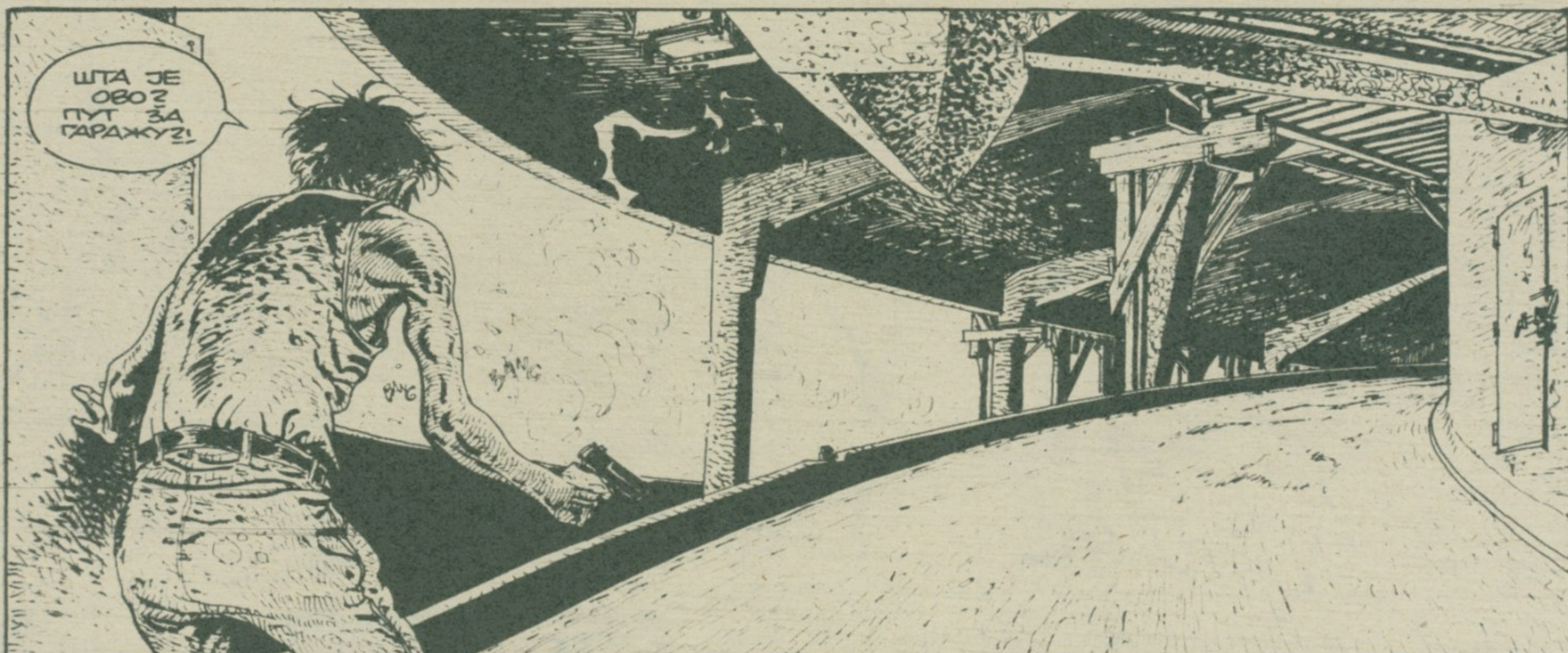
ЏЕСИКА.

НИСИ
У ТОКУ,
ДРАГИ!
ЗАР МИСЛИШ
ДА САМ ТАКО
НАИВНА, ДА
ОДЕМ И ОСТА-
ВИМ СВЕ
ЗА СОБОМ!

КРАЈ ЕПИЗОДЕ

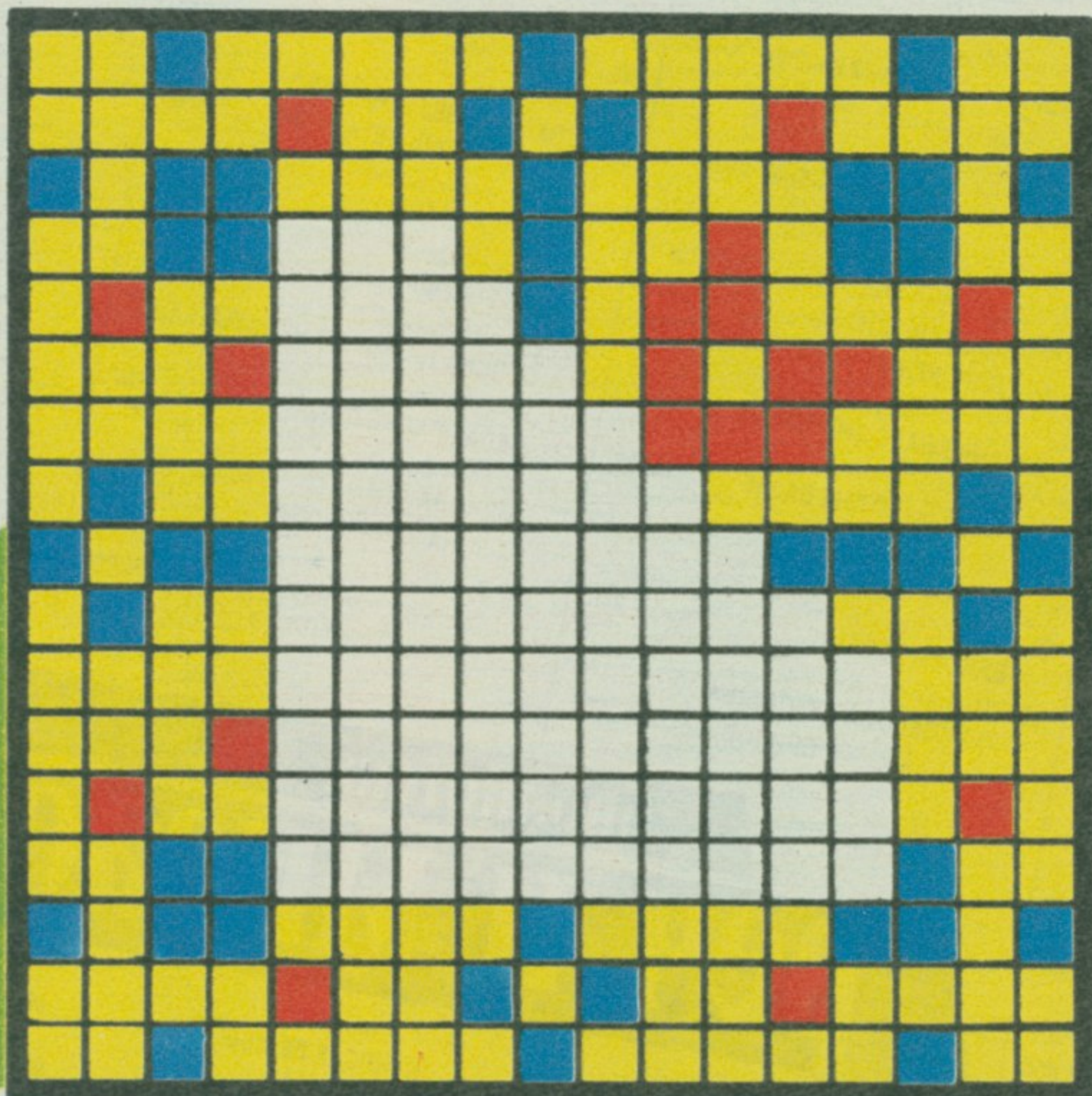

ОД
ИДУЋЕГ
БРОЈА

ВЕЛИКА НАГРАДНА ИГРА „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА” И ЗООЛОШКОГ ВРТА БЕОГРАДА

Препознај ме - бићу твој!

„Политикин забавник”
и Зоолошки врт града Београда
обезбедили су више лепих награда
у вредности преко милион нових динара

НАГРАДЕ ЗА ПОЈЕДИНЦЕ

- Кућни љубимци: младунче мајмуна, расни вучјак, папагаји...
- Два путовања у иностранство за по две особе
- Грамофонске плоче и касете
- Мајице и беџеви „Политикиног забавника”

НАГРАДЕ ЗА ШКОЛЕ

- ТРИ ШКОЛЕ КОЈЕ ПОШАЉУ НАЈВЕЋИ БРОЈ ТАЧНИХ РЕШЕЊА добијају ПОСЕБНЕ НАГРАДЕ - за њих ће „Политикин забавник” организовати сусрете са познатим личностима из културног и забавног живота
- „Забавникова” екипа долази у вашу школу!

ШТА ВАС ОЧЕКУЈЕ

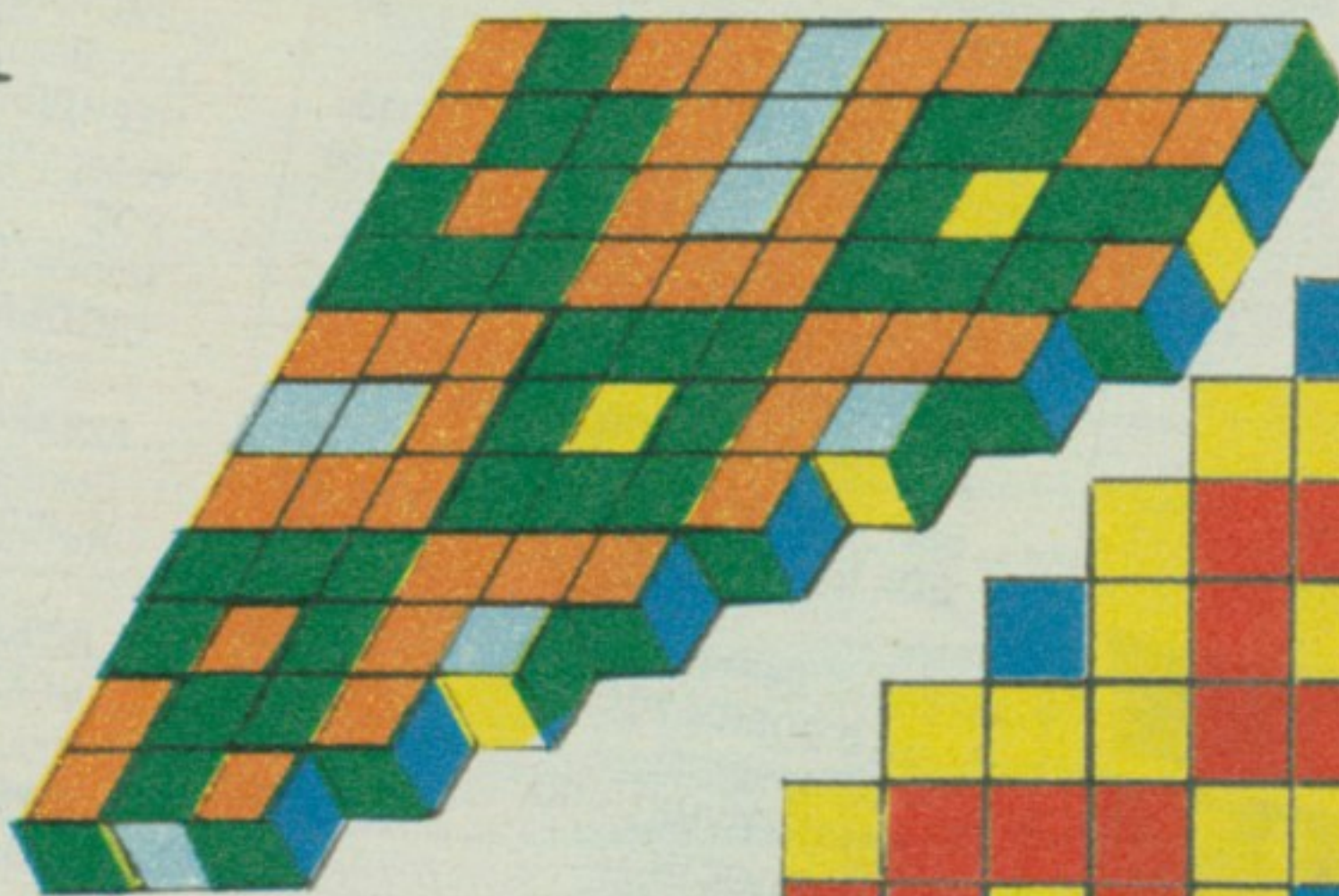
1

Мозаик који вам нудимо састављен је из по распореду боја и величини, потпуно истих коцака. Десила се, међутим, једна незгода. Из сваког мозаика који ћемо у наредним бројевима објављивати испао је по један или два дела тако да се види полеђина и део неких бочних страница. Уз помоћ мреже (расстављене) коцке коју вам дајемо (3) моћи ћете да схватите и реконструисате праву слику мозаика. Како би наша игра била јаснија, овом приликом објављујемо један такав мозаик, с решењем. Додуше, овога пута дајемо уместо слике животиње једну обичну шару. Да мало вежбате.

Овако ће изгледати будући наградни задаци:

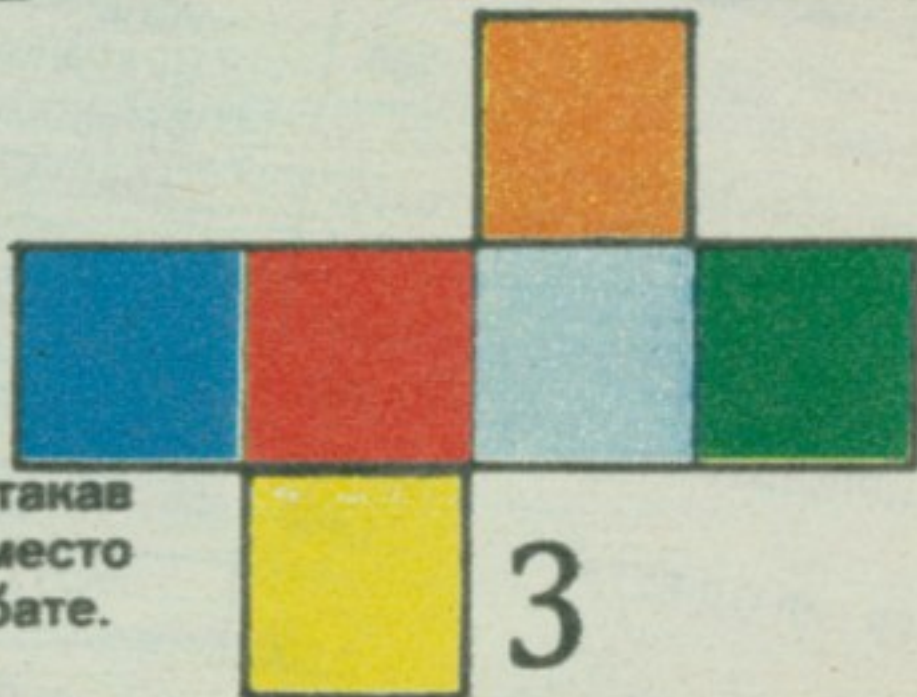
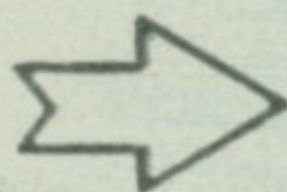
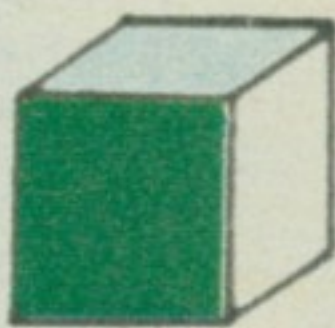
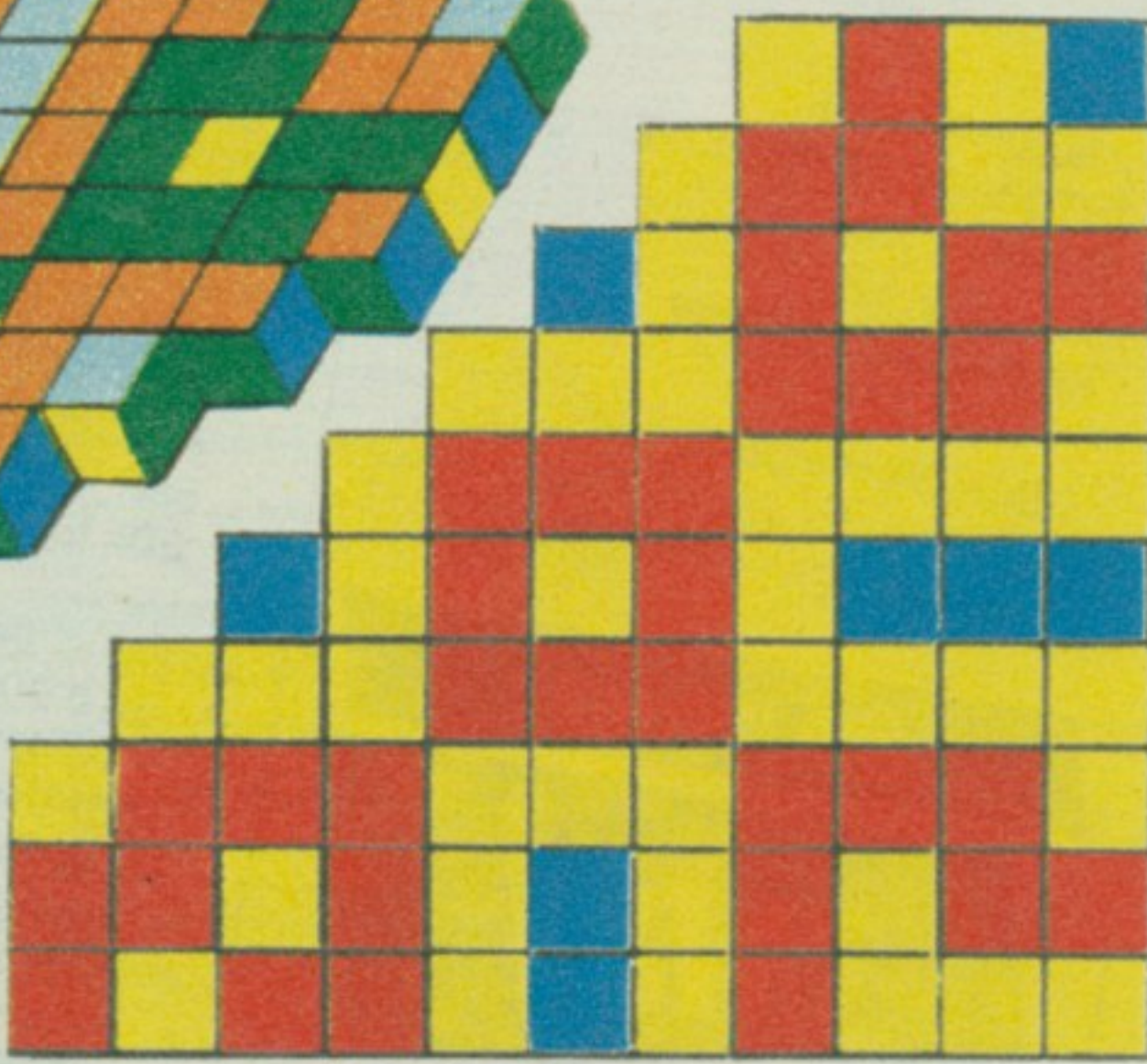
1. Срушен зид или мозаик у који ћете уцртати решење
2. Део који је испао из мозаика са сликом полеђине
3. Пошто су све коцке од којих је направљен мозаик исте, дајемо вам мрежу како бисте видели распоред боја на коцки
4. Само овога пута дајемо вам и решење. Кад почне игра, решење очекујемо од вас. Оно треба да буде уцртано (обојено) на слици 1 у празан - „срушен” део мозаика.

Ако то учините исправно, добићете сваки пут слику друге животиње. То ћете нам послати и, ако сте добро урадили, биће сасвим довољно за учешће у ВЕЛИКОЈ ЗАБАВНИКОВОЈ НАГРАДНОЈ ИГРИ.

2

4

3

ЧИТАОЦИ!

Ако конкуришете појединачно, очекују вас све наведене награде!

НАСТАВНИЦИ И УЧИТЕЉИ!

Обезбедите на време за своје ученике потребан број „Политикиних забавника” који излазе: 20. и 27. марта; 3, 10, 17. и 24. априла и 1. и 8. маја 1987. године, јер ћемо у тим бројевима објавити задатке које треба да реше ваши ученици. ЗАДАЦИ ће бити занимљиви, али не и тешки. „Политикин забавник”, осим у киосцима, можете обезбедити и НАРУЏБЕНИЦОМ коју објављујемо у овом броју. НАРУЏБЕНИЦУ ћете моћи да нађете и у вашем листу за просветне раднике.

Уколико ваш ученик добије наградно путовање, с њим иде његов наставник!

НАРУЏБЕНИЦА

ПОЛИТИКА ООУР ПРОДАЈА,
11001 Београд, 29. новембра 24

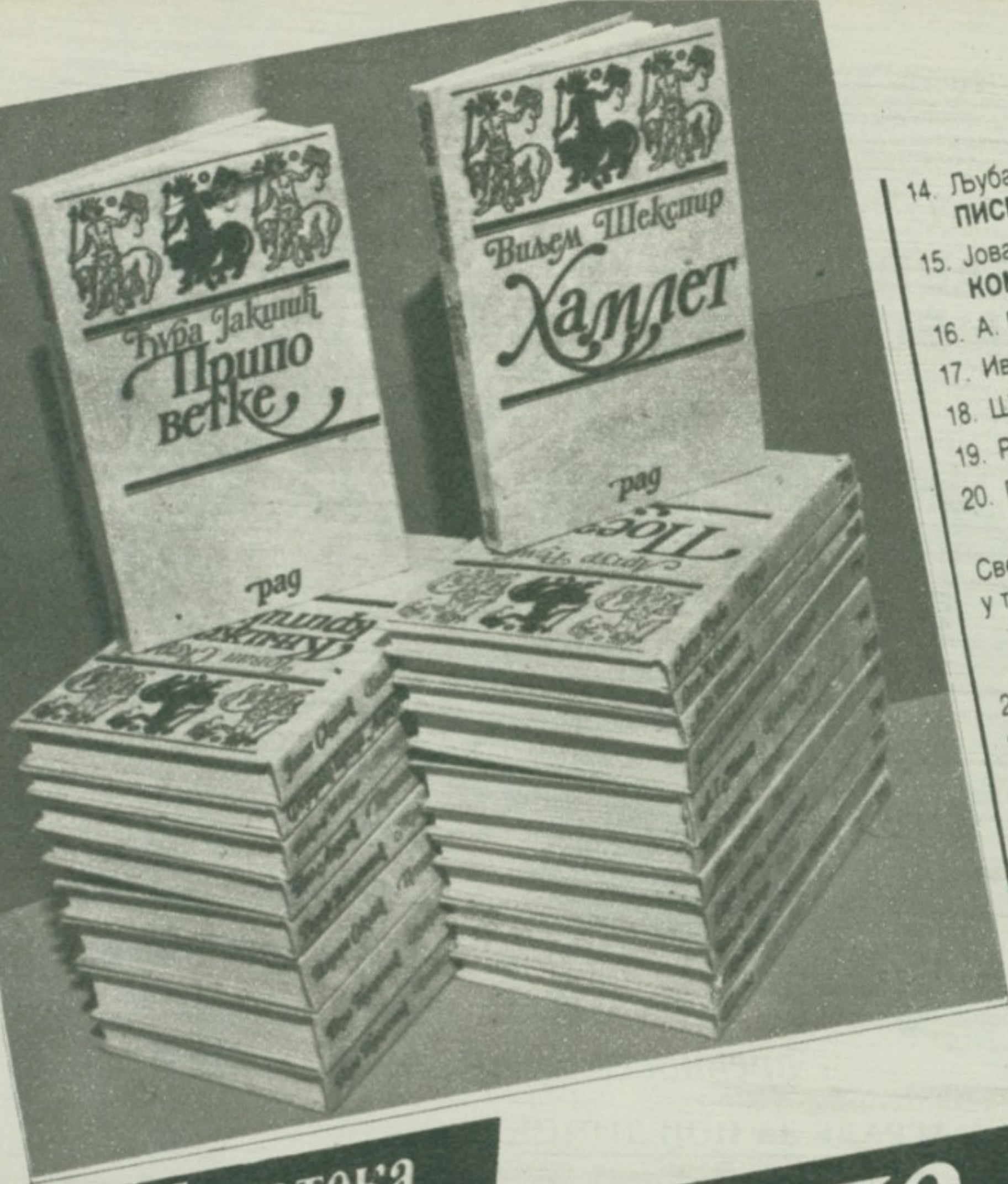
Овим неопозиво наручујем по _____ примерака „Политикиног забавника” од следећих бројева: 1838 од 20. 3, 1839 од 27. 3, 1840 од 3. 4, 1841 од 10. 4, 1842 од 17. 4, 1843 од 24. 4, 1844 од 1. 5. и 1845 од 8. 5. 1987. године.

Назив школе и улица

Поштански број и место

Потпис овлашћеног лица и печат

Плаћање ћемо извршити по пријему ваше фактуре

библиотека

ДОМ И ШКОЛА

— ПРВО КОЛО ДОМАЋЕ И СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ —

20 књига домаће и школске лектуре у новој опреми и тврдом повезу

1. Жак Превер: ПЕСМЕ 1.800
2. Лорка: ПЕСМЕ 1.800
3. Артур Рембо: ПОЕЗИЈА 2.100
4. Отон Жупанчич: ЦИЦИБАН И ДРУГЕ ПЕСМЕ 1.500
5. Ђура Јакшић: ПЕСМЕ 1.800
6. Ђура Јакшић: ПРИПОВЕТКЕ 1.800

7. Н. В. Гогољ: РЕВИЗОР 1.500
8. Н. В. Гогољ: ШИЊЕЛ И ДРУГЕ ПРИПОВЕТКЕ 1.800
9. Светолик Ранковић: ГОРСКИ ЦАР 1.800
10. Исидора Секулић: ПУТОПИСИ, ПРИПОВЕТКЕ, ЕСЕЈИ 2.100
11. Јован Скерлић: КЊИЖЕВНЕ КРИТИКЕ 1.800
12. ... ШАЉИВЕ НАРОДНЕ ПРИЧЕ 1.800
13. ... СТАРА СРПСКА КЊИЖЕВНОСТ 2.100

библиотека

Змај

76. Шарл де Костер: ТИЛ УЛЕНСПИГЕЛ 700
77. Капетан Фредерик Меријет: ПОМОРСКИ КАДЕТ ЦЕК ИЗИ 1.400
78. Тоне Селишкар: ВЕЛИКА ГАЛА ПРЕДСТАВА 1.500
79. Ђопић: ОРПОВИ РАНО ЛЕТЕ 1.800
80. Џ. Р. Р. Толкин: ФАРМЕР ТИЛ ОД БУТА 1.400
81. Жил Верн: ДВЕ ГОДИНЕ РАСПУСТА 2.000
82. Хенрик Сјенкијевич: КРОЗ ПУСТИЊУ И ПРАШУМУ 2.000

Књиге су штампане латиницом у тврдом повезу.

14. Љуба Ненадовић: ПИСМА ИЗ ИТАЛИЈЕ 1.800
15. Јован Стерија Поповић: КОМЕДИЈЕ 1.800
16. А. Г. Матош: ИЗАБРАНА ДЕЛА 2.100
17. Иво Андрић: ПРИПОВЕТКЕ 2.100
18. Шекспир: ХАМПЕТ 2.100
19. Радоје Домановић: САТИРЕ 2.100
20. Пера Тодоровић: ИЗАБРАНИ СПИСИ (у 2 књиге) 4.200

Све књиге су штампане ћирилицом у тврдом повезу.

Остала издања из ове библиотеке:

21. ... НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ 150
22. ... ЦИГАНСКЕ ПРИЧЕ 300
23. ... ПОЕЗИЈА НОБ-а 390
24. ... ЛИРСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ 800
25. ... ЈУНАЧКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ 1.500
26. ... СРПСКЕ НАРОДНЕ БАЈКЕ 1.200
27. Александар Вучо: ПЕТ ПЕТЛИЦА 130
28. Владан Недић: ВУКОВИ ПЕВАЧИ 240
29. Џонатан Свифт: ГУЛИВЕРОВА ПУТОВАЊА 170
30. С. М. Љубиша: ПРИПОВИЈЕСТИ 300

31. Миодраг Поповић: ЦЕТИЊСКИ БОНИК 300
32. Богдан Поповић: ОГЛЕДИ О КЊИЖЕВНОСТИ 270
33. Вељко Петровић: ПЕСМЕ И ПРИПОВЕТКЕ 200
34. Светозар Марковић: ПЕВАЊЕ И МИШЉЕЊЕ 220
35. Иван Цанкар: НА КЛАНЦУ 240
36. Иван Цанкар: СЛУГА ЈЕРНЕЈ И ЊЕГОВО ПРАВО, КРАЉ БЕТАЈНОВЕ 700
37. Јанко Веселиновић: ХАЈДУК СТАНКО 1.200
38. Симо Матавуљ: БАКОЊА ФРА БРНЕ 600
39. Васо Милинчевић: СРПСКА ДРАМА ДО НУШИЋА 1.100
40. Кочо Рацин: БЕЛА ПРАСКОЗОРЈА 450
41. Стеван Сремац: ИВКОВА СЛАВА — ЗОНА ЗАМФИРОВА 1.200

Све књиге су штампане ћирилицом у брошираном повезу.

библиотека

реч и мисао

42. Бранислав Нушић: ПОЛИТИЧКИ ЖИВОТ И СМРТ 80
43. Вилијам Саројан: ЗОВЕМ СЕ АРАМ 150
44. Омар Хајјам: РУБАЈЈЕ 150
45. Бернар Маламуд: ЦРНО ЈЕ МОЈА ОМИЉЕНА БОЈА 150
46. А. Вознесенски: ЗОВ ЈЕЗЕРА 150
47. Бранко Миликовић: ДОК БУДЕШ ПЕВАО 200
48. Фридрих Ниче: ОСВИТ 200
49. Оскар Давичо: ШТО ВОЛИМ РОСУ 200
50. Џејмс Џојс: ПОРТРЕТ УМЕТНИКА У МЛАДОСТИ 400
51. Исак Бабељ: ЦРВЕНА КОЊИЦА 200
52. Борислав Пекић: УСПЕЊЕ И СУНОВРАТ ИКАРА ГУБЕЛКИЈАНА 200
53. Едгар Алан По: АРАБЕСКЕ И ГРОТЕСКЕ 200
54. Маркс — Енгелс: О УМЈЕТНОСТИ 240
55. Ф. М. Достојевски: ОДАБРАНА ПИСМА 240
56. Иво Андрић: СВЕСКЕ—ЗНАКОВИ ПОРЕД ПУТА 300
57. ... ИЗ ПЕРСИЈСКЕ ПОЕЗИЈЕ 300
58. Р. Л. Стивенсон: ДР ЦЕКИЛ И Г. ХАЈД 300
59. Марсел Пруст: ЈЕДНА СВАНОВА ЉУБАВ 200
60. Матија Бећковић: БОГОЈАВЉЕЊЕ 300
61. Ернесто Сабато: ТУНЕЛ 300
62. Марко Поло: МИЛИОН 300
63. Васко Попа: ПЕСМЕ 300
64. Бертолд Брехт: ПЕСМЕ СИРОТОГ Б.Б. 300
65. Р. Кено: СТИЛСКЕ ВЕЖБЕ 600
66. М. М. Зошченко: АРИСТОКРАТИЈА 600
67. Х. Џ. Велс: НЕВИДЉИВИ ЧОВЕК 600
68. Роберт Музил: КОС 600
69. Марина Цветајева: ОКТОБАР У ВАГОНУ 600
70. Ходар Думбадзе: КУКАРАЧА 600
71. Докторов: ЖИВОТИ ПЕСНИКА 600
72. ... ЉУБАВНИ РОМАН МЛАДЕ ЕСКИМКЕ 600
73. Владан Десница: ПРОЉЕТА ИВАНА ГАЛЕБА 1.200
74. Миодраг Булатовић: ЂАВОЛИ ДОЛАЗЕ 1.200

Све књиге су штампане латиницом у брошираном повезу.

360г високих трошкова
поштарине
најмања
порућбина
3.000.— динара.

рад

РАД — ИЗДАВАЧКА РАДНА ОРГАНИЗАЦИЈА
11000 Београд, Моше Пијаде 12, Тел. 404-765 и 422-517
НАРУЧЕНИЦА — ПЗ/25

Овим неопозиво, наручујем (упишите бројеве књига које наручујете)

ЗА ГОТОВО — Вредност наручених књига уплатићу поужећем (приликом преузимања од поште), С ПОПУСТОМ од 20% (порућбине испод 3.000.— динара не испоручујемо), или

НА ОТПЛАТУ — Вредност наручених књига уз годишњу камату од 34% отплатићу у редовних месечних рата по пријему књига, рачуна и уплатница, с тим што ћу прву рату уплатити поштару приликом пријема. Књиге се могу отплативати највише у 10 месеч. рата, а најмања рата је 2.000 дин. Купци на отплату оверавају нарученицу у организацији где раде, а пензионери прилажу претпоследњи чек од пензије. У случају спора надлежан је Пети општински суд у Београду.

(Презиме и име)

(Име оца)

(Место и година рођења)

(Занимање)

(Број личне карте и место издавања)

(Број поште, место и адреса стана)

(Радна организација и место где је купац запослен)

(Датум)

М.П.

(Овера о запослењу и потпис овл. лица)

(Потпис купца)

„ПРЕСРЕТАЧ“ ЛЪУБАВНИХ ПОРУКА

Да би испитали разна чуда природе, биологи одлазе на терен и мно и стрпљиво посматрају животиње. Тако је Пол Вотсон, социобиолог са америчког универзитета Корнел од 1979. до 1985. редовно одлазио на обале језера Флетхед у Монтани. Проучавао је необичан љубавни живот једног малог паука, *Linyphia litigiosa*, не већег од новчића.

На први поглед није било ничег необичног што свако ко се разуме у паука не би знао. Као и код свих паукова, женка борави на једном месту и бави се „домаћим пословима“, а мужјак лута. Дакле, мрежу плете женка. Напоменимо да се још не зна тачно који централни нервни механизми управљају производњом вешто исплетених мрежа. Претпоставља се да паук, да би могао да одреди затегнутости и угао укрштања нити, споља прима неке фотосензорне и механичке информације. Зна се да почиње да плете мрежу тако што постави неколико нити на привремену осу, а затим их полако подешава једну према другој, скраћујући једне, а продужавајући друге нити.

Мрежа паука *Linyphia litigosa* који нас занима, виси на густим трновитим жбуновима и наликује на куполу пречника 25 до 40 центиметара.

Позив који испарава

Мужјак скита околo, ма-
да од самог почетка будно
прати женку која послује:
недељама чека да дође
време парења. У периоду
парења, кад има веома
много паукова (по један на
сваких 6 квадратних мета-
ра), Пол Вотсон је уочио
да се 96 одсто женки нала-
зи под будном присмот-
ром мужјака. А овај се
приближава својој изабра-
ници уз стотину лукавстава
и предострожности: помо-
ћу неке врсте жичане те-
леграфије, претходно мо-
ра да се увери да је трену-
так заиста погодан, јер се
предмет његових жеља у
извесним случајевима
може показати као веома
агресиван и нељубазан, а и
супарници понекад не би-
рају средства – нарочито
ако су мужјаци бројнији од
женки, што се често и до-
гађа.

Понекад се дешава да има премало паукова и да

су расути на тако великом простору да је вероватноћа да се сусретну изузетно мала, тада је и опстанак врсте доведен у питање. Дакле, женка *Linyphia litigosa*, не сме да дозволи да остане неоплођена: мора да потегне све оружје којим располаже да би завела мужјака. Утолико пре што нема много времена: зрелост достиже са десет месеци, на располагању има месец дана да на свет донесе потомство, а потом живи још годину дана. Ако јој се у року од седам до десет дана после претварања у последњи стадијум не приближи мужјак, онда на мрежу ставља један веома фини миврис, који неизбежно привлачи све мужјаке из околине.

Ни у тој мирисној поруци, једној од многих које су зоолози уочили још нема ничег необичног: реч је о једном феромону – у овом случају полном, а има их и који представљају упозорење на опасност – односно о једној хемијској супстанци коју избацују јединке неке врсте и која

**ЗА ОСИГУРАЊЕ
ПРОДУЖЕТКА ВРСТЕ
И ТЕРАЊЕ
СУПАРНИКА МУЖЈАК
ЈЕДНЕ ВРСТЕ ПАУКА
ИЗ АМЕРИЧКЕ
ДРЖАВЕ МОНТАНА
СМИСЛИО ЈЕ ВЕОМА
ОРИГИНАЛАН НАЧИН**

утиче на понашање других јединки те врсте. Чак и у минималним количинама – неколико хиљадитих делова милиграма – феромони су изванредно ефикасни; то је делом последица њихове веома мале молекуларне тежине (200 до 300), и високог коефицијента испарљивости, а делом и чи-

њенице да су распоређе-
ни у ароматска језгра од
по 10 до 18 атома угљени-
ка који улази у њихов сас-
тав.

Женка се готово увек пари с будним чуваром који је недељама живео у њеној близини. Семе које мушјак избацује приликом спаривања женка ће чувати док њене гамете не буду сазреле; тако до оплођавања у ствари долази неколико недеља касније, што је, уосталом, и правило код паукова.

Ко пре девојци

Meђutim, tu stvari kod *Linyphia litigosa* postaju neobicne. Pošto je erot-ska poruka uzбудila mužjake, većina ženki ima nekoliko ljubavnika. A, po nekom danas još ne-razjašnjem mehanizmu, samo se spermatofora prvog ljubavnika koristi za oplodjavanje. Spermato-fore ostalih se jednos-tavno isključuju... Pol Вот-сон је то проверио путем генетских испитивања: женке су могле слободно да се паре са свим љубав-

нициама које им је он обезбедио, али потомство је увек показивало да носи комбинације хромозома женке и једног јединог, оног првог љубавника.

Ма колико дирљива била та накнадна верност, то не значи да мужјаци могу да се одмарају. Амерички биолог је утврдио да одрасла неоплођена женка прима мужјака на своју мрежу отприлике свака три сата. Ако су посете тако честе, и ако знамо да парење може трајати три до шест сати, јасно је да срећни одабраник мора заиста да развије читаву стратегију да би уклонио супарнике. Многе друге животиње имају једноставно, али ефикасно оружје: излучивање одбојног мириса који се избацује или директно у околину, или на женку. Тај антиферомон чини понекад заводницу толико одбојном да не само да други мужјаци не могу ни да јој приђу, него и онај који је полио том супстанцом почитав дан не може да поврати полну моћ.

Али, наш паук нема такве антиферомоне. Но, мора да спроведе оно „ко пре девојци“, па је смислио један трик: буквално се устремљује на мрежу своје изабранице, кида нити и готово читаву куполу мота у клупко. Петнаест до тридесет минута после тога, од мреже остаје само рам, неколико најјачих нити и велика рупа, а на једном крају виси густо намотано клупко. Ето шта бива са брачном постељом коју је млада тако дуго и брижљиво ткала.

Пол Вотсон после многих посматрања и проучавања тврди да је то цена коју овај паук плаћа да би опстао. Зато само женка која још није оплођена и која може дати потомство, производи тај полни феромон, само њена мрежа је натопљена ерогеном супстанцом и само мужјак чувар раздира мрежу и мота је у клупко. И једино он има предност да оплоди женку — изузеци постоје али су веома ретки.

Њему рушење мреже доноси још неке погодности: женка се теже креће за време парења, површина територије коју треба бранити од супарника је смањена, парење неће бити прекинуто тиме што ће се неки плен ухватити у мрежу баш онда кад је то најнезгодније. А срећна изабраница ће касније морати да поправи мрежу да не би гладовала; јер без ње не може да ухвати плен, а сама лако постаје плен грабљиваца.

В. Илијин

ЕГЗЕРЦИР

НЕПОЗНАТО
ИЗ
ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА

МОРА ДА ПОЧНЕ

НЕОБАВЕШТЕНОМ
ЧОВЕКУ ТЕШКО ЈЕ
ДА ЗАМИСЛИ
УСТАНИКЕ КАО
УРЕЂЕНУ И
ДИСЦИПЛИНОВАНУ
ВОЈСКУ. ПОШТО ЈЕ
ОНА ТАКВА И БИЛА,
ОВО ЈЕ ПРИЧА О
ЊЕНОМ УСТРОЈСТВУ,
ОБУЦИ, АЛИ И
УНИФОРМИ

Необавештеном човеку тешко је да замисли устанике као уређену и дисциплиновану војску. А онда се поставља питање: како је та војска могла да победи на Мишару и Делиграду 1806. и заузме Београд крајем исте године? Треба бити начисто с тим да се за две године од 1804. до 1806. није могла да створи таква војска. Уочи устанка приличан број Срба прошао је кроз једну солидну школу. То су били одреди такозваних фрајкораца – добровољаца. Фрајкор (Frey Corps) аустријски добровољачки корпус основан углавном од људи из Србије и Босне који су ратовали под ко-

мандом Срба официра, какви су били Коча Анђелковић, Радич Петровић, Алекса Ненадовић и многи други.

Први фрајкор је организован 1788. године, а други 1793, тзв. „Вурмазеров фрајкор“, састављен такође од Срба. Ратујући с Французима, Срби су стекли савремено војничко образовање. Више стотина фрајкорцаца служили су под надвојводом Карлом, најбољим аустријским стратегом, који је касније победио Французе у бици код Асперна 1809.

Осим тога, Срби су касније по наређењу Кара Мустафе, београдског паше, морали да организују

своју војску за ратовање против султанових одметника. Долазак те војске у Београд, у строју, са кнежевима на челу нахија који су јахали на коњима, задивио је Турке. Другим речима, Срби су имали довољно војничког знања, али их је требало организовати. А то је урадио Карађорђе.

Устаници су одмах ангажовали извесан број најамника тзв. „бећара“, којима је командовао Милоје Петровић, звани Трнавац. Приликом опсаде Београда било је 6.000 добро опремљених и наоружаних пешака и 2.000 коњаника. Један савременик описује ту војску из

првих година: „Вођи ових бунтовника носе сјајно оружје и друге скупоцене ствари које су отели од Турака. Њихови коњаници имају изврских коња, а обични војници или сељаци, обучени у грубо бело сукно, од вуне, боре се са огорчењем које се граничи са бесом“.

Прва униформа

Убрзо потом јавља се мисао о организовању редовне војске. Својом наредбом од 22. децембра 1808. Карађорђе утврђује да свака нахија организује једну компанију од 250 задружних људи... да почну егзерцир или правле-

није регулатно к војни учити“. На тај начин формирана је редовна војска, тзв. „уписници“ који су вођени у „војним књигама“. У исто време образован је један батаљон пешака „регулаша“ стајаће војске – професионалних војника, махом од људи ван Србије, придошлица, које је обучавао руски официр Илија Новокрешчени. Основана је и једна батерија топова у којој су били „све сами београдски синови“. Према једном извору она је била коњичка, што значи да је послуга јахала на коњима. Коњичке батерије у тадашњим европским војскама биле су обавезан род који је у току битке

Карађорђево
топикје

Српски
„регулаш“
из
1808.
године.

брзо могао да мења положај или прати коњицу у брзом кретању.

Овом приликом донета су и наређења о првој униформи у новој српској војсци. Војници „регулаши“ имали су униформу сељачког кроја од црног сукна, један дугачак и један мали гуњ чакшире и беле доколенице а на ногама дебеле вунене чарапе и опанке. На глави су носили чакон од филца тзв. „клобук“ са предњим ободом и каишом подбрадником, а на горњем делу тробојну „ружичу“-лоптицу од вуне, сличну руској. Преко груди носили су два укрштена црна каиша, о њима плаве чакшире. Овако описује „регулаше“ један очевидца, историчар Лазар Арсенијевић Баталка.

Аустријски извештачи из Београда јављали су у више махова да су регулаши,

и војници уопште, били униформисани слично аустријским граничарима: чакон, спенцер мрке боје са црвеном јакон и испускама, широке плаве панталоне са црвеним лампазима – руског кроја (као козаци) и цокуле на ногама. Из једног нашег извора потиче опис тобџија који су добили нову униформу 1812. какву је прописао Совјет: зелен спенцер са црвеним пластроном, беле панталоне и чакон за главу. Тако су биле обучене тобџије у историјској поворци која је организована приликом крунисања краља Петра 1904. године у Београду. У тој поворци била је иначе приказана српска војска у одеждама од цара Душана до новијих времена.

Одело „домородаца“

У више махова спомиње се коњица. Карађорђеви пратиоци тзв. „момци“ били су коњаници и из Русије су добили неке црвене капе о чијем се изгледу ништа не зна, осим ако то нису биле шапке које је тада но-

сила сва руска војска као свакодневну капу. Француски конзул Давид, кога спомиње Иво Андрић, описао је српску коњицу на Дрини која личи на козаке јер носе зелену кратку блузу и беле панталоне, а наоружани су копљима. Међутим, 1813. спомиње се коњица коју је Карађорђе „ставио под регулу и копља им поковао“, али се не говори о њиховом оделу. Додуше, у Србији је ратовао „српскиј казачкиј полк“, јединица састављена од влашких пандура, који су остали и кад је руска војска напустила Србију 1812. а вратила се из Србије тек касно у јесен 1813. Извештач каже да су носили одело „домородаца“, али то је могла да буде и нека врста униформе можда сељачког кроја. Штавише, тако је била приказана устаничка коњица у свечаној поворци приликом крунисања краља Петра I, о којој постоји и филм у нашој кинотеци.

Официри су носили црне капуте до колена, слично кроју војводских одела – долама а на глави шапку или чакон. У Карађорђевим стварима нађен је и један чакон. Године 1813. у Земуну се продавала једна Карађорђева Russische Mütze (руска капа) оперважена златним ширитом. Приликом оснивања српског фрајкора после пропасти Србије, Аустријанци су дали фрајкорцима „одело обично народном ношиву“, а шапку су сматрали народном капом иако је била руског порекла и почела да се носи у Србији за време устанка. Ова фрајкорска шапка је имала висок доњи део тако да је била нека мешавина шапке и чакона. У сваком случају Аустријанци су је сматрали као део српског „народног ношива“!

Отеран је Хајдук Вељко

Има података да је београдски „биргермајстор“ – градоначелни капетан Радич Петровић носио шешир, плави фрак са еполетама и официрски мач о фином кајасу. Војводе су носиле своје одело, црвене или плаве боје, али слично оделу сматрало се као свечано и код грађана. А свечана ношња сељака такође је била од плаве чохе. Највећи део војске, „уписне“ – кадроваци и резервисти носили су своје народно одело. Позната је Карађорђева наредба да „свака војска понесе по двије промене и двије опанке“.

У градовима и утврђеним местима где су постојали гарнизони војске, посаду су сачињавали „упис-

ници“ и тобџије. Ови први давали су стражу и чували топове. Артиљерија је била важан део оружја. У београдском граду организована је убрзо тополивница у коју су касније дошли руски стручњаци – „пушколеји“.

Топова је било разних врста: пољских, хаубица „кубуза“, градских – тешких „коњаничких и покретних на расклапање, званих у аустријским извештајима „хајдук-топ“, јер су се, ваљда, употребљавали у брдовитим пределима. Обука тобџија била је у Тополи под непосредном контролом Карађорђа. „Тобџилук“ и „добошар-лук“ сматрани су као нарочита специјалност. Устаници су умели да користе артиљерију у многим приликама и захваљујући њеној употреби имали су успеха против Турака. Капетани артиљерије били су углавном странци, дошљаци ван Србије, а главна команда је била подељена између

такозвани егзерцир-мајстори који су имали чин капетана. Главни егзерцир-мајстор за целу Србију био је Михаило Ђурковић из Баје. У почетку егзерцир је био аустријски, а после доласка Руса у Србију 1811. године и 1812. године заведен је руски егзерцир.

Један савременик, Нићифор Нинковић, прича како је приликом скупштине у Враћевшници Карађорђе егзерцирао Гужане. Хајдук Вељко је трчао уз њега и стално му причао како не командује добро. Карађорђе се вероватно држао старог егзерцира, а Хајдук Вељко, који је стално био у контакту са Русима и подражавао их, како Вук каже, свакако је указивао на руски егзерцир. Наполетку Карађорђе се наљути, плану и отера Хајдук Вељка из строја.

У Београду је 1813. гарнизон био састављен од 300 Драгачеваца који су се

Српски
фрајкорци
из 1788. и
1789. године.

двојице „тобџијских војвода“: Павле Поповић из Новог Сада командовао је на Дрини, а Тома Милиновић, Бокељ у Делиграду. „Уписници“-кадровци образовали су батаљоне. Тако је приликом скупштине у манастиру Враћевшници 1812. када је Србима руски генерал Марко Ивелић саопштио услове Букурештанског мира, било изведено 6 батаљона војске, преко 4.300 људи. Војни устав је предвиђао формацију батаљона, број официра, каплара, трубача, и редова, укупно 718 људи. Коњаници су морали да уче прво пешадијски егзерцир. Понекад су их називали „хусарима“ или „катачама“. Егзерцир су проучавали

смењивали сваких месец дана. Војска је била прилично извежбана јер се стално инсистирало на учењу егзерцира, стројевима, особито престројавању у кару, која је била најбоља тактичка одбрана од коњице. Владимир Јакшић каже да је у бици на Суводолу само брзо престројавање „наших старо уписних војника“ у кару спасло Србе од силовитих налета турске коњице. Л. Арсенијевић Баталка тврди да је руски капетан Илија Новокрешчени тако извежбао регуларни батаљон да се могао такмичити са „најбољим јевропским регулашима“.

Павле Васић

HI-FI

ИСТИНЕ И ЗАБЛУДЕ

8. Hi-Fi ланац са одвојеним компонентама (тјунер, појачивач или чак претпојачивач са појачивачем снаге) бољи су од онога где те функције обавља рисивер! (Све у једној кутији)

То више није случај. Откако су произвођачи почели у рисивере да уграђују најквалитетније компоненте, постало је сасвим неважно да ли су елементи одвојени или су уједно. Једино је цена веома различита, дајући велику предност рисиверима, пошто су знатно јефтинији.

9. Грамофони са погоном на каиш бољи су него они са директним погоном!

То није тачно. Најбољи примерци било ког система погона су изванредни, док међу економским моделима сваки има низ слабости. Избор је ваш!

10. Дигитални тјунери бољи су од аналогних!

Основна предност дигиталних тјунера је брзо и тачно бирање станица и могућност меморије. У осталим техничким и аудио карактеристикама, разлике нема.

11. Хром-диоксидне и металне траке изазивају брже хабање тонске главе од траке са оксидом гвожђа (ferric)!

Само лоше уређене траке видно хабају тонску главу, а то су обично оне од оксида гвожђа. Са добро израђеном траком и правилно нанетом емулзијом, нема неког одређеног правила који тип траке више хаба тонску главу (код свих типова трака хабање расте са порастом влажности ваздуха).

12. Хром-диоксидне и металне траке имају веће изобличење од трака са оксидом гвожђа!

То је тачно, када се снима на високом нивоу снимања, али су и ту разлике незнатне. Уопште, изобличења невероватно опадају, чим је ниво снимања мањи, чак постаје нечујан на свим типовима трака. Зато, да би се направио добар снимак на тракама са високом предмагнетизацијом (хром и металне), са што мање изобличења – као на тракама са оксидом гвожђа – потребно је једноставно смањити ниво снимања за око 2 dB (децибела).

13. Слушање обичне (ferric) траке на позицији за хром-диоксидне може оштетити снимак!

Никако. Преслушавање са тако подешеним прекидачем може једино проузроковати слабији звук код репродукције, али никако неће утицати на већ снимљени материјал.

14. Ако касетофон, код снимања, подесите на најјачи ниво снимања, можете га оштетити!

Ни најмање. Најгоре што се може десити је да добијете лош снимак, због засићења траке, али то никада не утиче на рад касетофона.

15. Тонске контроле требало би увек да буду на нули, како би се добио прави звук!

Ово звучи као сасвим разуман предлог. Пошто је неко већ раније замислио како снимак треба да звучи, не би га требало кварити. Но, како ниједна соба није идеална, потребно је, донекле, тонским контролама подесити звук. Међутим, то треба чинити веома пажљиво, јер се може постићи и супротан ефекат. **Нарочито је важно запамтити: што се гласније слуша, тонске контроле би требало да буду ближе нули, иначе су звучници у великој опасности.**

16. За разлику од грамофонских плоча, траке се не троше са бројем преслушавања!

Троше се и оне, али неупоредиво мање. Истрошене плоче шуште и пуцкетају што је веома чујно. Код трака је други случај. Са преслушавањем губе се високи тонови и јачина снимљеног сигнала слаби. То се јавља због пријањања и трења о тонску главу и точкиће за вођење траке. Високи тонови могу се делимично и избрисати, због заосталог магнетизма у металним деловима касетофона, ако није обављена демагнетизација тонске главе.

17. Плоче увек морају стајати усправно, никад положено!

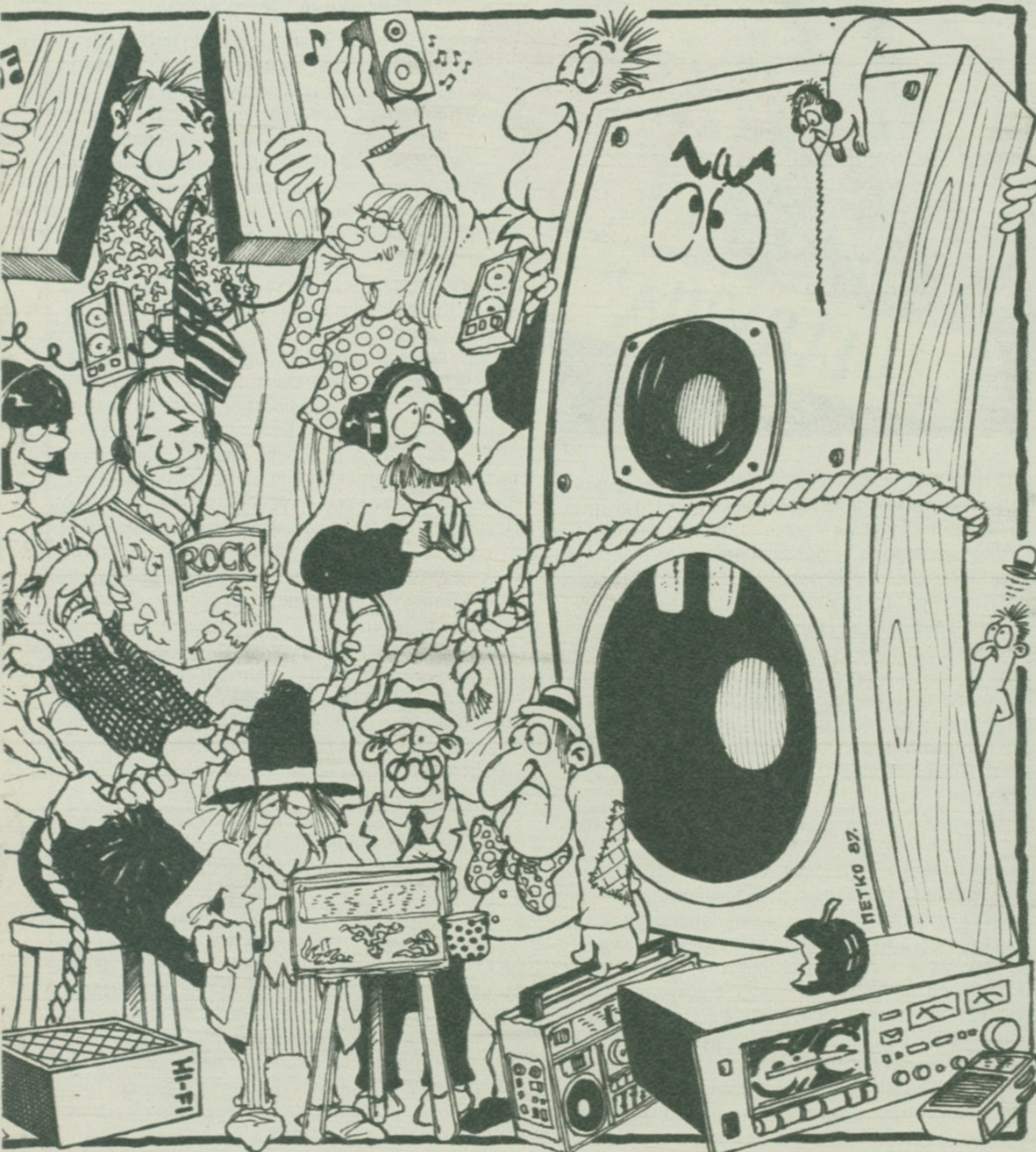
Само делимично тачно. У ствари, оног тренутка кад схватите да је винил, материја од које се праве грамофонске плоче, стврднута течност која се угиба под притиском, постаће вам јасно да постоје два основна правила којих се треба придржавати.

– Плоче би требало излагати само малом притиску, јер би јачи могао утиснути прашину и наборе са кошуљице на површини винила;

– Сваки притисак требало би подједнако распоредити по целој површини грамофонске плоче, неједнак притисак може оштетити плочу.

Правилно је држати плоче усправно (потпуно вертикално – никако нагнуте у страну). Међутим, у недостатку простора могу се држати и положено. У том случају не би требало да више од десет плоча стоје једна на другој, јер је до тог броја притисак на доњу грамофонску плочу занемарљив. Ипак, у оба случаја проверите да кошуљице плоча нису можда поцепане или изгужване, како не би оштетиле грамофонску плочу.

Предраг Кос

Илустровао Зоран Петканић – Петко

ХИТ

ВРАТИЛА
СЕ

„ПЛАВУША”

ГОДИНАМА ЈЕ ДЕБИ ХАРИ (DEBBIE HARRY), ПЕВАЧИЦА ГРУПЕ „БЛОНДИ” („BLONDIE”) ЗА ИНДУСТРИЈУ ФАРБЕ ЗА КОСУ БИЛА ИСТО ШТО И ПОПАЈ ЗА ПРОИЗВОЂАЧЕ СПАНАЋА – БЕСПЛАТНА И ВИШЕ НЕГО ЕФИКАСНА РЕКЛАМА. ПОЧЕТКОМ ОСАМДЕСЕТИХ ЊЕНА ЗВЕЗДА ЈЕ ПОТАМНЕЛА И НИЈЕ ЈЕ ВИЋАО ГОТОВО НИКО, СЕМ НАЈБЛИЖИХ ПРИЈАТЕЉА, А СВЕ ДО ПРЕД КРАЈ ПРОШЛЕ ГОДИНЕ. ВРАТИЛА СЕ УСПЕШНО – АЛБУМОМ „РОК ПТИЦА” („ROCKBIRD”), СА КОГ ЈЕ И СВЕТСКИ ХИТ „ЉУБЕЋИ ФРАНЦУСКИ У САД” („FRENCH KISSIN’ IN THE USA”)

Блонди” је била група оформљена почетком друге половине седамдесетих у време настанка панка, па је и звук групе у почетној фази био такав, но не задуго. Предвођени изузетно убедљивом Деби Хари, „Блонди” су се убрзо окренули поп звуку. Не-

ма много људи који се иоле занимају за поп музику а који не би умели да наведу неки од хитова групе. Уосталом „Срце од стакла” („Heart Of Glass”) и „Недељна девојка” („Sunday Girl”) биле су прве на британској листи синглова 1979. године. Обе ове мале плоче продате су у платинастом тиражу, а албум „Паралелне линије” (Parallel Lines”) из исте године био је уједно и најпродаванија ЛП плоча на Острвима. Почетком осамдесетих „Блонди” су се са песмом „Репчр” („Rapture”) били уједно прва група која је стигла на листе популарности са песмом у којој је коришћен реп, музичка форма која ће тек неколико година касније на велика врата ући у популарну музику.

„Блонди – Група” – тако је гласила парола којом су купци плоча „упозоравани” да „Блонди” (што и значи плавуша) није Деби Хари, већ група чија је она певачица. Нб, парола није добаћивала довољно далеко. Деби Хари је била идеал највећег дела женске публике, а волели су је и мушкарци – врло редак случај чак и у свету многобројних манипулација. Њен говор који је звучао као да је покупљен директно са улице (што у суштини и јесте) ипак није одбијао чак ни финији део публике, јер је било сасвим јасно да иза њега стоји изузетна интелигенција, значајни уметнички квалитети и искрена љубав за посао којим се бави. „Никада нисам размишљала о напуштању музике. Увек сам себе сматрала извођачем и музичарем, тако да мислим да је то у ствари неиз-

водљиво”, рекла је једном приликом. Али, и најпрaviји путеви крију често бројне замке и рупе у које се лако упада. За Деби Хари једна од „замки” био је и први соло албум „Ку-Ку” („Koo-Koo”), објављен 1981. године, који је критика једногласно прогласила лошим.

Сличног је мишљења била и публика и ништа се битније није догодило осим малог успеха једног сингла са овог албума. Занимљиво је да је продуцент ове плоче био Најл Роџерс (Nile Rogers) који је данас један од најтраженијих на свету, захваљујући изузетним успесима Мадоне, „Пауер Стејшн” („Power Station”) и многих других.

Додатак на овај неуспех био је и лош пријем албума „Ловац” („The Hunter”), групе „Блонди” и лош финансијски ефекат британске турнеје 1982. године. Да би серија невоља била потпуна, Крис Стајн (Chris Stein) кооснивач групе и Дебин вереник је оболео од тајанствене и врло ретке болести – *rethrigus vulgaris* која напада кожу жртве, изазивајући инфекцију и њено отпаѓање. То је била она кап која је препунила ионако пуну чашу. Група се распала, Крис је отишао у болницу у којој ће провести више од две године, а Деби Хари је нестала из јавног живота и није ишла практично нигде сем у болницу, у посету Крису.

Истина, средином ’85. године урадила је две песме за филмове које су солидно прихваћене иако нису биле на нивоу њеног некадашњег реномеа, али то је било премало да би и она и њена још бројна публика били задовољни.

„Рок птица” је долетела

Крајем ’85. године Крисово здравствено стање се побољшало у довољној мери да је могао са Деби да почне рад на песмама за њен други соло албум, рад који ће потрајати скоро годину дана. По изласку плоче Деби је рекла: „Заиста ми је било пријатно да радим на овој плочи. Насловна песма ми се нарочито свиђа. Врло је лична и некако више женска него песме из „Блонди” периода, иако је нисам ја писала. Урадио ју је момак који се зове Чак Лор (Chuck Lorge), ког ја чак ниједном у животу нисам видела. Он је песму понудио мојој диско кући, кућа мени, рекла сам да ми се свиђа и да бих желела да је снимим и тако сам дошла до ње.”

Сада, кад је за њом овај соло албум којим се вратила међу велике, занимљиво је чути и како Деби гледа на групу с којом је постала позната. О квалитетима и слабостима „Блонди” певачица данас каже: „Мислим да је највећи квалитет била склоност ка музичким авантурама и истраживањима. Нисмо се задовољавали тренутним успесима и настојали смо да стално тражимо нешто ново. Мислим да смо нешто заиста ново и нашли у споју црначке музике коју је рок’н’рол белаца неоправдано заборавио. Такође, чини ми се да смо добро комбиновали интелигенцију и забаву у нашим песмама, да је ту било доста хумора и, нажалост, да је на нашим наступима било шта да се види. Мане су нам биле стандардне, вероватно је највећа била и она која је најчешћа – проблеми због новца, не само око поделе, већ и око тога да ли треба ући у неки посао око турнеје и слично. На жалост, није нас мимоишло ни то.”

Нови почетак је и прилика да се сталоженије погледа на целу машинерију у којој се музичари данас налазе. Како Деби излази на крај са новинарима и јавношћу?

„Данас много лакше него пре. Штавише, нисам ни размишљала о томе све док нису почели да ми постављају питања у вези с тим. Знам само да не желим да то превише утиче на мене и да се нервирам. Снимила сам плочу, поново сам постала занимљива за јавност и сада ме само занима како да целу ствар учиним забавнијом и мање напорном у психичком погледу него што је то било раније. Тога је ионако било превише у прошлости. Овог пута ми никаква нервоза није потребна.”

И није. Важно је да „Рок птица” поново лети.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Живео сам у улици Бруер у Лондону и био сам врло задовољан, све док једне вечери нисам морао да бежим кроз ту улицу пред хордом од 200 фудбалских навијача. Од-селио сам се одмах после тога.“

Марк Алмонд (Marc Almond)

СВЕ ПЛОЧЕ

БИЛИ АЈДОЛ (BILLY IDOL)

Са групом „Ценерејшн Икс“ („Generation X“): „Generation X“, 1978. „Valley Of The Dolls“, 1979. „Kiss Me Deadly“, 1981. „The Best Of Generation X“, 1985.

Соло албуми: „Billy Idol“, 1982. „Rebel Yell“, 1984. „Vital Idol“, 1985. „Whiplash Smile“, 1986.

HUMAN

Come on, baby, dry your
eyes
Wipe your tears
Never like to see you cry
Won't you please forgive
me?
I wouldn't ever try to hear
you
I just needed somebody to
hold me
To fill the void while you
were gone
To fill this space of
emptiness
I'm only human
Of flesh and blood I'm
made
Human
Born to make mistakes
So many nights I longed to
hold you
So many times I looked and
saw your face
Nothing could change the
way I feel
No-one else could ever take
your place
I'm only human
Of flesh and blood I'm
made
Human
Born to make mistakes
I am just a man
Please forgive me
The tears I cry aren't tears
of pain
They're only to hide my
guilt and shame
I forgive you now I ask the
same of you
While we were apart I was
human too
I'm only human
Of flesh and blood I'm
made
I am just a man
Human
Born to make mistakes

Tekst: Luis (Lewis), izvide „Hjuman Lig“ („The Human League“)

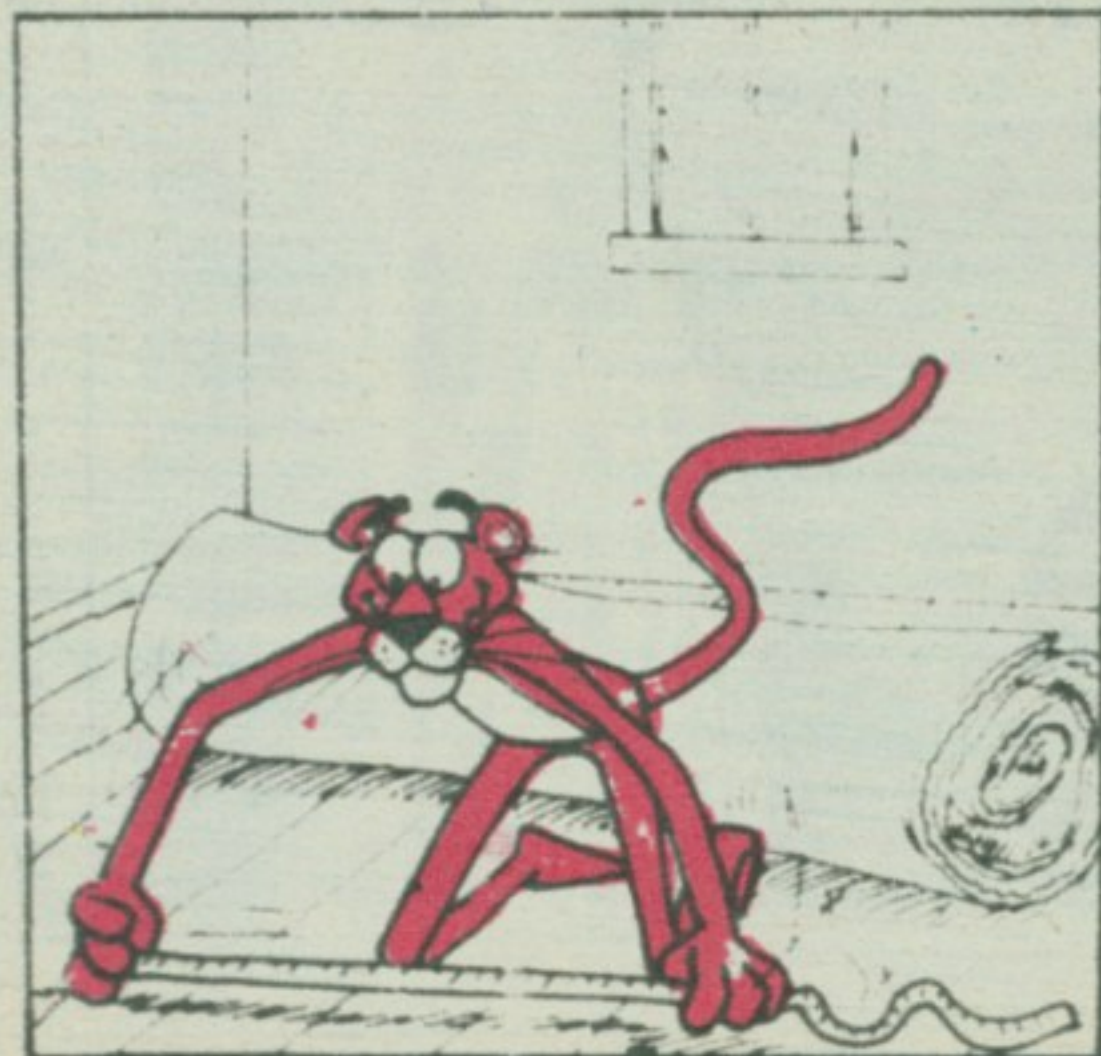

ЧОВЕК

Хајде, мала, обриши очи
Отри сузе
Никада нисам волео да
видим да плачеш
Хоћеш ли ми опростити?
Никада не бих покушао
да те повредим
Требао ми је неко само
да буде уз мене
Да попуни пустош док
ниси ту
Да попуни празнину
Ја сам само човек
Од крви и меса
Човек
Створен да греши
Толико ноћи сам жудео
за тобом
Толико пута сам гледао
и видео твоје лице
Ништа не може
променити оно што
осећам
Нико не може заузети
твоје место
Ја сам само човек
Од крви и меса
Човек
Створен да греши
Ја сам само мушкарац
Молим те опрости ми
Ове сузе нису сузе бола
Само крију моју кривицу
и стид
Опростио сам и то
желим од тебе
Док смо били раздвојени
и ја сам био човек
Ја сам само човек
Од крви и меса
Ја сам само мушкарац
Човек
Створен да греши

ПАНТЕР ПАНТА

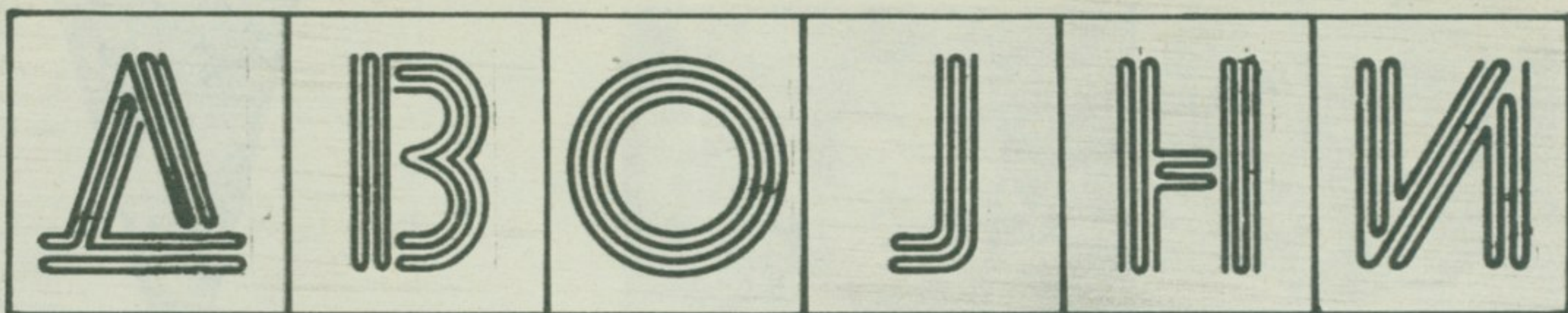
Фредерик Браун

**ИЗНЕНАДА, ОНА ЗБАЦУЈЕ
ПРЕКРИВАЧ, СПУШТА
СТОПАЛА НА ПОД, СЕДА
НА ИВИЦУ КРЕВЕТА.
ОНА ЈЕ НАГА. БЛАГИ
БОЖЕ, КАКО МОЖЕШ
ОВО ДА ДОПУСТИШ...**

11. АПРИЛ – Питам се да ли је ово што осећам шок, страх, или запањеност? Да ли је могуће да с оне стране стакла важе другачија правила? Увек сам мислио да је морал једна константа. Да треба, мора да буде константа. Двострука правила нису поштена. Њихови Цензори су сигурно случајно оманули. Да, мора да је у томе ствар.

Мада није битно, ипак напомињем да се То десило за време Каубојца. Био сам Витни Грант, шериф Вест Пекоса, сјајан јахач, неустрашив борац, јунак од главе до пете. Банда рђавих, окорелих револвераша дошла је у мој град и пошто се нико није усудио да им се супротстави, морао сам сам да се обрачунам с њима. Црни Бурк, вођа отпадника, рекао ми је касније (требало је само да га онеспособим, а не да га убијем), кроз решетке затвора, да је све доста личило на „Тачно у подне“. Можда и јесте, али зар је то важно? „Тачно у подне“ је био само филм, а зашто прави живот не би понекад могао да опонаша фикцију?

Но, Оно се десило нешто раније, док смо још били у току „емитовања“. Случајно сам погледао кроз стакло (ми га понекад зовемо „екран“) у Други свет. То је могуће само ако стојите директно испред стакла. Релативно ретко се дешава да можемо тако да завиримо у тај Други свет, у свет у коме такође живе људи, људи као ми. Но, за разлику од нас, они не раде ствари које ми радимо и не знају за авантуре, него само седе и гледају НАС кроз своје екране. И због нечега што је за мене Мистерија (једна од многих) никада се није догодило да видимо исто лице или исту групу људи како нас посматра из Другог света.

МОРАЛ

А баш то сам радио прошле вечери – посматрао њих кроз екран. Видео сам млади пар у некој дневној соби. Седели су једно уз друго на софи, веома, веома близу, и љубили се. Дакле, и код нас је љубљење дозвољено, али само кратки и невини пољупци. А овај њихов пољубац није био ни једно ни друго. Били су просто испреплетани, изгубљени у пољупцу који ми се учинио веома страствен, с несумњивим сексуалним предзнацима. Три пута сам прешао простор до екрана и назад, а они су се још љубили! Мислим да је љубљење трајало најмање 20 секунди. Био сам приморан да скренем поглед, ово је већ би-

ло превише. Пољубац дуг 20 секунди! Какву су то Цензуру имали они тамо? Зар су Цензори могли да буду тако немарни?

Какви су им били ти Спонзори када су могли да толеришу толику немарност Цензора?

Када се Каубојац завршио и стакло опет постало непрозирно, оставивши нас саме у свом свету, пожеleo сам да о овоме мало поразговарам са Црним Бурком. Дуго смо ћаскали кроз решетке, али сам одлучио да му ипак не споменем ово што

Илустровао: Михајло Ђоковић – Тикало

сам видео. Вероватно ће га ускоро обесити, после сутрашњег суђења. Иако се држао веома храбро, нисам хтео да га оптеретим још једном бригом. Убица или не, није био лош момак, а вешање је сасвим довољан разлог да преокупира мисли.

15. АПРИЛ - Веома сам узнемирен. Прошле ноћи се поново догодило. Било је чак и горе! Овога пута сам заиста доживео шок.

Између оног првог пута и овог, још горе, протекло је неколико ноћи и просто сам био уплашен да погледам напоље. Окретао сам се према стаклу што сам мање и краће могао. Кад баш нисам могао да избегнем, све је било у реду. Сваки пут друга дневна соба, али никада у њој неки млади пар који крши Закон. Људи седе и гледају нас, све уобичајено.

Али прошле ноћи!

Заиста гнусно. Поново пар младих, наравно не они исти, и друга соба. У њој није било софе него само три удобне фотеље. Њих двоје у истој фотељи - девојка у крилу младића!

То сам видео у први мах. Те ноћи сам био доктор и стање у болници је било доста панично, па сам трчао од једног до другог хитног случаја и спасавао животе. Али пред сам Крај (тако зовемо тренутак када се појави последња реклама и више не можемо да видимо оне напољу нити они нас), када сам баш давао упутства младом стажисти и том приликом морао да се окренем ка стаклу, поново сам их угледао.

Девојка је на себи имала шортс, веома кратак шортс, а он јој је миловао бутину! Свако у нашем свету би уздрхтао и на саму помисао. И сам дрхтим када се само сетим.

Шта се дешава с њиховим Цензорима?

Да ли постоји нека разлика између наше два света коју ја не разумем? Непознато увек застрашује. Уплашен сам и запрепашћен.

22. АПРИЛ - Прошла је готово цела недеља и ништа се није догодило. Почео сам да се смирујем. Био сам све више сигуран, да су она два кршења Закона које сам видео била само изоловане случајности, нешто што се омакло из непажње или несмотрености.

Али, прошле ноћи сам видео - или, боље рећи, чуо нешто што је очигледно повреда Закона.

Пре него што пређем на ствар, треба да ближе опишем феномен „чути“. Врло ретко чујемо звуке с друге стране екрана. Исувише су слаби да би продрли кроз стакло, а и пригушују их звуци које ми правимо. Да бисмо их чули потребан је читав сплет околности. А то значи неки тренутак у потпуној тишини, чак и без музике у позадини, и то само ако је неко од нас сасвим уз екран.

У једном тренутку прошле вечери стекле су се баш такве околности, тако да сам чуо читаву једну реченицу. Обичан, средовечан пар седео је на софи (на пристојној раздаљини) и посматрао нас. Човек је рекао, и сигуран сам да сам добро чуо, - „....., драга, ово је ужасно. Хајде да ову ствар и да одемо на једно пиво!“

Прва реч уместо које сам употребио тачкице била је име Божанства, и то је сасвим исправна реч кад се употреби са страхопоштовањем и у правом контексту. Очигледно ми је било да је човек није изговорио са страхопоштовањем, а она друга реч била је веома ружна и проста.

Веома сам узнемирен.

30. АПРИЛ - Вечерас сам дописник једног листа и седим за писаћом машином у редакцији.

Већ сам одиграо свој део у овој авантури и сада само треба да седим у позадини, да изгледа као да сам задубљен у посао, тј. у куцање. Пошто знам да куцам наслепо, не морам да гледам у тастатуру, па повремено могу да бацим поглед кроз стакло у Други свет.

Опет видим млади пар - сами су, у спаваћој соби. Очигледно су у браку, пошто гледају екран из кревета. Из кревета у множини, наравно. Задовољан сам да поштују Закон који допушта да се брачни пар прикаже из одвојених кревета, на пристојној раздаљини, а забрањује, разумљиво, да се нађу у истом брачном кревету. То би било, без обзира на раздаљину, веома сугестивно.

Управо сам бацио још један поглед. Очигледно нису много заинтересовани за оно што се одиграва на екрану. Разговарају. Не могу да их чујем, али ми је јасно да је он нешто пита и она клима главом смешкајући се.

Изненада, она збацује прекривач, спушта стопала на под, седе на ивицу кревета.

Она је нага.

Благи Боже, како можеш ово да допустиш? Ово је немогуће. У нашем свету гола жена је незамислива ствар. Таквог нечег једноставно НЕМА.

Она устаје и ја не могу да одвојим очи од немогуће божанственог, божанствено немогућег призора. Крајичком ока видим да је и он збацио прекривач и да је и он наг. Руком јој даје знак да му приђе, а она стоји смешкајући се и пушта да је он гута очима.

Нешто чудно, нешто што никада до сада нисам осетио нешто што сам сматрао немогућим, дешава се с мојим телом.

Покушавам да одвојим поглед, али не могу.

Она прелази два корака између кревета и леже поред њега. Он је љуби и милује.

Зар постоје такве ствари?

Истина је, дакле! За њих не постоји Цензура. Они смеју да раде и раде ствари које су у нашем свету дозвољене само као нејасни вансенски наговештаји.

Зашто су они слободни, а ми нисмо? То је сурово. Оспорена нам је једнакост и природно право стечено рођењем.

Пустите ме одавде! ПУСТИТЕ МЕ!

У помоћ, људи, помагајте!

Пустите ме!

ПУСТИТЕ МЕ ИЗ ОВЕ ПРОКЛЕТЕ КУТИЈЕ! ХОЋУ НАПОЉЕ!

М. Г.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

аутор BeMak	РУСКИ ПРО- ЗВИСТ (ЗНАЧ ОДН- ПОВИ)	ОПЕ- КОТИНА ОД ВРЕЛЕ ПАРЕ	ПРЕ- ЛОМ	НАША КРИ- ЖЕВИ- ЦА (ОДЛУК НИЦА)	ОДРЖА- ВАТИ БАШАР	ОПШТИН- СКО ПОД- РУЧЈЕ	ЗДЕЛА- ЧАНАК
ОНАЈ КОЈИ ДОЗНА- ВА	а	о	з	и	в	а	е
ОВУЗ- МИТИ	о	и	а	в	а	и	и
МАЛИ ДЕЧАК	и	а	л	и	и	а	и
АБДАР (МН.)	б	р	о	г	а	р	и
ТИХИ ЖАМОР	р	а	и	о	р	„ЈОД“ ПРАД У ОД- ВЕНИ- ЦИ	и
ОЛИВЕР ТВИСТ	о	и	ПЛАНИНА У ВРАТ ОКОС ОЛИВЕР- НА ОД- ОПШТЕНА	р	и	и	а
ГАЛА- МИТИ	в	и	к	а	и	и	НАША ОПЕРА ПЕВА- ЧИЦА САБИ
ПОД- НОСИТИ ТРЕП- ТИ	с	и	о	с	и	и	и
ВРЕТА ДВО- СЕКЛОТ НОМКА (МН.)	к	а	и	е	и	и	р
АУТО- ОБНАВ- ИТАЦИ- ЈЕ	и	МАКАР КОЈИ БЕЛОГ- РАЧНО ДРВО	и	к	о	и	и
ВОДЕ- НЕ ЖИ- ВОТИНЕ ТРОП- СКИ КАДЕВА	ПРАВА НЕ- ЧИСТ	п	и	и	с	а	и
ДВО- ПТИ- ЧИСТ ТЕЛА	к	р	и	л	о	„ЈАМЕР“ СТАНОВ- НИК АТИНЕ	а
ДИКО- ХОДНО ПТИЦЕ	р	а	к	и	и	и	ИВАТ- КАТИ
ДАТИ ОБЕГА- НЕ	о	б	е	и	а	и	и
„КЕЛ- ВИН“	к	„ИСТОК“ БЕЛВК- НИЦА	и	ОТАЦ МОСКВЕ НЕМАМ ОЛИМЕ НАОМНЕ	и	и	с
ЛИНА ЗАМЕ- НИЦА	о	и	„ТЕСЛА“ ЖИВЕК НА НА- МИРИ- ЦА	и	ИО.Т. АМЕ- РАНА ПЕВА- ЧИЦА ТАР- НЕР	и	и
ДО- ПНА, ДО- ДАТАК	г	о	и	е	и	а	к
НАША ПРВА ФИЛИ- СКА ГЛУМИ- ЦА	и	и	а	и	и	и	а
ПРОЧЕ ЗА ОБ- ЛАГАЊЕ ЗАДОВА- И НАМЕ- ШТАЈА	и	е	с	о	и	и	и
СТА- НОВНИ- ЦИ ИСТРЕ	и	с	и	р	а	и	и

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Мангарт, Абердар, сломити, „Капитал“, отићи, о, тис, врг, навалити, На, иј, кровина, Расина, Истра, А, мп, атар, иритис, новитет, „Ада“, Иса, лан, Сол, Ив, Дера, тама, ас, етикета, „Титаник“.

ПРВИ СУ СЕ СЕТИЛИ

ПРЕДСТАВЉАМО ВАМ

Недавно је у Женеви завршен
Међународни сајам
проналазака и техничких
новина. Ево шест
занимљивих које је „Забавник“
изабрао за вас

Морски двокри- лац

Ако површина једра остане иста а катарка се смањи упола, смањује се и нагиб једрилице а самим тим и опасност од превртања. Пловидба постаје удобнија и сигурнија. Друго, кад је бродска снага нагнута под жељеним углом, брод постаје „лакши“ и бржи. Тако је размишљао Парижанин Филип Дебарж, а резултат видите на овој фотографији: два једра постављена паралелно пружају обе ове предности, а могу да се монтирају на обичну једрилицу, катамаран или даску за једрење на којој су и тестирана. Проналазач сада тражи произвођача за комерцијалну производњу једра двокрилца, уз уступање лиценце наравно. ■

Делта- план за равницу

Чим се каже делтаплан, сви помисле на „крилате људе“ који уживају у летењу пошто се одбаце с неког узвишења или планинског врха. Нема делтапланирања без такве географске тачке која је довољно уздигнута да храбрим спортистима омогући да узлете и ухвате узлазне ваздушне струје. Због тога они који желе да лете,

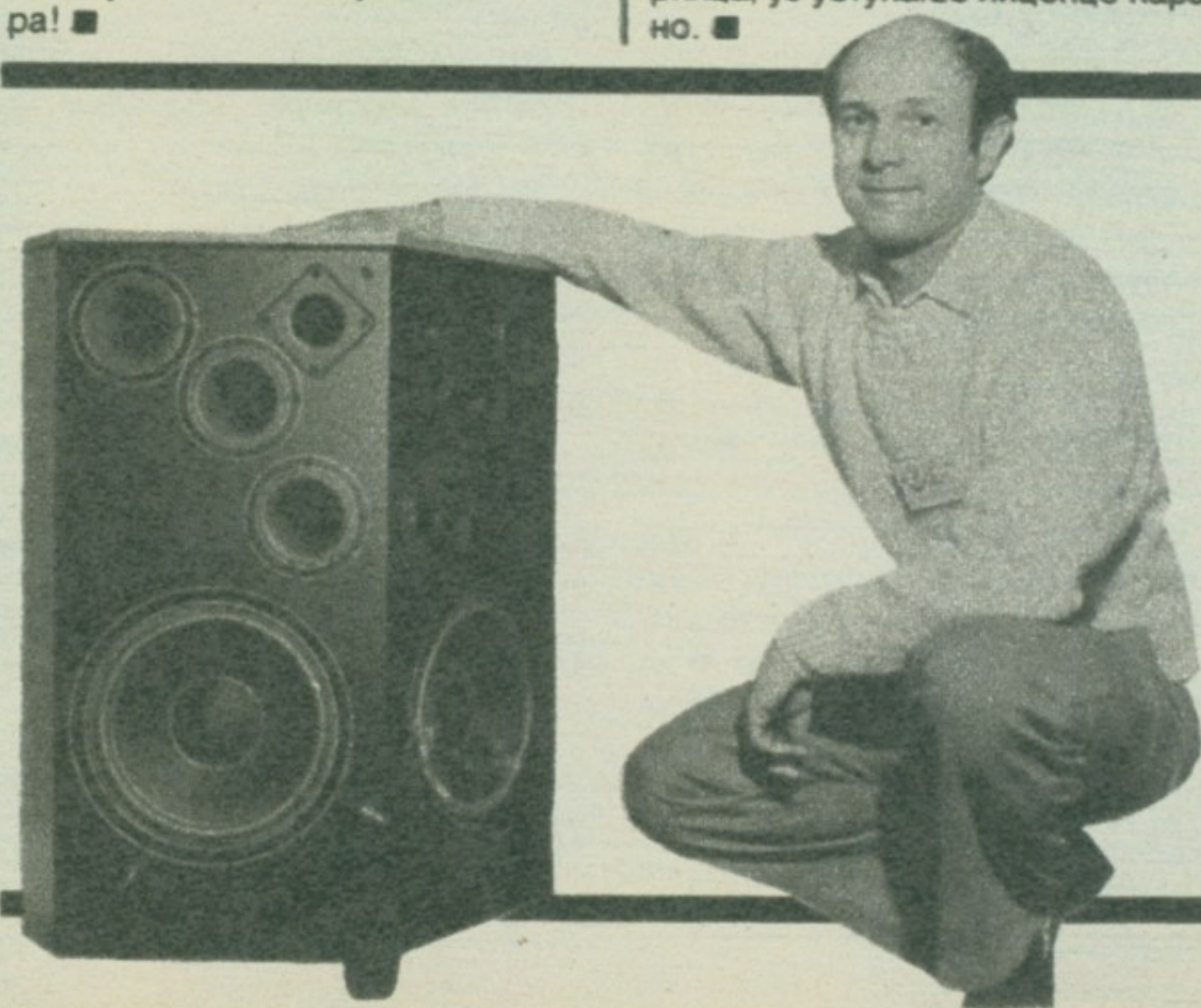
што често траје врло кратко, морају да превале покаткад и стотине километара (по земљи) да би стигли до одговарајућег узлетишта.

Апарат који видите на слици унеће праву револуцију у овај спорт: аеродинамичног облика трупа, опремљен мотором, он може да се причврсти на свако делта крило и узлети са сваке пространије равнице. Кад летач стигне до узлазних ваздушних струја, мотор се гаси, елиса зауставља, увлаче точкови за спуштање на тло. Човек ужива у слободном лету. Пилотирање је потпуно исто као код класичног делта крила,

само што сада планери могу да лете где им је воља, по потреби укључе мотор.

Прототип направљен занатски, ручно, опремљен је и скијама тако да може да се користи и на снежним теренима (види се да је проналазач Швајцарац). Кад буде почела серијска производња, апарат ће моћи да се усаврши: труп ће се, рецимо, правити из једног комада од модерних издржљивих влакана, оплата ће бити од плексигласа, а мотор лакши чиме ће се ослободити простор између кормила и пилота тако да ће његове руке онда моћи да заузму прави положај за слободан лет.

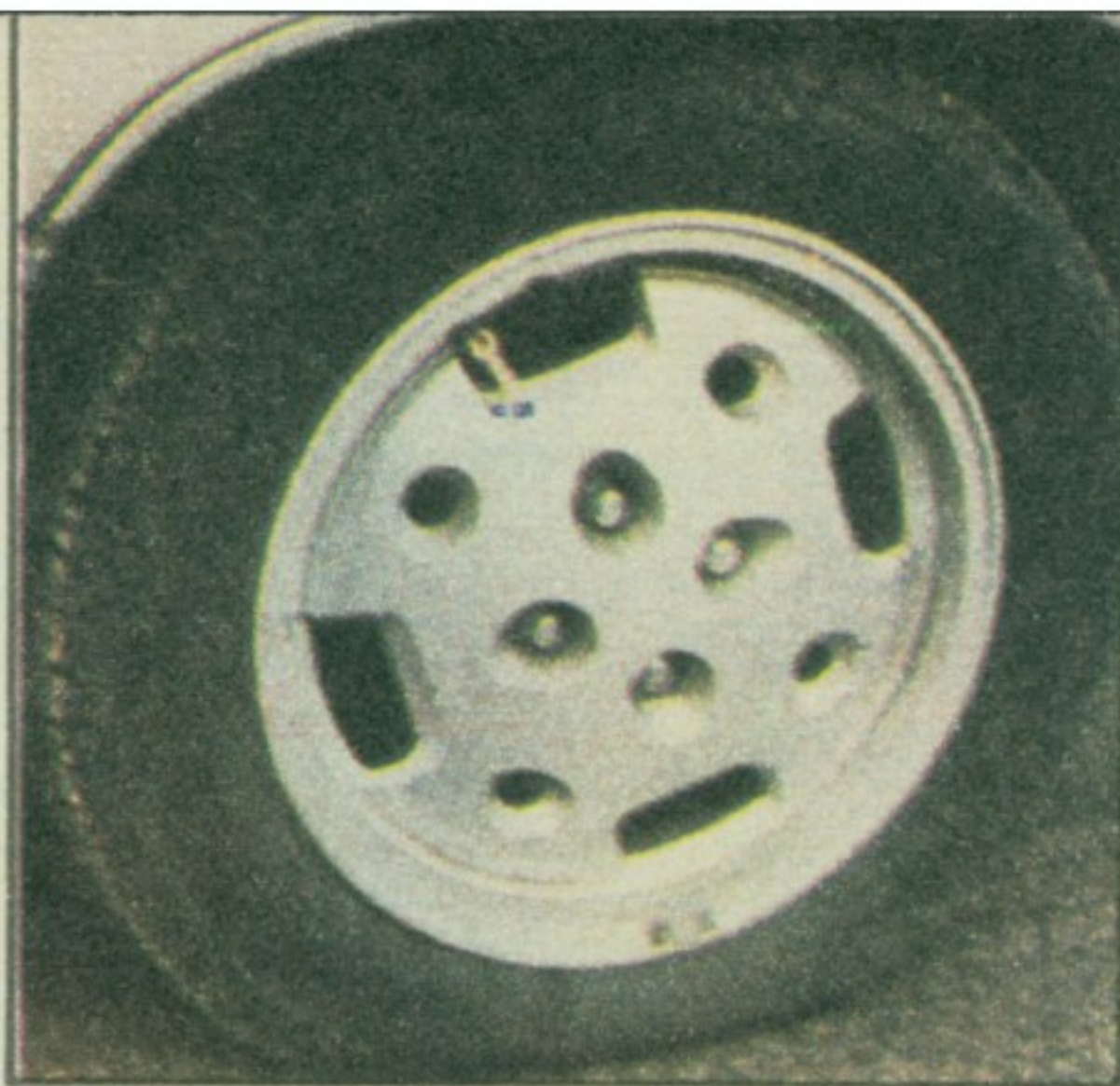
Пола литре горива довољно је да се апарат дигне до висине од 500 метара и да уз то зими загрева кабину топлим ваздухом из мотора! ■

Неће да вози лопова

Уређај је запањујуће једноставан: један или више точкова возила (аутомобила, мотоцикла) има специјалну фелну са бравицом која се закључава споља. Кад је закључана, засун у њој спречава да се гума издува, а кад је у „одбрамбеном“ положају против крађе, власник је откључа. Унутрашњи пнеуматски притисак је такав да гума неће испустити ни трачак ваздуха док возило стоји, али ако неко реши да украде кола, неће стићи далеко: већ први обртај точка и бравица откачи вентил, гума је издувана, возило се зауставило.

Ако лопов и пређе неколико

метара с испушеном гумом, власник треба само да је замени што је, ипак, много јефтиније осигуравајућим заводима него поправка каросерије и осталих штета које по правилу прате крађу аутомобила.

У нормалном положају „противлоповска“ бравица је практична и сузурна као и свака друга, али је зато у случају крађе много бржа: испуштање ваздуха тако је муњевито да лопов не може да постигне брзину која би била опасна.

Нова бравица је мало скупља од класичне, а може се монтирати на све врсте фелни које постоје. ■

Промените уље у белим рукавицама

Возач који жели да промени уље у свом аутомобилу и избаци из њега талог и прљавштину, више не мора да се завлачи под кола. Довољно је да набави нови чеп у облику навојнице, дужи од досадашњег за 5 милиметара, и зашрафи га тамо где је досад стајао шраф за испуштање уља. Испод хаубе, крај мотора причврсти се ручка коју видите на слици и кад возач жели да промени уље, довољно је да стегне поменути ручку тако што ће пребацивати метални обруч са црне на црвену дршку и уље ће потећи у подметнуту посуду. После тога сипа се ново уље и посао је готов а руке чисте.

Нови чеп садржи испусни вентил кроз који пролази зазор (отпоран на температуру и до 140°C који је повезан с вентилом: кад је ручка стегнута, зазор се отпушта и почиње чишћење, а кад се ручка отпусти, зазор се враћа на своје место и више ниједна кап уља не може да исцури.

Проналазак није скуп, нешто преко милион старих динара, а група француских проналазача која је дошла на идеју да га направи има готове планове за производњу ових чепова који би се користили код пољопривредних и индустријских машина, бродова, при чишћењу цистерни за превоз нафте и сл. ■

За заборавне; заузете и одсутне

Да су кућни љубимци увек ту, да су слатки и одани, то се подразумева, али што се обавеза према њима тиче – ту су укућани често комотни, тешко им пада да их шетају, чисте иза њих па, између осталог, и да их хране.

Ево апарата који је измишљен управо за такве љубитеље животиња: уређај има механички или електронски програм чија је дужност да издаје довољну количину хране у одређено време и зависно од броја љубимаца. Порција, различита према потребама сваке животиње, убацује се у покретни круг испод резервоара са храном. У одређено (програмирано) време она се пуни и остаје напољу све до тренутка кад је предвиђен следећи оброк.

Главна новина је у томе што уређај има способност саморегулације: у случају да преостане хране од претходног obroka, порција ће се само допунити, без прљања и просипања. Апарат издаје храну по изабраном програму, а воде има стално у посебном суду који се пуни аутоматски и то до одређеног нивоа тако да се вода никако не може да проспе околу.

Апарат је једноставан, може да се помера, лак је за одржавање и „самосталан“ је пуних десет дана тако да је веома згодан и за оне власнике који никако нису немарни према свом љубимцу, али морају да отпутују на дан-два. Иначе, уређај ради на струју, али је могућа верзија на батерије.

Уређај је био врло запажен на Салону, а то није никакво чудо: рачуна се да у свету тренутно има преко 220 милиона регистрованих мачака, од чега највећи део живи у Америци и Европи, да о псима не говоримо. Цена за овај проналазак није мала – преко четири милиона старих динара, па ви видите колико ће зарадити проналазач Ферер, велики љубитељ животиња. ■

В. Милићевит

Звучници – цимери

Једна звучна кутија за репродукцију звука: уређај назван „Стереолит Алфа“ уздрмао је постојећу концепцију у области емитовања звука. Он је спојио обе групе звучника које одговарају левом и десном каналу, поставио их један изнад другог и као резултат добио

апарат који репродукује звук јасније и верније него иједан досад измишљен „из једног комада“.

У чему је тајна? Звучници су постављени у линији која има облик хиперболе, а систем за одбијање звука одмах уз спољашњи зид апарата.

Проналазач Швајцарац Валтер Шупбах, електроничар по занимању, одбио је да да детаљнија објашњења из разумљивих разлога: конкуренција у овој области је вучја, а свака откривена тајна смањује могућност да он заради.

Стереолит Алфа заштићен патентом у целом свету, добио је Прву награду Салона проналазача у Женеви. ■

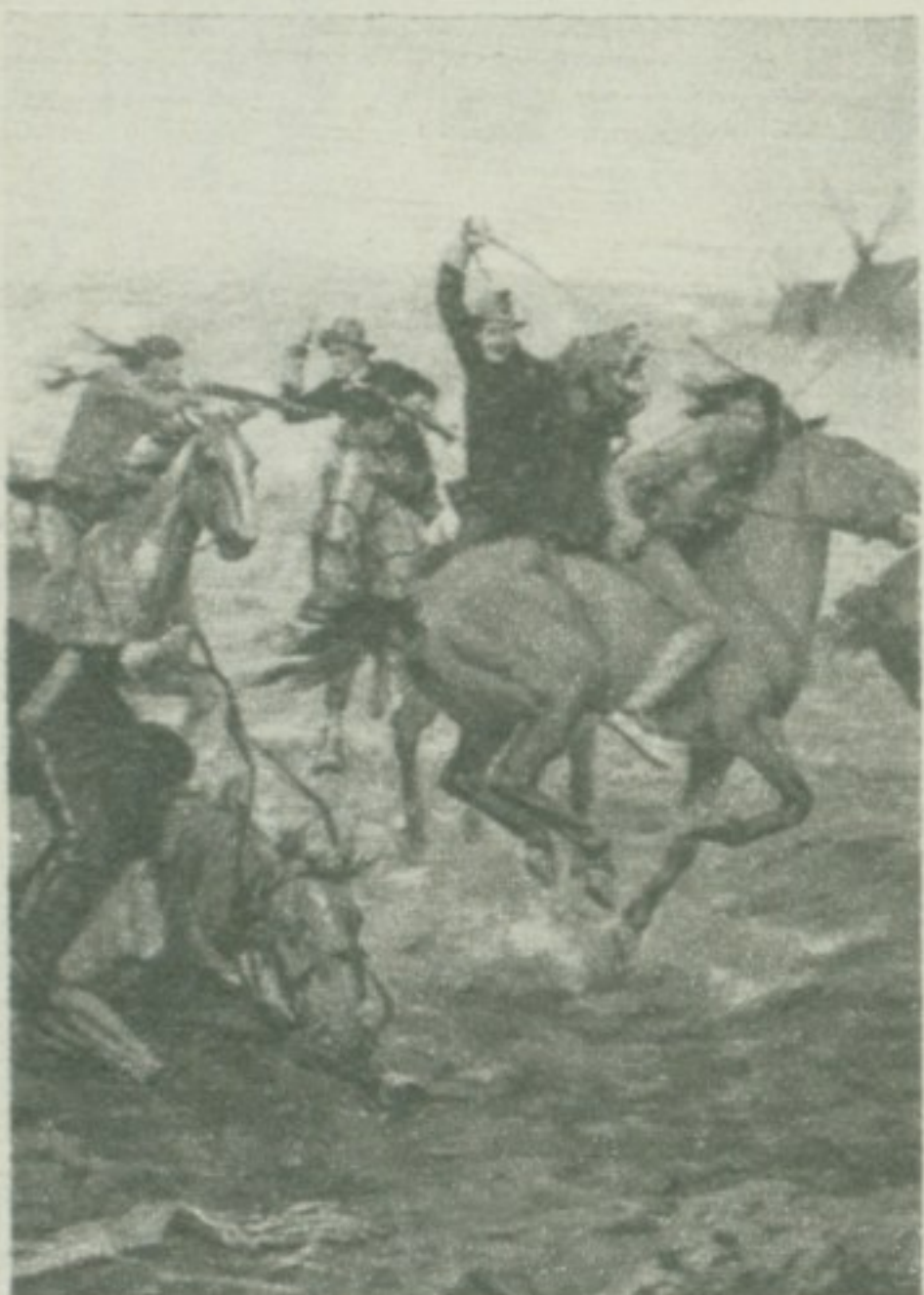

ГОСПОДАРИ ИНДИЈАНСКИХ ДУША

Будући да сам велики љубитељ Индијанаца и Дивљега запада, веома ме је обрадовао текст „Господари индијанских душа“ објављен у „Политикином забавнику“ број 1831 од 30. јануара ове године. Примио сам да то није први пут да пишете о томе. Занима ме где сте нашли податке и фотографије? На насловној страни налази се слика борбе индијанских ратника са америчком коњицом. Вероватно је слику начинио неко од чувених сликара, као на пример Џорџ Расел. Да ли ми можете послати копију те слике према којој је штампана насловна страна.

ДЕНИС БИЧАНИЋ
5216 Вишково код Ријеке

Неуобичајен захтев! Иако то не чинимо, изузетно ћемо вам изаћи у сусрет. Немамо податке о ауто-

ру слике. Она, као и подаци за текст, објављени су у неколико књига, од којих је најзанимљивија књига под називом „The soldiers“, у преводу „Војници“ њујоршког издавача „Time-Life Books“. Издата

је 1973. у оквиру едиције „Стари запад“ и могла је да се купи у неколико београдских књижара. На жалост, више се не продаје.

ЋИЛИБАР ПРОТИВ БОЛЕСТИ

Мада те већ десет година читам, тек сада ти се јављам. Хтела бих да знам где у Београду могу да купим балетске ципеле. Још бих волела да знам нешто о ћилибару.

ЗОРИЦА из Београда

Са балетским ципелама „воде рат“ и наше професионалне балерине. Добијају из из мајсторске радионице Народног позоришта, али пошто је мајстора мало а захтева пуно, нису у ситуацији да ципеле „које им живот значе“ мењају онолико често колико то, на пример, раде балерине у свету. Чак и у току представе по два-три пута. Зато, Зорице, мислимо да ћеш тешко моћи да дођеш до тих елегантних ципелица прекривених розе или белим сатеном.

Ћилибар или јантар је фосилна четинарска смола обично жућкасто-мрке, боје меда а ретко беле или зелене боје. Потиче из терцијара. Лежи обично неколико метара испод морске површине, а бура га избацује на обалу. Копају га багери или га ваде гњурци. Највећа налазишта су на обали Балтичког мора.

У античким временима веровало се да ћилибар штити од разних обољења – да лечи гушобољу и да је добра заштита од душевних болести. Због сличних веровања јантар се још у неолиту користио за израду накита, амулета. У средњем веку постаје ређи и цени се исто колико и драго камење. У доба ренесансе и барока многи кнежевски дворови држе посебне мајсторе за израду предмета од ћилибара. У 18. веку јантарним плочицама се често покривају дрвене плоче у домаћинству. Почетком 19. века ћилибар излази, а у нашем веку поново улази у моду.

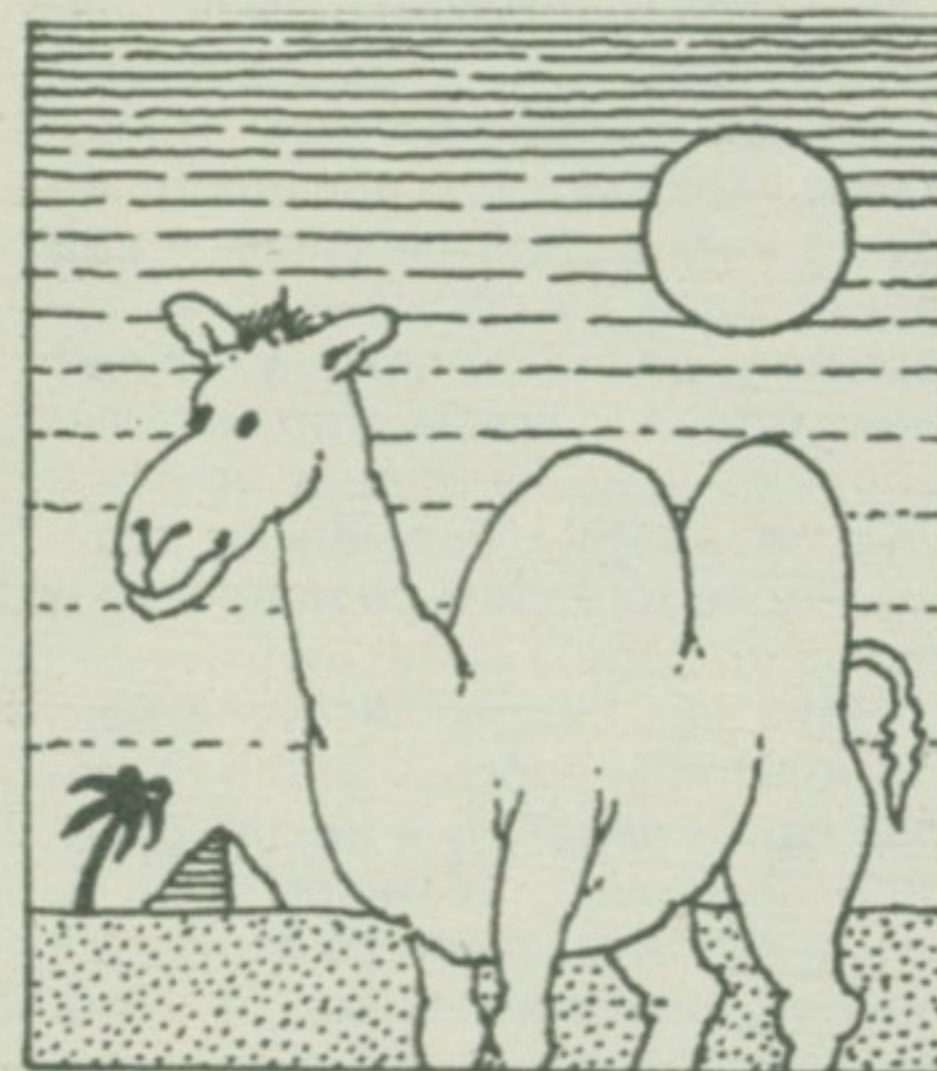
И КАМИЛЕ УБИЈАЈУ, ЗАР НЕ?

Да ли људи једу и месо камиле?

ХАСАН ДЕРВИШЕФЕНДИЋ
71320 Богошћа

У оним деловима света где живе камиле, месо ових животиња је и те како важно за исхрану људи. Од ње човек користи готово све: млеко, месо, длаку, маст... Вероватно је и то утицало да данас живи много мање камила него некада. Недавно су, на пример, у Алжиру саопштени подаци који су забринули тамошње власти.

У овој земљи има око 141 000 камила – 107 000 у јужним, пустињским деловима Алжира, и 34 000 у средишњем делу, на висоравнима. Број тих издржљивих и племенитих животиња, без којих је живот у пустињи готово немогућ, у последњих сто година је преполовљен. Њихова крда су се нарочито смањила последњих неколико година, тако да неким врстама прети чак и нестанак.

Зато су половином прошлог месеца средства јавног информисања у Алжиру зазвонила на узбуну због прекомерног и неконтролисаног клања камила. Од 1983. до 1985. одобрено је да се закоље нешто више од 28000 тих животиња, али је, на жалост, под месарским ножем завршило много више. Несавесни одгајивачи камила често њихово месо продају као говеђе, уз добру зараду коју имају на масти и скупцоеној длаци.

Зато су половином прошлог месеца средства јавног информисања у Алжиру зазвонила на узбуну због прекомерног и неконтролисаног клања камила. Од 1983. до 1985. одобрено је да се закоље нешто више од 28000 тих животиња, али је, на жалост, под месарским ножем завршило много више. Несавесни одгајивачи камила често њихово месо продају као говеђе, уз добру зараду коју имају на масти и скупцоеној длаци.

НАГРАДА ВЕЋА ОД НОБЕЛОВЕ

Да ли је Нобелова награда по новчаном износу највећа на свету?

МИТАР СПАСОВИЋ
81346 Зеленика

Нобелова награда је сигурно најчувеније признање на свету, али, бар што се тиче новца који се додељује лауреату, није и највећа.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

За све који желе да се дописују са вршњацима из целог света објављујемо адресу преко које могу доћи до адресе Међународног пен клуба земље по избору – International Pen Friends, Савска цеста 11, 41000 Загреб.

Горан Томовски, Петко Јанчевски 55а, 91000 Скопље – има 17 година, воли народну и диско музику, сакупља значке.

Бахиа Татар, С. Марковића 32, 81000 Титоград – жели да се дописује с љубитељима животиња.

Сашо Марковски, П. Шапчевски 14, н.г. Оризари, 97000 Битола – има 17 година, одговориће на свако писмо.

Дубравка Шиманић, Жр-тава фашизма 42, 51000 Ријека – има 11 година, сакупља значке и салвете.

Данка Миловановић, Народних хероја 11/33, 11070 Нови Београд – има 13 година, сакупља постере, навија за Партизан.

Азра Прелић, Ђуре Пуцара Старог 41, 71300 Високо – има 14 година, воли рок музику, поезију и спорт.

Аднан Дедовић, Анке Спајић II/52, 38220 Титова Митровица – има 17 година, воли музику, сакупља значке и марке, навија за Партизан.

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д.
главног и одговорног уредника
„Политикин забавник“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног
уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић,
Милојко Боковић, Љубинка Ђуровић,
Љиљана Златковић, Милан Илијин,
Милован Кљајић, Нада Михаиловић,
Душан Петровић (председник), Дра-
гољуб Петровић, Радован Поповић,
Зора Продановић, Радомир Ристић
(заменик), Верица Смиљанић и Ник-
ша Стипчевић. Чланови Савета из
Редакције: Дарко Рибникар, Зефири-
но Граси, Соња Јашовић, Мирјана
Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Ол-
га Вукадиновић, Душан Глушац, Бо-
јана Дожић, Светлана Ивановић, Ми-
на Илић, Соња Јашовић (графичко-
технички уредник), Мирјана Крсту-
ловић, Иван Лончар, Мирјана Марин-
ковић (уредник стрипа), Иванка Ми-
ладиновић, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Милић, Нада Не-
вајдић, Вито Недељковић, Биљана
Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран
Петканић, Радоје Савић, Весна Соф-
реновић, Војислав Стаменовић, Не-
дељка Сташић, Даринка Тодоровић,
Милеико Тодоровић, Милош Томић и
Бранислава Црномарковић, Зора Ме-
деница.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић
и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ –
ООУР Издања за младе „ПОЛИТИ-
КИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29,
11001 Београд. Поштански фах 124.
Телефони: секретаријат 324-471, ре-
дакција 324-483, техничка редакција
326-620, централа 324-191 и 325-761.
Рукописи, фотографије и цртежи се
не враћају. Огласна агенција: Маке-
донска 35/1, тел. 322-711. На основу
мишљења Републичког секретарија-
та за културу СР Србије, број
413-2973-02 од 22. I 1973. године не
плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 200 дина.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.656,00 динара, полуго-
дишња 3.312,00 динара, годишња
6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полуго-
дишња 6.624,00 динара, годишња
13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун
број 60801-601-29728 уз обавезну на-
знаку НО „Политика“ ООУР „Прода-
ја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ
ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 93.-
ШВЕДСКА	Шкр. 299.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79.-

Уплате из иностранства слати на де-
визни рачун НО „Политика“ код „ИН-
ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун
број 60811-620-63-257300-00054 уз
обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА
ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника
одговоран: Миливоје Весовић, руко-
водиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

Насловна страна:

НАСЛОВНА СТРАНА
ЗОРАН БЛАЖИНА

Јасмина Милановић,
Славке Ђурђевић Б/5
3/25, 35000 Светозарево –
има 13 година, сакупља
салвете и постере, воли
музику.

Тамара Црнковић, Браће
Јерковић 68, 11000 Бео-
град – има 15 година, воли
музику и дописивање.

Предраг Кулош, Здравка
Кучића 29, 51000 Ријека –
има 18 година, воли спорт,
музику, књиге и дописива-
ње.

Јелена Станишић, Саве
Ковачевића 2а, 23000 Зре-
њанин – има 13 година,
воли забавну и диско му-
зику, сакупља налепнице и
салвете.

Власта Фајфар, Колод-
ворска 3, 61330 Кочевје –
има 13 година, воли музи-
ку, сакупља постере.

Светлана Кањевац, Миха-
ила Ивеше 1, 34000 Крагу-
јевац – има 12 година, са-
купља значке, марке, сал-
вете, постере, плоче и
стрипове. Воли спорт, на-
вија за Црвену звезду.

Наташа Невенкић, Сми-
ћикласова 14д, 47000 Кар-
ловац – има 17 година, во-
ли спорт и музику.

Ненад Вулетић, Пајићева
18/2, 58000 Сплит – има 9
година, сакупља поштан-
ске марке.

Игрела Мишановић, Ми-
кеље Тешаћа 2, 75207 Туз-
ла – има 14 година, воли
спорт, нарочито кошарку,
забавну музику и књиге,
сакупља постере и налеп-
нице.

КАО КРУЖЕЊЕ СУНЦА

✉ Права поезија као да за сва-
ко поновно читање сачува
нешто од својих дражи. Чини ми се
да је таква песма „Повратак“ До-
брише Цесарића:
Ко зна /ах, нико, нико ништа не зна.
Крхко је знање!/
Можда је пао трак истине на ме,
А можда су сање.
Још би нам могла десити се љубав,
Десити – велим,
Али ја не знам да ли да је желим,
Или не желим.

У мору живота што вјечито нипи,
Што вјечито хлапи,
Стварају се опет, састају се опет
Можда исте напн –
И кад прође вјечност звјезданијем путем,
Једна вјечност пуста,
Могла би се опет у пољупцу наћи
Нека иста уста.

Можда ћеш се једном увече појавит
Прекрасна, у плавом,
Не слутећи да си своју свјетлост лила
Мојом давном јавом,
И ја, који пишем срцем пуним тебе
Ове чудне риме,
Ох, ја нећу знати, чежњом моје бјити,
Нити твоје име!

Па ако и душа у томе тренутку
Своје ухо напне,
Сигурним ће гласом заглаштити разум
Све што слутња шапне;
Код вечерњих лампи ми ћемо се крадом
Погледат ко странци,
Без имало свијести колико нас вежу
Неки стари ланци.

Но вријеме се креће, но вријеме се креће
Ко сунце у кругу,
И носи нам опет оно што је било:
И радост, и тугу.
И синут ће очи, наћи ће се руке,
А срца се дићи –
И слијепи за стопе бившега живота
Њима ћемо ићи.

Ко зна /ах, нико, нико ништа не зна.
Крхко је знање!/
Можда је пао трак истине на ме,
А можда су сање.
Још би нам могла десити се љубав,
Десити – велим,
Али ја не знам да ли да је желим,
Или не желим.

МАРИЈА ЗРНИЋ
Вараждин

Јер, како је недавно саопштио
италијански министар иностраних
послова Ђулио Андреоти, ова зем-
ља установила је међународну на-
граду од пола милијарде лира,
око 360 хиљада долара, односно
око 16 милијарди старих динара.
Ова позамашна гомила пара доде-
љиваће се сваке треће године за
достигнућа у области уметности,
науке или културе. Награда носи
назив „Фјуђи“, по фондацији коју
је основао истоимени произвођач
миселе воде. У јулу ове године би-
ће проглашен добитник за меди-
цину или биологију.

Петар

награђује своје пријатеље!

Коферчић Петар ПЕЗ
добили су чланови ПЕЗ клуба
чије чланске карте носе следеће бројеве:

064819 065437 066056 066626 067223 067848 068426 069013 069581 070170 070791 071566
072183 072802 073969 074594 075172 075759 076327 076916 077537 078312 078929 079548
080118 080715 081340 081918 082505 083073 083662 084283 085058 085675 086294 086864
087461 088086 088664 089251 089819 090408 091029 091804 092421 093040 093610 094207
094832

и вама ћемо послати чланску карту ПЕЗ-а,
кад нам пошаљете 5 омота ПЕЗ бонбона
са својим подацима и годином рођења.
Адреса: ПОЛИТИКА – агенција ПП, 11000 Београд,
Македонска 35.

У ИЗДАЊУ БИГЗ-а
излази из штампе у првој половини 1987.

- Најбоља (до сада) и подацима најбогатија монографија о Вуку, најзначајније дело нашег великог научника и једног од најбољих познавалаца Вука, Љубомира Стојановића (1860-1930),
- са исцрпним поговором Павла Ивића,
 - на око 800 страна великог формата,
 - са 60 фотографија,
 - штампано ћирилицом, у тврдом повезу

Издавањем овог капиталног дела (ово је прво и једино издање након издања из 1924), БИГЗ учествује у великој општеној прослави 200-годишнице рођења Вука Стефановића Караџића

Љубомир Стојановић ЖИВОТ И РАД ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА

Прва, повлашћена претплатна цена: 9.000 динара (6 рата по 1.500 дин.)

7.200 ако се плаћа одједном

Од свих монографија о личностима из наше прошлости, дело Љубомира Стојановића о Вуку Караџићу је најподробније и најбогатије подацима. Нема у тој чињеници ничега што би могло изненадити, све логично и природно...

... Као што је Вук Караџић прави предмет таквог рада о животу и делу, тако је и Љубомир Стојановић био прави аутор. Нема у прошлости наше науке ниједне личности која би тај посао могла обавити тако добро и којој би такав подухват толико „лежао“.

(Из говора Павла Ивића)

20% ПОПУСТА

ако се плаћа одједном и ако је вредност поруџбине најмање 4.000 динара

ИСПОРУЧУЈЕ СЕ ОДМАХ!

29 БЕСТСЕЛЕРА

БИГЗ-ове џепне књиге
по ценама од 300 до 2.000 динара
од којих ће неки ускоро бити распродати

Књиге се могу поручити и појединачно, по сопственом избору:

1. Иван Ивановић: ЦРВЕНИ КРАЉ, роман	300
2. Душан Радовић: БЕОГРАДЕ, ДОБРО ЈУТРО III	300
3. Рабиндрант Тагора: ГРАДИНАР, песме	300
4. Жак Превер: НЕКЕ СТВАРИ И ОСТАЛО, песме	300
5. Предраг Матвејевић: ЈУГОСЛАВЕНСТВО ДАНАС	300
6. Хенри Милер: РАКОВА ОБРАТНИЦА, роман	400
7. Светлана Велмар-Јанковић: ДОРЂОЛ, приповетке	600
8. Слободан Селенић: ПРИЈАТЕЉИ СА КОСАНЧИЋЕВОГ ВЕНЦА 7, роман	700
9. Радомир Смиљанић: НЕКО ЈЕ ОКЛЕВЕТАО ХЕГЕЛА, роман	700
10. Милован Витезовић: СРЦЕ МЕ ЈЕ ОТКУЦАЛО, афоризми	700
11. Карлос Кастанеда: ОРЛОВ ДАР	1.100
12. Милан Оклопцић: СА. BLUES, роман	1.100
13. Живојин Павловић: ОНИ ВИШЕ НЕ ПОСТОЈЕ, роман	1.100
14. МРСНЕ ПРИЧЕ, избор народне еротске прозе	1.300
15. Чарлс Буковски: БЛУДНИ СИН, роман	1.300
16. Матија Бећковић: О МЕЂУВРЕМЕНУ, сатирични записи	1.300
17. Предраг Матвејевић: РАЗГОВОРИ С КРЛЕЖОМ	1.300
18. Драгослав Михаиловић: КАД СУ ЦВЕТАЛЕ ТИКВЕ, роман	1.300
19. Данило Киш: ГРОБНИЦА ЗА БОРИСА ДАВИДОВИЧА, приповетке	1.300
20. Бранимир Штепановић: УСТА ПУНА ЗЕМЉЕ, роман	1.300
21. Џорџ Орвел: ЖИВОТИЊСКА ФАРМА, роман	1.300
22. Иво Андрић: НА ДРИНИ ЂУПРИЈА, роман	1.500
23. Меша Селимовић: ДЕРВИШ И СМРТ, роман	1.500
24. Живојин Павловић: ЗАДАХ ТЕЛА, роман	1.500
25. Ерика Јонг: СТРАХ ОД ЛЕТЕЊА, роман	1.500
26. Јован Деретић: КРАТКА ИСТОРИЈА СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ	1.500
27. И. Б. Сингер: РОБ, роман	1.700
28. Миодраг Булатовић: ЉУДИ С ЧЕТИРИ ПРСТА, роман	1.700
29. Борислав Пекић: БЕСНИЛО, роман	2.000

Цена комплекта од 29 књига: 31.200 динара.
24.960 динара ако се плаћа одједном (попуст урачунат)
или 10 рата по 3.606 динара, камата урачуната

Непотребно пресекати

БЕОГРАДСКИ ИЗДАВАЧКО-ГРАФИЧКИ ЗАВОД
11001 Београд, Булевар војводе Мишића 17
поштански фах 340, телефон 653-763

(Место и датум)

Преплаћујем се на монографију Љубомира Стојановића ЖИВОТ И РАД ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА, прва претплатна цена (још важи) 9.000 динара.
Износ претплате платићу:
а) одједном 7.200 динара (обрачунат попуст 20%), у року од 8 дана по пријему БИГЗ-ове уплатнице;

б) у _____ месечних рата (највише 6 рата), увек са уплатницама које ћу добити од БИГЗ-а, плаћање почиње од месеца када се приме уплатнице.
Испорука монографије по изласку из штампе, у првој половини 1987. године.

Поручујем КОМПЛЕТ ОД 29 БЕСТСЕЛЕРА, цена 31.200 динара;

- поједине књиге из комплекта _____

(навести бројеве књига)

Укупан износ поруџбине од _____ динара платићу:

а) одједном поужећем (плаћање поштару приликом пријема књига), са 20% попушта ако је вредност поруџбине 4.000 динара или више;

б) у _____ месечних рата (највише 10 рата, најмањи износ рате 1.500 динара), са одговарајућом каматом, при чему ћу прву рату платити поштару приликом пријема књига, а остале рате са уплатницама које ћу добити од БИГЗ-а.

Књиге се испоручују одмах.

У случају спора надлежан је одговарајући суд у Београду.

(Презиме, име оца и име)

Занимање

(телефон у стану - телефон на радном месту)

(Адреса стана: број поште, место, улица и број)

(Организација у којој је поручилац запослен и њена адреса)

Овера о запослењу, пензионери прилажу претпоследњи чек пензије (обавезно само ако се плаћа у ратама)

Потпис поручиоца, број личне карте и место издавања

КОД ПОРУЉБИНА МАЊИХ ОД 2.000 динара ЗАРАЧУНАВА СЕ 500 ДИНАРА ЗА ПОШТАРИНУ И ЕКСПЕДИЦИЈУ.
НЕОВЕРЕНЕ ПОРУЉБИНЕ (при плаћању у ратама) НЕ ПРИМАМО!

